

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

ÇOCUK YUVALARINDAN ÇOCUK EVLERİNE GEÇİŞTE ÇOCUKLARIN PSİKO-SOSYAL GEREKSİNİMLERİ

Feyza ÖZLER ERVÜZ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2020

ÇOCUK YUVALARINDAN ÇOCUK EVLERİNE GEÇİŞTE ÇOCUKLARIN PSİKO-
SOSYAL GEREKSİNİMLERİ

Feyza ÖZLER ERVÜZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2020

TEŞEKKÜR

Çalışmamın gerçekleşmesi aşamasında güler yüzü, bol kahkahası ve anlayışlılığıyla, kadınlara verdiği desteğiyle, akademik bilgi ve becerileri edinme yolunda bana her zaman rehber olan değerli tez danışmanım çok sevdiğim kıymetli hocam Doç.Dr. Nilgün Küçükkaraca'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmamı okuyarak çok değerli geribildirimlerini benden esirgemeyen hocalarım, Doç.Dr. Ercüment Erbay ve Doç.Dr. Melehat Demirbilek'e teşekkürlerimi sunuyorum.

İlkokuldan bugüne kadar üzerimde emeği geçen tüm öğretmenlerime ayrıca lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca kendimi geliştirmemi sağlayan değerli öğretmenlerime çok teşekkür ederim.

Bana bu araştırma için saha iznini veren Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı nezdinde Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı'na teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın verilerini toplama aşamasında yardımcı olan müdürlük bünyesinde görev yapan, çocuklarımızın yaşadıkları travma dönemlerinde yanlarında olan, çocukları topluma kazandırmaya çalışan, bu uğurda emeğini esirgemeyen grup sorumluları, bakım personelleri, ve tüm Tokat Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğünde çalışan personele çok teşekkür ederim. Göreve ilk başladığım yıllarda tecrübelerini, bilgi ve beceri birikimini benimle paylaşan, yüksek lisans derslerime katılmam için benim iş yükümü hafifleten, moral ve desteğini esirgemeyen sevgili arkadaşım Gülay Hatıl'a teşekkür ederim. Yüksek lisans derslerine katılmamda bana kolaylık sağlayan değerli kurum müdürüm ve müdür yardımcıma teşekkür ederim.

Tez yazım aşamasında bana her türlü konuda yardımcı olan bilgi birikimini benden esirgemeyen, hiçbir istediğimi geri çevirmeyen Gökhan YANAR arkadaşşıma çok teşekkür ederim.

Hayatımın tüm alanında olduğu gibi eğitim konusunda da desteğini benden hiç esirgemeyen her zaman yanımda olan fedekar ve sevgili aileme; canım annem ve babam Fatma- Abdullah Özler'e, sevgili kardeşlerim Zeynep- Musab- Enes Özler'e çok teşekkür ederim. İyi ki benim ailemsiniz.

Dünyaya geldiği günden bu yana hayatımıza anlam katan yaşama sevinci veren, henüz dünyaya yeni teşrif etmiş iken başladığımız bu yolculukta, en bunaldığım anlarda beni bir gülümsemesiyle yeniden hayata bağlayan pıtırıcık, bir tanecik kızım Neva'ya; bu yolda bana inanarak daima beni teşvik eden, motive eden değerli eşim Cezmi Ervüz'e yürekten teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırmanın ilgili alan yazınına katkılar sağlaması dileğiyle...

Feyza Özler Ervüz

ÖZET

ÖZLER ERVÜZ, Feyza. *Çocuk Yuvalarından Çocuk Evlerine Geçişte Çocukların Psiko-Sosyal Gereksinimleri-Tokat İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020.

Bu araştırma Tokat Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğünde korunma ve bakım altında bulunan Turhal Çocuk Yuvasından (yeni adı Turhal Cumhuriyet Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü) nakil ile gelen çocukların bu geçiş aşamasında açığa çıkan psiko-sosyal gereksinimlerini ortaya çıkarma amacıyla yapılmıştır. Araştırma, nicel desenli, genel tarama modeli kullanılan betimleyici bir yapıdadır. Araştırmada kurum tam sayımı yapılarak hizmetten yararlanan toplam 82 çocuk üzerinden yürütülmüştür. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formuyla toplanmıştır.

Araştırmada çocukların sosyo-demografik özelliklerine yönelik elde edilen bulgulara göre Tokat Çocuk Evlerinden hizmet alan çocuklar 6-18 yaş grubu aralığında olup kız çocukların oranı erkek çocuklara göre daha fazladır. Çocukların aile durumuna bakıldığında yarısından fazlasının anne-babası ayrıdır. Yuvalardan çocuk evine geçişte çocukların istek ve görüşlerinin etkisi, geçiş süreci ile ilgili yapılan çalışmaları ortaya çıkarmak amacıyla sorulan sorularda; çocukların büyük çoğunluğu kuruluş değişikliği hakkında bilgisinin olmadığını, fikrinin alınmadığı belirtmiş ancak çocuk evine geçtiği için de mutlu olan çocukların oranı yüksektir. Çocuk Evlerine geçişin doğru planlandığını ve bunun için yeterli sürenin ayrıldığını ifade eden çocukların sayısı çok azdır. Bu oranın düşüklüğü yeni bir hizmet modeline geçiş yapan çocukların çocuk evlerine uyum sürecini zorlaştırmaya ve birtakım gereksinimlerin karşılanmadan bu sürecin gerçekleşmesine neden olmaktadır. Yuvalardan çocuk evine geçişte çocukların duygu ve davranışlarında görülen değişiklikleri ortaya çıkarmayı amaçlayan sorularda; çocukların karşılanamayan gereksinimleri de onlarda kaygı düzeyini artırmakta ve gelişimlerine olumsuz katkı sunmaktadır. Araştırmanın ortaya çıkardığı bir diğer önemli amaç çocukların kurum değişikliği sırasında bağlandıkları kişilere veya nesnelere karşı tutumlarıdır. Çocukların kurum değişikliği sırasında bağlandıkları öğelerden birden ayrılması onların yaşadıkları ortamı kendi evi gibi benimsemelerini zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Çocuklar geçiş sırasında ailelerinin haberdar olmalarını istemektedirler. Eski kurumundan, arkadaşlarından, bakımından sorumlu personelden ve okullarından ayrılmak çocukların bu durumdan olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır.

Yuvalardan çocuk evlerine geçişte çocukların ne tür psiko-sosyal gereksinimlerinin karşılandığı ortaya çıkarmayı amaçlayan sorularda; çocuklar çocuk evlerine geldikten sonra burada çoğu ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmişlerdir. Çocuk evlerinde arkadaşlık ve sosyal ilişkilerinin iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Kendileriyle ilgili sorunlarda çoğunlukla bakım personellerinden ikinci sırada grup sorumlularından yardım aldıklarını ifade etmişlerdir. Hizmet modellerini değerlendirmede çocukların büyük kısmı çocuk evleri hizmet modelinin daha iyi olduğunu ve çocuk evlerinde kalmayı daha çok tercih edeceklerini ifade etmişlerdir. Çocukların çocuk evi modeliyle ilgili karşılanması gereken psiko-sosyal gereksinimlerinin olmadığı daha çok çocuk evlerine geçiş süreciyle ilgili eksik bilgilendirme, zamansız planlama gibi gereksinimlerinin olduğu görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgularda, çocukların çocuk evlerine olumlu anlamlar yükledikleri, yatılı bakım modeli (yuva-yurt) ile kıyasladıklarında toplum ile daha iç içe oldukları, komşuluk ilişkilerinin, alışveriş alışkanlıklarının kazanıldığı, toplum ile daha uyumlu oldukları, çocuk evinde kendilerini mutlu hissettikleri, toplumsal normlara uygun davrandıkları anlaşılmıştır. Bu doğrultuda, çocuk hayatında kendisini etkileyen bu iki tür hizmet modeli içerisinde farklı sistemlerin etkisi altında kalmaktadır. Çocuğun gelişimi bu sistemlerdeki deneyimlerin niteliğine bağlıdır. Sistemler arasındaki etkisinin tutarlılığı çocuğun sağlıklı gelişimi için önemlidir. Çocukların korunma ve bakım altına alınma sürecinden itibaren çocuğun yüksek yararı gözetilerek ilk öncelikle çocuğun aile yanında kalmasını hedef alan hizmet modelinin uygulanması, aile yanında desteklenmesi uygun olmayan çocukların da yaş ve gelişimine uygun çocuk kuruluşlarına yerleştirilmelerinin uygun olacağı ve zorunlu haller dışında çocuğun kaldığı bir kuruluştan diğer bir kuruluşa nakil edilmemesi veya nakil edilecekse çocuğun bu geçiş sürecine sosyal ve psikolojik olarak hazırlanması, uygun ortamın oluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler

Korunma gereksinimi olan çocuk, Çocuk Yuvaları, Çocuk Evleri hizmet modeli

ABSTRACT

ÖZLER ERVÜZ, Feyza. *Psycho-Social Needs of Children in Transition from Nurseries to Child Houses- The Case of Tokat Province. Master Thesis, Ankara, 2020.*

This research is about the psychosocial needs of children coming from the Turhal Nursery School (new name Turhal Cumhuriyet Child Houses Estate Directorate) and are under protection and care in the Directorate of Child Houses Coordination Center of Tokat Family, Labor and Social Services. It was made to reveal. The research has a descriptive structure with a quantitative pattern and a general screening model. The research, was carried out with a total of 82 children who benefited from the services of the institution. The data were collected by interview form prepared by the researcher.

According to the findings, children receiving service from Tokat Child Houses are in the 6-18 age group and the proportion of girls is higher than that of boys. Considering the family situation of the children, more than half of the parents are separated. Regarding the studies carried out during the transition to the children's home, the vast majority of the children stated that they did not have information about the change of establishment and their ideas were not received, but the rate of children who were happy because they went to the children's home is high. The number of children who stated that the transition to the Children's Houses was planned correctly and that sufficient time was allocated for this was very low. The low rate of this ratio makes it difficult for the children who switch to a new service model to adapt to the children's homes and causes this process to take place before some requirements are met. The unmet needs of children also increase their level of anxiety and affect their development negatively. It has been stated that the separation of the children from the items they connect during the change of the institution makes it difficult for them to adopt the environment they live in as their own home. Children want their families to be informed during the transition. Leaving their old institution, friends, staff responsible for their care and schools causes children to be negatively affected. After these children came to the children's homes, they stated that most of their needs were met. They stated that friendship and social relations are good in children's homes. They stated that they mostly get help from the caregivers in the second place from the care staff. In evaluating the service models, most of the children stated that the child houses service model is better and they would prefer to stay in the child houses.

According to findings obtained in the research it was understood that children have positive meanings regarding their home, they are more closely intertwined with the society when compared with the boarding care model (nursery-dormitory), they are more compatible with the society, they feel happy in the children's home, they acted pursuant to social norms.

Accordingly, the child is under the influence of different systems within these two types of service models that affect him in his life. The child's development depends on the nature of the experiences in these systems. The consistency of the effect between the systems is important for the healthy development of the child. Starting from the process of protection and care of the child, considering the best interests of the child, applying the service model aiming firstly to stay with the family, for children who are not suitable to be supported by the family to be placed in institutions suitable for the age and development and not to be transferred to another institution, except in compulsory situations, are recommended. If the child is to be transferred, the child should be prepared socially and psychologically for this transition period and that the appropriate environment should be created.

Key words

Child with protection needs, Nurseries, Child Houses service model

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
TABLolar DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. SİSTEM YAKLAŞIMI	4
1.1.1. Eko Sistem Yaklaşımı.....	5
1.1.2. Sistem Yaklaşımı Açısından Korunma Altındaki Çocukların Değerlendirilmesi.....	7
1.2. ÇOCUKLUK KAVRAMI	8
1.2.1. Modern Çocukluk Paradigmasının Oluşumu	8
1.2.2. Değişen Dünyada Çocuk Yetiştirme.....	9
1.3. SOSYAL DEVLET ANLAYIŞI İÇERİSİNDE ÇOCUK POLİTİKALARI	10
1.3.1. Osmanlı'da Uygulanan Çocuk Politikaları.....	10
1.3.2. Türkiye'de Çocukların Durumu ve Çocuğa Yönelik Politikalar	11
1.3.2.1. Yoksulluk Politikası	11
1.3.2.2. Eğitim Politikası	12
1.3.2.3. Sağlık Politikası	13
1.4. KORUNMA GEREKSİNİMİ OLAN ÇOCUK KAVRAMI	14
1.5. KORUNMA GEREKSİNİMİ OLAN ÇOCUKLARA SUNULAN BAKIM HİZMETLERİ	15
1.5.1. Dünya'da Çocuk Bakım Hizmetleri	15

1.5.2. Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi	18
1.5.2.1. Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Tarihçesi.....	18
1.5.2.2. Ülkemizde Çocukların Korunmasına Yönelik Yasal Düzenlemeler	20
1.5.2.3. Çocuk Hakları Sözleşmesi.....	22
1.5.3. Korunma Gereksinimi Olan Çocuklara Yönelik Sunulan Hizmetler	23
1.5.3.1. Korunma Gereksinimi Olan Çocuklara Yönelik Aile Odaklı Hizmet Modelleri	24
1.5.3.1.1. Çocuğun Sosyal ve Ekonomik Destek Yardımlarla Aile İçinde Desteklenmesi	25
1.5.3.1.2. Çocuğun Koruyucu Aile Yanında Desteklenmesi.....	26
1.5.3.1.3. Çocuğun Evlat Edinme Hizmetinden Yararlandırılması	26
1.5.3.2. Çocuklara Yönelik Koruyucu Önleyici Hizmetler.....	27
1.5.3.3. Korunma Gereksinimi Olan Çocuklara Yönelik Bakım Hizmet Modelleri	28
1.5.3.3.1. Çocuk Yuvaları.....	28
1.5.3.3.2. Yetiştirme Yurtları	29
1.5.3.3.3. Sevgi Evleri(Çocuk Evleri Sitesi)	29
1.5.3.3.4. Çocuk Destek Merkezleri	29
1.5.3.3.5. Çocuk Evleri.....	30
1.5.3.3.5.1. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezlerinin Oluşturulması	31
1.5.3.3.5.2. Çocuk Evlerine Çocuk Kabulü	32
1.5.3.3.5.3. Çocuk Evi Sorumlusu ve Görevleri	32

1.6. TOPLUMSALLAŞMA VE KURUM BAKIMI.....	32
1.6.1. Toplumsallaşma ve Kurum Bakımı.....	33
1.6.2. Toplumsallaşma İçerisinde Aile Kurumu ve Korunma Altındaki Çocuklar	34
1.7. KURUM BAKIMININ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	36
1.7.1. Kurum Bakım Sistemlerinin Değerlendirilmesi	36
1.7.2. Çocuk Yuva ve Çocuk Evi Hizmet Modeli Değerlendirme	36
1.8. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	43
1.9. ARAŞTIRMANIN AMACI	44
1.10. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	45
1.11. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	46
1.12. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	46
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	47
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	47
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	48
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI	48
2.3.1. Veri Toplama Süreci	48
2.3.2. Veri Toplama Sürecindeki Gözlemler	48
2.3.3. Veri Toplama Aracı	49
2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	49
2.5. SÜRE VE OLANAKLAR.....	50
2.6. ETİK KONULAR.....	50
3. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	51
3.1. ÇOCUK YUVALARINDAN ÇOCUK EVLERİNE GEÇEN ÇOCUKLARA YÖNELİK BULGULAR.....	52
3.1.1. Çocuk Evlerinde Kalan Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	52
3.1.2. Çocukların Yararlandıkları Hizmet Modellerine İlişkin Bulgular	54

3.1.3. Çocuk Yuvalarından Çocuk Evlerine Geçiş Sürecinde Çocukların İstek ve Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	57
3.1.4. Yuvalardan Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Duygu ve Davranış Değişikliklerine İlişkin Bulgular	63
3.1.5. Yuvalardan Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Sosyal İlişkilerine Yönelik Bulgular	66
3.1.5.1. Aile İlişkilerine Yönelik Bulgular	66
3.1.5.2. Okul İlişkilerine Yönelik Bulgular.....	68
3.1.5.3. Kurum Çalışanlarına Yönelik Bulgular	69
3.1.5.4. Arkadaşlık İlişkilerine Yönelik Bulgular	70
3.1.6. Yuvalardan Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Gereksinimlerine Yönelik Bulgular	72
3.1.7. Yuvalardan Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Çocuk Evine İlişkin Değerlendirmelerine Yönelik Bulgular.....	74
4. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	82
4.1. SONUÇ.....	82
4.2. ÖNERİLER	88
KAYNAKÇA	91
EKLER.....	104
EK-1: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	106
EK-2: ANKET FORMU	108
EK-3: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYON İZİNİ.....	116
EK-4: BAKANLIK İZİNLERİ.....	117
EK-5: TURNİTİN RAPORU	118
EK-6: ORJİNALLİK RAPORU.....	119

KISALTMALAR DİZİNİ

ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇEKOM	: Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü
ÇES	: Çocuk Evleri Sitesi
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇODEM	: Çocuk Destek Merkezi
ÇHGM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çocukların cinsiyet dağılımı	52
Tablo 2. Çocukların öğrenim durumu dağılımı.....	53
Tablo 3. Çocukların anne-baba durumu dağılımı.....	53
Tablo 4. Çocukların korunma altına alınma yaş dağılımı.....	54
Tablo 5. Çocukların kurumda kaldıkları yıl dağılımı	55
Tablo 6. Çocukların kurum bakımında bulunan kardeş sayısı dağılımı	55
Tablo 7. Çocukların, çocuk evleri öncesi yararlandıkları hizmet modeli dağılımına ilişkin bulgular	56
Tablo 8. Çocuk Evlerine Gelme Konusunda Çocukların İlgili Konuda Düşüncelerini Alma Durumu	57
Tablo 9. Çocuk Evlerine Geçiş Sürecinde Yapılan Çalışmalara İlişkin Dağılım	58
Tablo 10. Çocukların, Çocuk Evlerine Neden Geldiğine İlişkin Bilgi Düzeylerinin Dağılımı.....	59
Tablo 11. Çocukların Çocuk Evine Geçiş Aşamasında Hangi İhtiyaçlarının Karşılanmasını İstedikleri Durumu	60
Tablo 12. Çocukların Çocuk Evlerine Geçiş Sürecinde Yalnızlık Duygusu Hissetme Durumu	61
Tablo 13. Çocukların Çocuk Evlerine Geldiği İlk Gün Neler Hissettiğine İlişkin Durumları	62
Tablo 14. Çocukların çocuk evlerine geçişinde duygularındaki değişiklikler ilişkin durumlar.....	63
Tablo 15. Çocuk evlerine geçen çocukların geçiş sürecinde gördükleri rüyalarındaki değişikliğe ilişkin dağılım	64
Tablo 16. Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Geçiş Sürecinde Gece Uykularındaki Değişikliğe İlişkin Bulgular.....	64
Tablo 17. Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Dinledikleri Müzik Türlerindeki Değişikliklere İlişkin Bulgular.....	65
Tablo 18. Çocuk evlerine geçiş sürecinde bedensel olarak vücudunda ne gibi değişiklikler olduğunu hissettin?” sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	65
Tablo 19. Çocuk Evlerine Geçişlerde Ailelerin Bilgilendirilme Durumları	66
Tablo 20. Çocukların Aile Üyeleri İle Güven Ortamında Görüşebilme Durumları	67
Tablo 21. Çocuk Evlerine Gelen Çocukların Yeni Okullarına Kayıt İle İlgili Çocukların Fikirlerinin Alınma Durumu.....	68

Tablo 22. Okula Alışma Sürecinde Çocuklar İçin Yapılan Çalışmalara İlişkin Bulgular.....	68
Tablo 23. Çocuk Evlerinde Kalan Çocukların Kurum Çalışanları İle Anlaşılabilir Durumuna İlişkin Bulgular	69
Tablo 24. Çocuk Evlerine Gelen Çocukların Önceki Kurulardan Kimleri Özlediklerine İlişkin Bulgular	71
Tablo 25. Çocukların karşılaştıkları sorunlarda bu sorunları en çok kiminle paylaştıklarına yönelik bulgular	71
Tablo 26. Çocuk evlerine geçen çocukların çocuk evlerinde kaldığı süreç boyunca kendilerini ifade eden psiko-sosyal gereksinimlerine ilişkin ifadelerin dağılımı.....	73
Tablo 27. Çocukların ev içindeki ilişkilerine yönelik bulgular.....	74
Tablo 28. Kurum çalışanlarının çocuklara karşı tutumlarının değerlendirilmesine ilişkin bulgular	75
Tablo 29. Çocukların Hangi Kurum Bakım Modelinde Kalmayı Tercih Ettiğine Dair Bulgular	75
Tablo 30. Eğitim seviyesiyle “Çocuk evlerine geldiğinde, gideceğin yeni okulun ile ilgili senin fikrin alındı mı?” sorusuna verilen cevapların karşılaştırılması.....	76
Tablo 31. Çocuk evlerine gelmeden önce çocukların yararlandığı hizmet modeli ile çocukların daha iyi olduğunu düşündüğü hizmet modellerinin karşılaştırılması.....	77
Tablo 32. Çocukların Çocuk Evlerine Gelme Konusunda Fikir Ve Düşünceleri İle Çocukların Çocuk Evine Geldiği İlk Gün Neler Hissettiğine Yönelik Bulguların Karşılaştırılması	78
Tablo 33. Çocuk evlerine gelme konusunda çocukların fikir ve düşünceleri ile Çocuk evlerine geçtiği süreçte dinlediği müzik türündeki değişiklik ile ilgili karşılaştırmanın bulguları.....	79
Tablo 34. Çocuk evlerine neden geldiğini bilme ile çocuk evlerine geldiği ilk gün neler hissettiğine yönelik bulgular	79
Tablo 35. Çocuk evlerine geçiş sürecinde kendini yalnız hissetme ile çocuk evlerine geldiği ilk gün hissettiklerine yönelik bulguların karşılaştırılması.....	80

Tablo 36. Çocukların önceki kaldığı kurumdaki arkadaşlarıyla iletişimi ile çocuk evlerine geldiğinde yeni arkadaşlarıyla tanıştığında ne hissettiği bulgularının karşılaştırılması	81

GİRİŞ

Geleceğimize yön veren çocukların sağlıklı psiko-sosyal gelişimlerinin ve eğitimlerinin sağlanması hususlarında son derece özen gösterilmesi gerekmektedir. Aile yanında veya kimsesiz, bedensel veya zihinsel, ruhsal bir engelle sahip olması veya olmaması, yoksul veya zengin, suça sürüklenmiş veya suç işlememiş gibi ayrımlara bakılmaksızın, çocuğun bütüncül olarak korunması gerekmektedir. Çocuğun sağlıklı gelişimi için en önemli kurum aile yanı ve aileyle birlikte güven, huzur içinde yaşatacağı evdir. Zira aile bir fabrika değil, içinde varlığın kurulduğu evdir. Bu nedenle varlığın, güvenliğin, geleceğin dili ve simgesi evdir (Başer,2013). Bazı durumlarda çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimleri açısından ailelerinin yanında kalmalarının sakıncalı olduğu zamanlar bulunmaktadır. Aile içinde yaşanan sorunlar, şiddet olgusu, yoksulluk, ebeveynlerin fiziki ve ruhsal yetersizlikleri, çocuğun terk edilmesi gibi pek çok nedenle çocuklar korunmasız duruma gelmektedir (Şimşek ve Ark, 2008).

Bu açıdan bakıldığında korunmasız hale gelen çocukların korunması toplumsal bir sorumluluk taşımaktadır, bu sorumluluk kamusal olarak gönüllük ve zorunluluk esasına göre yerine getirilmektedir. Çocukların korunması gönüllü olarak sivil toplum örgütlerinin oluşturduğu kurum ve kuruluşlarla yerine getirilmekte iken hukuka ve uluslararası sözleşmelere göre zorunlu olarak devlet tarafından çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yerine getirilmektedir. Türkiye’de bu görevi kamu adına üstlenen kurum Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır.

Ülkemizde korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik sunulan hizmetlere bakıldığında uzun yıllar süren bir hizmet modelinin var olduğu söylenemez, korunma ihtiyacı içindeki çocuklara yönelik sunulan en uzun soluklu koruma ve bakım hizmetinin kışla tipi bakım modeli diye de adlandırılan çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları modeli olduğu söylenebilir. Kışla tipi, koğuş sistemi kurumlar çok sayıda çocuğun büyük binalarda, kalabalık koğuşlarda bir arada yaşadığı ve az sayıda personelin çalıştığı, otoriter bir disiplin ve merkeziyetçi yönetim tarzı ile yönetilen kurumlardır (Erol, Şimşek, 2008). 2011 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’ndan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (Eski adıyla, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) geçiş ile birlikte kışla tipi yapıların pek çok sakıncasının ortaya çıkması ve maliyetli bir bakım yöntemi olması nedeniyle birçok ülke kurum bakım hizmetlerinden vazgeçmeye başlamıştır. Artık kurumlar, koğuş sisteminden daha az sayıda çocuğun barınabileceği ev modeline dönüştürülmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal

Hizmetler Bakanlığı'nın bu doğrultuda esas aldığı politika da çocuk yurtlarının kapatılarak yerine aile ortamına benzer çocuk evleri modelinin uygulanmasıdır.

Ailesi yanında bakımı sağlanamayıp yuvalara yerleştirilen çocuklarda psiko-sosyal açıdan problemler görülebilmektedir. Kurumların fiziki şartlarından, personel sayısı ve niteliği gibi sebeplerden dolayı çocuğun kişisel gelişimi, sağlıklı psikolojik ve sosyal gelişimi sağlanamamaktadır. Kurum bakımı altında çocukların yaşadığı sıkıntılar arasında: okul başarılarının düşük olması, duygusal, zihinsel ve toplumsal uyarılmalarının zayıf olması, çocukta özgüven eksikliği, anti-sosyal kişilik geliştirme, dış çevre ile uyum sorunları ve sosyo-kültürel açıdan kendini geliştirememeleri yer almaktadır. Kurum bakımındaki bu tarz sorunları en aza indirmek için geliştirilen çocuk evleri modelinde ise 5-8 çocuğa bir aile ortamı içerisinde daha nitelikli hizmet verilmektedir. Başlıca öne çıkan hizmetler arasında; çocuğun eve en yakın eğitim kurumuna devamı çocukların eğitimlerinin destekleyici kurslara kayıtlarının yapılması, her türlü fiziksel ve sağlık takiplerinin aylık olarak gerçekleştirilmesi, çocuk odalarının çocukların kendilerinin düzenlemelerine imkân tanınması, çocukların sorumluluk almaları için ev işlerine yardımcı olmaları, mutfakta yemek yapabilme becerilerini geliştirme, kendi alışverişlerini kendilerinin yapabilmesi, yaz ve kış dönemlerine uygun tatil ve kamplara gidebilmeleri, yetenekleri doğrultusunda uygun kurslara yönlendirme gibi hizmetler yer almaktadır. Çocuk evleri, çocukların zihinsel gelişim sürecini destekleyici, depresyon ve kaygı düzeylerini azaltıcı, sanatsal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlayıcı nitelikleriyle yuvalara kıyasla daha üst hizmet modelidir (Erol, Şimşek, 2008).

Yuvada uzun süre yaşamış, olumsuzluklarla karşılaşmış çocukların, yaşadıkları ortama kıyasla daha düzenli ve disiplinli olan çocuk evlerine yerleştirilmeleri sonucunda çocuklar yeni ortamlarına alışmada ve evde kalan diğer çocuklara uyum sağlamada sorunlar yaşayabilmektedirler. Yuvada çok fazla otorite ile karşılaşan çocuklar evlere geçtiklerinde ev içerisinde korku ile hareket edebilmektedirler. Yuvalarda yeterli düzeyde beslenme sağlanamadığından çocuklar eve geçtiklerinde yemek seçme gibi problemleri görülebilmektedir. Ayrıca koğuş tipi kurumlarda bütün çocuklar aynı yemekhane içerisinde karmaşa içerisinde yemek yediklerinden eve geçtiklerinde çocuklar sofraya uyum sağlamada sorun yaşamaktadır. Yuvada çocuklar birbirlerinin eşyalarını izinsiz kullanabilirlerken, evlerde çocuklarda aidiyet duygusu gelişmekte ve kendi eşyalarını koruma içgüdüleri artmaktadır. Çocuk evlerinin yuvalara göre avantajları çocukların toplumsal hayata uyum sağlamaları, kendi benliği yüksek ve geleceğe umutla bakabilen çocukların geliştirilmesi, toplumsal değerlerden komşuluk ilişkisi, arkadaşlık ilişkisi, mahalle gibi kavramlar ile örf-adetleri yaşayarak öğrenmeleridir.

Bir sistem içerisinde korunması gereken çocuklar ele alındığında çocukların diğer sistemlerle etkileşimi sürmektedir. Bu ilişki sistematığı, çocukların yakın aile çevresinden, yaşadığı sosyal çevreye topluma, yasalara ve uygulanan politikalara kadar uzanmaktadır. Yani süreç içerisinde yaşanan bir olay başka bir olayı da etkilemektedir. Bu sebeplerden ötürü yapılacak olan çalışmada “sistem yaklaşımı” temel alınacaktır. Çocuk hayatında kendisini etkileyen bu iki tür hizmet modeli içerisinde farklı sistemlerin etkisi altında kalmaktadır. Çocuğun gelişimi bu sistemlerdeki deneyimlerin niteliğine bağlıdır. Sistemler arasındaki etkisinin tutarlılığı çocuğun sağlıklı gelişimi için önemlidir. Bu çalışma ile yuva sisteminden, çocuk evi sistemine geçen çocukların taban tabana zıt iki hizmet modelinden kaynaklı yaşadıkları psiko-sosyal sorunlar sistem yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilecektir.

1. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde kuramsal çerçeve kapsamında sistem yaklaşımına, çocukluk kavramına, sosyal devlet anlayışı içerisinde çocuk politikalarına, korunma gereksinimi olan çocuk kavramına, korunma gereksinimi olan çocuklara sunulan bakım hizmetlerine, bağlanma kuramı ve kurum bakımı altındaki çocuklarda bağlanmaya, toplumsallaşma ve kurum bakımına, toplumsallaşma içerisinde aile kurumu ve korunma altındaki çocuklara, kurum bakımının çocuklar üzerindeki etkisine, kurum bakım sistemlerinin değerlendirilmesine yer verilmiştir.

1.1. SİSTEM YAKLAŞIMI

Sistem belli bir işlevi, görevi yerine getirmek üzere bir araya gelmiş aralarında karşılıklı etkileşim ve bağlantı olan elemanlar kümesidir. Sistem yaklaşımı, sistemin bir elemanında meydana gelen değişimin, diğer elemanları ne derece etkilediğini yine bu etkinin baştaki elemana nasıl yansıdığını görmeye olanak verir.

Psikolojide insan ilişkileri hususunda birçok kuram ve yaklaşım vardır. Sistem yaklaşımı insan, ilişki ve toplum düzeylerini ve kişilerarası ilişkileri içermesi açısından var olanlar arasında en kapsamlısı olarak görülmektedir (Hortaçsu,2003).

Sistemler özelliklerine göre açık ve kapalı sistemler olmak üzere ikiye ayrılır, kapalı ve açık sistemler arasındaki en temel fark sınırlar ile ilgilidir. Tüm sistemlerin nerede başlayıp nerede bittiğini gösteren sınırları mevcuttur. Kapalı sistemlerin sınırları kapalıdır; yani içerisinde buldukları çevre ile alışverişte bulunmazlar, açık sistemlerin ise sınırları esnek ve geçirgendir ve çevreleriyle alışverişte bulunmaya elverişli bir yapıları vardır. Bu yaklaşıma göre tüm canlı varlıklar açık sistemdir (Turan,2009).

Duyan'a (2010) göre sistem yaklaşımı temelinde organizmaların tümünü içeren biyolojik bir yaklaşımdır ve bu sistem yaklaşımı bileşenleri arasındaki etkileşimi

ele alır. İnsan içerisinde yer aldığı sosyal çevrede kendisinden daha büyük bir sistemin alt sistemidir ve diğer sistemlerle sürekli etkileşim halindedir. İnsanı tanımlarken sadece bireysel özelliklerinden yola çıkmak insan alt sisteminin açıklanmasında yetersiz kalacaktır. İnsan içerisinde yer aldığı sosyal ve fiziksel çevre içerisinde bir bütündür.

Sistem kuramı aile ve ailenin bir alt sistemi olan çocuk ile çalışılırken oldukça etkili bir kuramdır. Bir bireyin sorunu veya içinde bulunduğu durum ancak etkileşim içinde bulunduğu diğer insanlar ve çevre ile ilişkileri incelenerek anlaşılabilir. Bu durum temel alınarak çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçiş yapmış ve farklı hizmet modellerini deneyimlemiş çocukların iki farklı sosyal ve fiziksel çevreden kaynaklı oluşabilecek uyum sorunları açıklamada yardımcı olacaktır ve farklı çevrelerde ve sistemlerde aynı bireyin ne tarz davranış değişiklikleri yaşadığı, bireyin içerisinde bulunduğu iki farklı hizmet modelini nasıl etkilediği rahatlıkla incelenecektir.

Sistem kuramının “çevresi içinde insan” argümanından hareketle çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçişte çocukların yaşadığı psiko-sosyal sorunların etkisini görünür hale getirmek ve bu etkileşimlerin ruh sağlıklarına ve sosyal işlevselliklerine ne oranda etki ettiğini gösteren bu çalışmada yol gösterici olacaktır.

1.1.1. Eko Sistem Yaklaşımı

Ekolojik sistem kuramı genel sistem kuramının bir biçimidir. Ekolojik kuram gelişen birey ile onu çevreleyen yer aldığı ortam ve bağlam arasındaki ilişkiyi inceler (Gökler, 2008). Ekolojik yaklaşım, yaşayan varlıklar arasındaki ilişkiler ve varlıklar ile çevrelerinin öteki görünümleri arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır (Germain, 1979).

Bu modele göre birey ve çevre karşılıklı şekillenen sistemler olarak görülür ve zaman içindeki her değişim diğerlerini de değişim için harekete geçirir. Ekolojik yaklaşıma göre insan gelişimi, yaşantıdaki gelişimi düzenleyen değişen özellikler ile yaşanan yerin karşılıklı etkileşimini içerir. İnsanın gelişim dönemleri bu karşılıklı etkileşimden, ilişkilerden etkilenir. Değişik kültür

yapılarında, farklı aile ortamlarında yetişen çocuklar farklılaşma erişimine sahip ancak benzer psiko-sosyal ve ekonomik-kültürel kaynaklara ve daha geniş sosyo-kültürel dünyada benzer veya farklı deneyimlere ve yollara sahip olurlar (Meadow, 2010).

Çocukların yaşları büyüdükçe ilişki içerisine girdikleri birey sayısı artar ve ilişki örgüleri çeşitlenir. İlk olarak aile içerisinde başlayan büyüme süreci okula başlama, akran grupları ile ilişkilere girme, üniversiteye başlama, yetişkinliğe geçiş ile çevrenin genişlemesiyle birlikte işe başlama ile artarak ve karmaşıklaşarak devam eder. Bireyin farklılaşan çevresi, bireyde farklı istek ve arzulara sebep olur ve bu isteklerin karşılanması için bireyler karşılıklı etkileşime girer. Yaşanılan sosyal ortam, çevre çocuğu etkiler, aynı zamanda aktif olan çocuk da çevreyi etkiler ve bir çevre de bir diğer çevreyi etkiler.

Ekolojik model kapsamında çalışmalara sahip olan Bronfenbrenner (2005) insan gelişimini kapsayan iç içe geçmiş dört sistemden bahsetmektedir. Bireyin direkt etkileşim içinde olduğu ve bireyin doğrudan etkileşimde olduğu sosyal çevreyi kapsayan mikro sistem bu sistemlerden ilkidir. İkinci sistem olarak mikro sistemi çevreleyen okul, ana-baba, arkadaş çevresi gibi çeşitli mikro sistemlerin arasındaki ilişkilerden oluşan mezosistem; mezosistemi çevreleyen, kitle iletişim araçları, kamu uygulamaları, hukuk kuralları, sosyal hizmetler gibi bireyin gelişiminde dolaylı etkisi bulunan koşulları temsil eden egzosistem, ve tüm bu sistemleri çevreleyen en dıştaki katmanı oluşturan, toplumsal değerler, gelenekler, inanç sistemi, kültürler, yaşam tarzını içine alan makrosistem bu sistemleri oluşturmaktadır (Akt. Gökler, 2008; Mete, 2015).

Bireyin davranışlarını çevresi içinde ele alan ekosistem yaklaşımına göre, bireyin ve grupların davranışı toplumdaki diğer insanları ve grupları etkilemektedir. Etkileşim süreci, ekonomik, politik ve kültürel değişimlerle desteklenebilmekte ve aynı zamanda sınırlanabilmektedir (Sheafer ve Horejsi, 2002).

1.1.2. Sistem Yaklaşımı Açısından Korunma Altındaki Çocukların Değerlendirilmesi

Sistem içerisinde aile sistemi çocuklar için en öncelikli ve önemli olanıdır. Çocuğun korunup bakılması, gözetilmesinin yanı sıra çocuğun sosyalleşmesinin sağlanması ailenin rolüdür. İnsanın, doğumdan itibaren girdiği gelişim sürecinde biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan sağlıklı bir gelişim izleyebilmesi ve gelişimsel dönemleri başarılı bir şekilde yerine getirebilmesi için öncelik olarak güvenli bir aile ortamına ihtiyacı vardır. Bu güvenli aile ortamında anne ve baba, çocuğa model oluşturarak çocuğun duygu ve düşüncelerini biçimlendirir. Dolayısıyla aile, çocuğun özdeşim yaptığı ilk toplumsal gruptur. Ancak yoksulluk, ölüm, aile parçalanması, ihmal istismar, sağlıksız koşullar gibi çeşitli olumsuz yaşam olaylarına bağlı olarak, güvenli bir aile ortamının oluşturulamadığının ve çocukların ailesi yanında bakılmasının mümkün olmadığı tespit edildiğinde, “korunmaya ihtiyaç duyan çocuk” konuma düşen çocuklar için kısaca “kurum bakımı” olarak adlandırılan model devreye girmektedir.

Çeşitli nedenlerle aile sisteminin kurulamaması veya varlığını sürdürmesinde aksaklıkların yaşanması nedeniyle çocuklar aile yanında kalmasını engelleyen durumlar görülebilir. Böyle durumda da çocuğun aile dışındaki sistemler içinde sosyalleşmesinin sağlanması söz konusudur. Ülkemizde olduğu gibi geleneksel aile yapısında aile yakınları akrabalar, anne-babanın olmadığı veya sorumluluklarını yerine getiremediği durumlarda çocukların koruma ve bakım sorumluluğunu üstlenmektedir. Yakın akrabaların çocukların sorumluluğu üstlenmesinde çocuk buradaki yakınlarını rol model olarak sosyalleşir. Çocuk için geniş ailenin, akraba çevresinin de olmaması durumunda çocukların yani çocukların bakımını sağlayacak kimsenin olmaması halinde çocuklar korunma ihtiyacı olan çocuk konumuna düşmektedir. Böyle durumlarda çocukların bakım ihtiyacını karşılayacak aile dışındaki sistemler çocuk koruma ve bakım sistemleridir. Aile yanında yetişmeleri mümkün olmayan ve bir bakım kurumuna yerleştirilen çocukların sosyalleşmeleri bu kurumlarca gerçekleştirilir (Howe,

1995). Bakım hizmeti veren kuruluşlarda çocuk için yeni yetişme ve gelişme düzeyi nitelik kazanır.

1.2. ÇOCUKLUK KAVRAMI

Çocuk tarihi araştırmacılarından Aries, ünlü Fransız nüfus bilimcisi ve toplumsal tarihçisidir. Ona göre çağdaş nüfus patlamasının yaşanmasıyla çocuğun önemi ortaya çıkmıştır. Aries çocukluğun on beşinci ve on altıncı yıllardan önce var olmadığı kanısındaydı. Hatta çocukları tanımlayacak ayrı bir sözcük bile yoktu. Çocukluk kavramı bağımlılık ile eşleştiriliyor ve birinin çocukluktan çıkması için ekonomik bağımsızlığını kazanması gerekiyordu. Çocukluk bir anlamda yetişkinliğe geçiş evresiydi. 1600'lü yıllarda oyun oynama dönemi bebeklikten öteye geçemiyor ve en geç 3-4 yaşında bitiyordu. On yedinci yüzyılla birlikte çocuklara özel oyunlar, kıyafetler ve oyuncaklar üretilmeye başlanmıştır. Aries'in çabası Ortaçağ'da çocukların durumunu açıklamaya yönelikti. Ona göre eski toplumlarda çocukluk algısının farklı olması, çocuğun sevilmediği veya kötü muamele edildiği anlamına gelmiyordu (Akbaş, Topçuoğlu, 2009).

1.2.1. Modern Çocukluk Paradigmasının Oluşumu

Modern çocukluk paradigması kavram olarak çocukluğa gönderme yapar. Bununla kast edilen, insanın bu ilk evresini keşfetmesi sürecidir. Eski yıllarda çocukların sadece ihtiyaçları konuşulur, onların doğal hakları göz ardı edilirdi. Ancak giderek artan sosyolojik araştırmalar ve bunların sonucunda elde edilen bulgular sebebiyle çocukların haklarının vurgulanması önem kazanmış ve çocukların da bir sosyal kategori olduğuna dikkat çekilmiştir (Akbaş, Topçuoğlu, 2009, s. 97).

Yasal düzlemde başta çocuk hakları olmak üzere çocukları istismardan koruyan birçok adım atılmıştır. 20.yy bir çocuk yüzyılı olmuştur denilebilir. 1989'da kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuğa dair ilerlemeler bu çağa damgasını vurmuştur. Ancak çocuklara yönelik atılan bu adımlara rağmen çocuk ihmal ve istismarının önüne tam anlamıyla geçilememiştir (Akbaş, Topçuoğlu, 2009).

Modern paradigma bugünün çocukluğunu şekillendirmektedir, ancak yine yetişkin eliyle yapmaktadır bunu. Çocuklar ve gençler kendileri hakkında alınan

kararlara dâhil edilmelidir. Popüler kültürle birlikte tüketim nesnesi olan çocuk, yetişkinlerle aynılaşmaktadır. Onlarla aynı şeyleri aynı anda öğrenmekte ve bir anlamda çocukluklarını kaybetmektedirler. Bu sebeple yaşanan tüm ilerlemelere rağmen bugün çocukluk, o özel ve ayrı olma durumlarını kaybetmektedirler. Zamansız olarak yetişkinlikle bu kadar iç içe olan çocuk da gerçek ve görüntü ayrımını yapamaz hale gelmektedir (Onur,2019).

Yine çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında bulunan çocuklara sağalan hizmetlerde bu paradigma ile sadece çocukların yatılı olarak kalmalarına olanak sağlamak onların yeme-içme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak yetmemektedir. Modern paradigma ile bakım kuruluşlarının da çocukların topluma kazandırılması yönünde, onların özgüvenli yetişmeleri, toplumla iç içe kurallar dahilinde yetişebilmeleri, özdeğeri özsaygı, özsevgi gibi değer yargıları ile yetişebilmeleri, çocukların kendi kendine yeterlik becerilerini kazabilmelerini sağlama gibi fonksiyonları vardır.

1.2.2. Değişen Dünyada Çocuk Yetiştirme

Modern çağda ailedeki değişim ile birlikte çekirdek aile karşımıza çıkar. Çekirdek aile iki ebeveynli az çocuklu, genellikle ebeveynlerden birinin- babanın- çalıştığı bir aile sistemidir. Bu ebeveynler çocuk yetiştirme konusunda kendilerini yeterince donanımlı ve iyi bulur. Modern dönem çocukları ise masum ve yetişkin korumasına muhtaç olarak algılanırdı. Ancak II.Dünya Savaşı, Kadın Hareketi gibi olaylar ailenin modern boyuttan postmodern boyuta geçmesine neden olmuştur. Böylece ebeveyn ve çocuk algısı değişmiştir, kozmopolitleşmiştir. Kozmopolit aileler her iki ebeveynin de çalıştığı, tek ebeveynli, boşanmış ve yeniden evlenmiş aileleri kapsamaktaydı. Modern ailelerden farklı olarak çocuk yetiştirmede kendilerini yeterince donanımlı bulmuyor, eksiklikleri olduğunu ve eğitime ihtiyaç duyduklarını düşünüyorlardı. Çocukların nasıl büyüdüğü üzerine değil, onların nasıl büyütüleceği konusunda kafa yormaya başlamışlardır. Postmodern çocuk algısı da değişmiştir. Artık aileler çocukları ile geçirdikleri zamanın miktarında çok niteliğini önemser olmuşlardır (Onur, 2019)

1.3. SOSYAL DEVLET ANLAYIŞI İÇERİSİNDE ÇOCUK POLİTİKALARI

Toplumun genel yararını kapsayacak politikaları, bu politikaların yürütülmesini, sosyal yaşantıda yer edinmesinin sağlanması sosyal devlet anlayışından beklenmektedir. Kontaş'a (1992) göre devletin yüklendiği görevler, sanayi devrimiyle birlikte eski yapısından (sınırlarını koruma güdüsü ve/veya yeni topraklar kazanma güdüsü) sıyrılmış ve devletin çok farklı bir alanda da söz sahibi olmasını gerektirmiştir. Bu görevlerin yanı sıra vatandaşlarının sorunlarıyla da ilgilenmesi gereken devlet yapısı, üretim araçlarının ve sermayenin belirli ellerde toplanması, işçi sınıfının ortaya çıkması ve gücü elinde bulunduranların diğerlerini istismar edebilme durumunda denge unsuru olma görevini de devlete yüklemiştir. Hızla gelişen sanayileşmeyle, kırsaldan kentsele göçle, yoğun kitleleri karşılamaya hazır olmayan kentlerde sağlıklı kent yapısına ve olumsuz çalışma koşullarıyla işçi hareketlerinin doğmasına yol açmıştır. Batı toplumu, yaşanan bu karmaşık ve zorlu görünümlü yapıdan sorunları çözmeyi hedef edinen sosyal politika uygulamalarıyla kurtulmaya çalışmıştır. Modern çocukluk anlayışı, çocuğun bakım ve gözetimiyle korunması hususunda sadece anne ve babayı sorumlu görmemekte, toplumu da aynı şekilde çocuğun bakımından sorumlu tutmaktadır. Sosyal devlet anlayışıyla birlikte gelişen bu süreç, devletin, bu konudaki görev ve sorumluluklarını daha iyi anlamasına olanak sunmuştur.

1.3.1. Osmanlı'da Uygulanan Çocuk Politikaları

Osmanlı'da vakıf sistemleri ile korunma ihtiyacı olan çocuklar sorununa yönelik hizmetler verilmektedir. Vakıf sistemlerinin görevleri arasında toplumdaki dezavantajlı gruplarının ihtiyaçları giderilmekteydi. Vakıflar aracılığıyla belirlenen bölgelerde dezavantajlı grupların sorunları giderilmeye çalışılmıştır (Kontaş,1992).

Yine Osmanlı Dönemi'nde, günümüz çocuklara yönelik verilen koruyucu aile hizmeti modelinin benzeri uygulamalar görülmektedir. Ahlaklı ve bilgili çocuklar

yetiştirmek amacıyla uygun ailelerin yanına dezavantajlı gruptaki çocuklar yerleştirilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde, çocukları koruma politikalarının modern anlamda başlangıcı, özellikle 19. yüzyılda yaşanılan savaşlar sonucunda ölen vatandaşların geride kalan çocuklarının sayısının inanılmaz boyutlara ulaşması neticesinde, çocukların bakım ve gözetimi için kurum bakımı modelinin geliştirilmesine dayanmaktadır. Osmanlı'da çocuk koruma sistemi içerisinde Eytam sandıkları, Mithatpaşa Islahhaneleri, Dayrülhayr-ı Ali, Darülaceze, Darüleytamlar yer almaktadır.

1.3.2. Türkiye'de Çocukların Durumu ve Çocuğa Yönelik Politikalar

1.3.2.1.Yoksulluk Politikaları

Yoksulluk politikalarında en önemli uygulama çocukların iyilik haline vurgu yapan Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) programıdır. ŞNT yoksul ailelere nakit yardım desteğiyle bu ailelerin çocuklarının eğitimini, 0-6 yaş grubundaki çocuklarının ise sağlık kontrollerini tamamlamalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Programın bir diğer amacı anne adaylarının düzenli olarak kontrollerini yaptırarak hastanede doğum yapmalarını da teşvik etmektir. Eğitim, sağlık ve gebelik döneminde destek gibi konularda desteği amaçlayan bu program yoksul ailelerin olumlu davranış değişikliklerini sosyal yardımın sağlanması için gerekli koşul olarak görmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakıfları, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine istinaden Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak üzere her il ve ilçede Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulmuştur. SYD Vakıflarının Gelirleri: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılan miktardan, işletme/iştiraklerden elde edilecek gelirlere ve diğer gelirlere oluşmaktadır. SYD Vakıflarının amacı yoksullukla mücadele alanında strateji geliştirmek, sosyal yardım yararlanıcılarını nesnel ölçütlere göre belirleyerek

muhtaçlık temelinde verilen tüm sosyal yardımları tek merkezde birleştirmek, adil bir gelir dağılımını sağlamak amacıyla yoksul ve muhtaç vatandaşlarımızı düzenli sosyal yardımlar ile güçlendirmektir (ailevecalisma.gov.tr)

1.3.2.2. Eğitim politikası

Eğitim hakkı; Birleşmiş Milletler Örgütü, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı gibi örgütlerce kabul edilen belgelerde tanımlanmış; bildirme, sözleşme, tavsiye, karar, ilke, vb. nitelikte çok sayıda ulusal, uluslararası ve bölgesel insan hakları belgesinde güvenceye alınmıştır.

Eğitim politikası; Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve yükseköğrenim seviyesinde Yüksek Öğrenim Kurulu (YÖK) tarafından yönlendirilmektedir. Eğitimin finansmanı kamu kaynaklarından sağlanmaktadır ancak, okullar, okul aile birlikleri aracılığıyla ebeveynlerden katkı alabilmektedirler.

Türkiye’de eğitim üç kilit kalkınma planı tarafından yönlendirilmektedir. Bunlar: “Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı” ,mevcut 11. Kalkınma Planı (2019-23) ve Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi’dir.

Türkiye’de 0-6 yaş grubu çocuklara yönelik sunulan erken çocukluk bakım ve eğitim hizmetleri çoğunlukla kurum temelli olup, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve AÇSHB’ye bağlı kurumlar tarafından sunulmaktadır.

MEB’e Bağlı Olan Kurumlar

MEB Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü’ne Bağlı Kurumlar

Özel ya da Resmi Bağımsız Anaokulları: 3-6 yaş grubu çocuklara hizmet vermektedir ve çoğunlukla tam gündür.

Özel ya da Resmi Ana Sınıfları: 5-6 yaş grubu çocuklara hizmet vermektedir. Yaygın olarak devlet okulları bünyesinde olmak üzere, özel okullar bünyesinde de açılabilir.

MEB Kız Teknik Eğitim Müdürlüğü’ne Bağlı Kurumlar

Uygulama Anaokulları ve Anasınıfları: 3-6 yaş grubu çocuklara hizmet vermektedir. Çoğunlukla Kız Meslek Liselerindeki öğrencilerin öğretmenler denetiminde uygulama yaptığı birimlerdir.

AÇSHB' ye Bağlı Kurumlar

Kreş ve Gündüz Bakımevleri: 0-6 yaş çocuklarına yönelik bakım hizmetleri sunmaktadır. AÇSHB bu tür kreş (0-3 yaş) ve gündüz bakımevi (3-6 yaş) açma ve işletmenin yanı sıra sunduğu hizmetler karşılında ücret alan ve yatılı olmayan özel kreş ve gündüz bakımevlerine de ruhsat vermekle sorumludur. Ancak 2006 yılı itibariyle AÇSHB'ye bağlı resmi kreş ve gündüz bakımevi uygulaması kaldırılmıştır. Ayrıca, AÇSHB yönetmeliği doğrultusunda ekonomik güçlük içinde bulunan ailelerin çocuklarına özel kreş ve gündüz bakımevlerinde en az 2 çocuk olmak üzere %5'lik bir kontenjan ayrılarak "ücretsiz bakım hizmeti" de verilmektedir. Ücretsiz bakım hizmetlerinden yararlanma koşulları ise şu şekilde belirlenmiştir: ailenin ekonomik yetersizlik içinde olması; anne-babası ölmüş olup bir yakını tarafından bakılan çocuklar; anne veya babası ölmüş olup diğer ebeveyni çalışan çocuklar; çalışmak zorunda olan ve boşanmış kişilerin çocukları; AÇSHB kadın misafirhanesinde bulunan kadınların çocukları; cezaevinde bulunan kadın mahkumların çocukları yararlanır.

1.3.2.3. Sağlık Politikaları

Sağlık politikaları, çocukların sağlıklı yaşamını, gelişimini ve beslenmelerini, sağlık eğitimini, çevre sağlığını ve çocukların kazalardan korunmalarını içerir. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 24. Maddesi, en iyi sağlık düzeyine kavuşma hakkının ve tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetleri veren kurumlardan yararlanma hakkını tanıır.

Ülkemizde çocuk sağlığına ilişkin uygulanan politikalar arasında doğum öncesi bakım, bağışıklama veya emzirme gibi hizmetler yer almaktadır. Aile hekimlerinin sorumlulukları genişletilmiştir. Anne ve çocuklarının düzenli bilgilerinin toplanması aile hekimliklerince yerine getirilir. Böylece, çocuğun bilişsel ve psiko-sosyal gelişimi yakından izlenebilecektir. Bunun potansiyel

yararlarından biri de, tarama programlarının genişletilip yaygınlaştırılmasıyla engelli çocukların belirlenmesi ve sevklerinin yapılması olacaktır.

1.4. KORUNMA GEREKSİNİMİ OLAN ÇOCUK KAVRAMI

Çocuk tanımı tarih içinde toplumların inançlarına, ekonomilerine ve kültürlerine göre farklı farklı tanımları olan bir tanım olarak yer almaktadır (Acehan ve ark, 2013). Günümüz dünyasında birçok çocuk tanımı yer almasına rağmen çocuk kavramına ilişkin genel geçer bir tanım Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtilmiştir.

Çocukluk dönemi önemli gelişimsel dönemlerden biridir. Bir çocuğun sağlıklı şekilde büyümesini sağlayacak en ideal ortam aile ortamıdır. Ancak aile içi sorunlar, ihmal ya da istismar, aile bütünlüğünün bozulması, ergen evlilikleri ya da evlilik dışı doğumlar sonucu terkler gibi pek çok nedenle çocukların ebeveynleri ile yaşaması mümkün olmayabilir. Bu durumda da öncelikle çocuğun yine aile ve akraba çevresi içerisinde yaşaması, bunun mümkün olmadığı durumlarda da çeşitli hizmet modelleri ile çocuğunun bakımının sağlanması söz konusu olmaktadır.

Korunma gereksinimi olan çocuk tanımı 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa göre kişisel güvenliği tehlikede olan;

1. Anne ve babası olmayan/ anne veya babasız
2. Anne veya babası bilinmeyen
3. Anne veya babası tarafından terk edilen
4. Anne veya babası tarafından ihmal ve istismara açık konumda olan veya maruz bırakılan çocuğu ifade etmektedir.

Korunma ihtiyacı olan çocukların koruma ve bakım altına alınma nedenleri her çocuğa göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar çocuğun cinsiyetine, yaşına, içerisinde bulunduğu sosyo-kültürel ortama, kardeş sayısına kadar birçok etkene ve aile yaşantısına göre değişmektedir.

Çocukların kurum bakımına verilmelerinin önemli bir nedeni, özellikle gelişmekte olan ülkelerde görülen yoksulluk faktörüdür. Bu ülkelerde, mevcut

koşullarda çocukların kendi aileleri yanında korunması mümkün olmadığında çocuklar için yatılı bakım hizmet modeli devreye girmektedir (Şenocak, 2006). Genel anlamda çocuklar ihmal ve istismar nedeniyle korunmaya muhtaç hale gelirler. İstismar; fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar olarak üçe ayrılır.

a. Fiziksel İstismar: Çocuğa şiddet uygulama, itme, vurma, çocuğun bedenine zarar verme, çocuğa karşı güç kullanmaktır.

b. Cinsel İstismar: Çocuğa karşı taciz, tecavüz, okşama, cinsel organı elleme ya da elletme gibi faaliyetlerdir.

c. Duygusal İstismar: Çocuğa karşı hakaret etme, kötü sözler söyleme, çocuğu korkutma, tehdit etme, çocuğu reddetme gibi çocuğun duygusal durumuna zarar verici davranışlardır.

Çocuğun ihmal edilmesi kavramı ise, giyecek, yiyecek, barınma, eğitim, sağlık, vb. temel bakım ihtiyaçlarının çeşitli sebeplerle karşılanmaması anlamına gelmektedir.

1.5. KORUNMA GEREKSİNİMİ OLAN ÇOCUKLARA SUNULAN BAKIM HİZMETLERİ

1.5.1. Dünyada Çocuk Bakım Hizmetleri

Çocuklara yönelik sunulan bakım hizmet modelleri her ülkenin gelişim düzeyine göre, ekonomik alt yapısına, eğitim seviyesine, toplumsal normlarına göre farklılık göstermektedir.

ABD'de çocuk bakım hizmetlerinde kurum bakımından daha çok çocuğun aile içerisinde bakımı ön plandadır. Herhangi bir nedenle korunma gereksinimi duyan bir çocuk için ABD'de öncelikli olarak sunulan hizmet çocuğun anne, baba yanında korunması ve bakılmasıdır, ancak anne veya babanın olmaması, çocuğa yönelik tehdidin ebeveynlerinden kaynaklanmış olması gibi durumlarda çocuğun babaanne, dede, amca, hala teyze vb akrabalarının yanında koruma altına alınması esastır. Koruyucu aile sistemi mevcut çocuk bakım hizmetleri içerisinde çok fazla tercih edilmemektedir. Korunma gereksinimi olan bir

çocuğun, aile içinde uyum sorunları yaşaması, ciddi ruhsal sorunlarının olması ve ihmal ve istismar mağduru olması gibi durumlarda ise çocuğu rehabilite edici kurumlar aracılığıyla bakım hizmetleri verilmektedir (Webb, 2003).

Refah seviyesi bakımından dünyanın en önde gelen ülkelerinden biri olan Norveç'te çocukların korunaklı ve sağlıklı çevrede ve gelişmiş ekonomik koşullarda yetiştikleri söylenebilir. Ancak yine de yeterli olmayan bakıma, ihmal, istismar, madde bağımlılığı, eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan çocuklara rastlanılabilmektedir. Korunma gereksinimi olan çocuklara sunulan hizmetler çocuğun aile yanında desteklenmesi, ailenin desteklenmesi, çocuğa ve aileye yönelik danışmanlık tedbirleri, çocukların gündüz bakım evleri ve kreşlere kaydedilmesi tedbirleri yer almaktadır (Güngör,2009).

1979'dan sonra İspanya'da çocuk koruma sisteminde ciddi değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerle birlikte İspanya'da çocuğun aile içerisinde yaşama hakkı ilkesi benimsenmiştir. İspanya'da korunma gereksinimi duyan çocuklar ailesi olan ve ailesi olmayan çocuklar şeklinde iki sınıfa ayrılmıştır. Buna dayanarak çocuk koruması sistemi "risk altında olan çocuklar" ve "risk altında olmayan çocuklar" a yönelik olmak üzere iki aşamalı olarak öngörülmüştür. Risk altındaki çocukların aileden alınmadan korunması öncelikli uygulamadır. Ancak bazı durumlarda çocukların aileden alınması gerekmektedir. Risk altında olduğu tespit edilen çocuklar ve ailelere yönelik koruma uygulamaları da iki aşamalıdır:

1. Aileleri sosyal servislere alarak eğitim vermek ve iyileştirmeye tabi tutmak
2. Ailelerin yerel yönetimler tarafından kurulan ve evlerine en yakın merkezlere gelmelerini sağlayarak eğitim vermek

Çocuk büyük risk altındaysa yerel (otonom) bölgeler içindeki genel bir organizasyon duruma müdahale etmekte ve mahkeme kararı gerekmeksizin çocuğu aileden almaktadır.

İngiltere'de kurum bakımı genellikle çocuk evi şeklinde olmaktadır. Çocuk evlerinde kalan çocuklar daha evvelinden evlat edinme ya da koruyucu aile gibi

hizmetleri deneyimlemiş olmaktadır. Çocuk evleri genellikle yerel makamlarca ve yetki verilmiş özel kuruluşlarca işletilmektedir (Wilson ve diğ; 2008). Çocuk evlerine koruyucu aile deneyimi yaşamış, buna karşın bir aile yanında gereksinimlerinin karşılanmasının mümkün görülmediği çocuklar yerleştirilmektedir (Beter, 2010).

Hollanda'da sosyal hizmetler özel bakım kuruluşlarına bırakılmıştır. Korunmaya muhtaç çocukların bakımında en yaygın metot olarak grup çalışması, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri kullanılmaktadır. Özel bakım kuruluşlarından yararlandırılan çocuklar daha çok cinsel istismara uğramış, suça sürüklenen, madde bağımlısı olanlardır (Adams ve diğ., 2005). İngiltere'de koruyucu aile ve evlat edinme hizmetleri yerel yönetimler ve yalnızca koruyucu aile hizmeti vermek için yetki verilmiş gönüllü ve özel kuruluşlarca sürdürülmektedir.

Fransa'da, çocuk ölümlerini azaltmak amacıyla çocuk koruma kurumu açılmıştır ve 1922 yılında bu kurum, Ulusal Çocuk Koruma Komitesi adını alarak hizmetlerine devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yardıma muhtaç çocuk sayısının artmasıyla kurum yasalaşmıştır. Böylece savaşta yetim kalan çocuklar için ilk defa yuvalar kurulmuştur. 1970'li yıllarda Konuk Aile Sistemi yani "evinde bir çocuğu evlat edinmeden belli bir süre için ağırlayan, eğiten aile" sistemi yasalaşmıştır. Yoksul ailelere yardım etmek amacıyla çocuklara yönelik gündüzlü hizmet veren "aile kreşleri" açılmış, sosyal hizmet kuruluşları çeşitlendirilerek çocukların akranları ile etkileşime geçmesi sağlanmıştır (Adams ve diğ., 2005).

Son yıllarda uluslararası platformda korunma gereksinimi olan çocukların bakımı ile ilgili olarak kalabalık kışla tipi kuruluşlardan vazgeçme eğilimi artmıştır. Kışla tipi kurum ve kuruluşların yerine küçük kuruluşlara geçme ve kurum bakımı modelinden daha çok toplum ve aile temelli bakım hizmetleri verme yönünde bir anlayış benimsenmiştir. Malmö Bildirgesi (1986) ile aile, sosyal ağ, yakın çevre ve toplumla daha olumlu etkileşimi sağlayan küçük ölçekli kuruluşlar açmanın gerekliliğine değinilmiştir. Uluslararası Çocuk ve Çocuklara Yönelik Kurum Bakımı Konferansında kabul edilen Çocuklar ve Kurum Bakımı Stockholm Bildirgesi çocuklara yönelik alternatif hizmetlerin

geliştirilmesini desteklemekte bakım kuruluşlarının sayısını azaltmayı amaçlamaktadır.

1.5.2. Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi

Türkiye çocuk bakım hizmetlerinin günümüzdeki görünümünü anlayabilmek için Osmanlıdan günümüze çocuk bakım hizmetlerinin değişimini incelemek gerekir.

1.5.2.1. Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Tarihçesi

Korunma gereksinimi olan çocuklara sunulan hizmetlerin karşılanmasında Osmanlı Devletinde vakıflar, ahi ve lonca örgütlenmeleri önemli rol oynamıştır (Altan, 2006). Vakıflar savaş yetimi ve yoksul çocukları korumak ve çocuklara yönelik diğer sosyal hizmet görevlerini yerine getirmekteydi.

Osmanlı’da Darüleytamların kuruluş amacı kimsesi olmayan çocukların devlet tarafından korunmasını sağlamaktır. Kurtuluş Savaşı boyunca korunmaya muhtaç çocuklar için kurulan önemli bir kurum Himaye-i Etfal Cemiyetidir. Kurum, savaşta şehit olmuş ya da sakatlanmış olanların çocuklarının korunması amacıyla kurulmuş ve Türk çocuklarını haklarını ve sağlıklarını korumayı hedeflemiştir (Akyüz 2000). Himaye-i Etfal Cemiyeti çalışmalarını üç odakta sürdürmüştür. Bu hizmetler; muayene ve tedavi, para yardımı ve koruma hizmetleridir. 1923’ten itibaren yiyecek yardımına, 1924’ten itibaren ücretli ve ücretsiz süt dağıtımına, 1926’dan itibaren doğum yardımı ile okul araç-gereç teminine ve 1927’den itibaren ise dış tedavisine başlanmıştır (Çavuşoğlu, 2001).

Cumhuriyet’in ilanının ardından Türkiye’de mevcut çocuk politikaları, kurumsallaşmasını Osmanlı Devleti’nden kalan mirasıyla birlikte sürdürmeyi deneyerek, modern çocuk koruma politikalarını geliştirmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda, çocuğun çalışma hayatından çekilmesi amacıyla düzenlemelere gidilmiştir. Cumhuriyetle birlikte Türkiye’de nüfusu artırmaya yönelik politikalara ağırlık verilmiştir. Devletin çocuk sayısının artırılmasına yönelik politikalarına rağmen, ailenin ekonomik tabanlı desteklenmesi hususuyla ilgili politikaları bulunmuyordu (Salim, 2011).

Çocuk koruma sisteminin temel bileşenlerinden olan çocuk adalet sistemini içeren ilk düzenlemeler 1940'lı yıllarda başlamıştır. Çocuk Mahkemeleri Kuruluş Görev ve Yargılamaları Hakkında Kanun 1979'da çıkarılmış uygulanmaya 1982 yılında geçilebilmiştir (Yörükoğlu, 2000). 1982 tarihli bu kanun, 2005 yılında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun kabul edilmesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1989 yılında benimsenmiş, 1990 yılında uygulamaya konulmuştur.

Uluğtekin'in (2008) 2828 sayılı kanunu, ailenin bütünlüğünün korunması ve öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi için, ailenin güçlendirilmesi hususları, kanuna sonradan eklense de, aile ve çocuğu birlikte ele alan bir örgütlenme anlayışı geliştirememiş olmasından dolayı eleştirmiştir.

08.06.2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) 27958 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kararname ile çocukların korunma ve bakımını sağlayan SHÇEK kapatılarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş SHÇEK'e bağlı bulunan sosyal hizmet kurum ve kuruluşları ASPB İl Müdürlüklerine bağlanmıştır. Bu KHK ile sosyal hizmet politikalarına yönelik ulusal düzeyde planlama yapma, uygulama ve çalışmalarını gerçekleştirme ve toplumun dezavantajlı olarak nitelendirilen kesiminin korunmasını sağlama görevi Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na verilmiştir. Dezavantajlı kesimler arasında yer alan korunmaya ihtiyacı olan çocuklara ilişkin korunma, bakım, aile odaklı hizmetler, koruyucu- önleyici hizmetleri yürütmek üzere Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Yazıcı, 2012).

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün amacı, çocukların korunmaya ihtiyaç duyma durumlarını engelleyici, çocuğun aile yanında bakımının sağlanacağı sosyal politikalar geliştirmektir. Bu doğrultuda, son çare olarak kurum bakımına alınan çocukların, aile sıcaklığına en yakın ortamda bakımlarını sağlayabilmek amacıyla evlat edindirme hizmeti, koruyucu aile hizmeti ve çocuk evleri hizmetinden faydalandırılmalarını sağlamak esas görevlerindedir.

1.5.2.2. Ülkemizde Çocukların Korunmasına Yönelik Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde uzun yıllar sosyal yardım ve bunun içinde çocuğun korunması dini kurumlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Osmanlının sosyal olaylara ve kurumlara olan ilgisi 19. Yüzyıldan itibaren artmıştır. II. Abdülhamit zamanında yoksul çocuklar için Dayrülhayr-ı Ali açılmıştır. 1920'li yıllarda 13 yaş altı çocukların korunması için İslahhane ve kimsesiz, yoksul çocuklar için Darüleytam açılmıştır. 1921'de Atatürk'ün önderliğinde Sivil Toplum Örgütü olarak Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu açılmıştır. Savaş sonrası yetimler için 1921 yılında Himaye-i Eftal Cemiyeti kurmuştur. Burada çocuk politikasının temelleri atılmıştır.

Çocukların ihmal ve istismardan korunması; çocukların yaşam, gelişme ve korunma haklarının en temel konularından biridir. Çocuklara ilişkin uluslararası düzenlemeler Anayasa ve diğer yasalarda yer almıştır. Çocukların doğumundan 18 yaşına dek tüm temel hakları 'Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenmiştir. Çocukların birey olarak toplumsal düzen içindeki hukuksal konumu Medeni Kanunda, haklarının çiğnenmesi durumundaki yaptırımlar Ceza Kanununda, ceza yargılamasındaki hakları Ceza Mahkemesi Kanununda, çocukların korunmasına ilişkin kurallar ise Çocuk Koruma Kanunu ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda düzenlenmiştir (Hatipoğlu, Kaynak, 2009). Ülkemizde çocuk hukuku ile ilgili gelişmelerin başlangıcı 19. yüzyıldır. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle çocukların haklarına ilişkin hükümler düzenlenmiş ve daha sonraları ise çıkarılan özel kanunlarla medeni kanundaki haklar tamamlanmaya çalışılmıştır. 1924 yılında ilk olarak Milletler Cemiyeti, Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesini kabul etmiştir. Ancak 1939 yılında yeni bir savaş çıkması Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bir süre ertelenmesine neden olmuştur. 1948'de Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Sözleşmesi'nde çocukların özel durumları ve özel korunma gereksinimleri nedeni ile çocuklara özgü ayrı bir belge hazırlama çalışmaları başlamıştır.

20 Kasım 1989'da BM Genel Kurulu Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) oy birliği ile kabul etmiştir. 1989 tarihli bu sözleşme dünyada onaylanan en geniş kapsamlı sözleşme niteliğinde olup çocukların temel haklarına ilişkin pek çok

alanı düzenlemiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 30 Eylül 1990 tarihinde imzalamış 4058 sayılı yasayla onaylayarak 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Hatipoğlu ve Kaynak, 2009).

1983 tarihinde ise "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu" yürürlüğe girmiş böylelikle korunmaya muhtaç çocuklar hakkında kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Türk Hukukunda ihmal ve istismara uğramış çocuklar özel ve kamu hukuku açısından korunmaktadır. Özel hukuku açısından korunmaları 'Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiş olup aile içinde ve aile hakkında alınan tedbirler yoluyla çocuğun korunmasını amaçlamaktadır.

Türk Medeni Kanununun 267. Maddesine göre ana baba çocuklarını yetiştirme hakkına sahiptir. Yetiştirme hakkına sahip kişiler (ana-baba, vasi, koruyucu anne baba, öğretmen, esnaf) yasa ile tanınan terbiye ve disiplin yetkilerini kullanırken serbest değildir. Türk Medeni Kanunu 272'ye göre; ana ve baba vazifelerini ifa etmedikleri takdirde hâkim çocuğun himayesi için gerekli tedbirleri almakla mükelleftir.

Kamu hukuku açısından korunması ise çocuklara karşı işlenen suçların cezalandırılmasını, ceza davasında mağdur çocukların haklarının korunmasını, haklarında korunma tedbirleri alınmasını kapsamaktadır.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Yasası Çocuk Hakları Sözleşmesindeki temel ilkeleri 4. Madde kapsamında düzenlemiştir. Bu yasanın adı Çocuk Koruma Kanunu olarak tanımlanmıştır. Çocuklar için temel olan yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması hedeflenmiştir. Bu madde ceza mahkemeleri kanununca da desteklenmiş mağdur çocuğun yargı sürecinde ikincil istismara uğramasını önlemek ve korumak amacıyla düzenlemeler yapılmıştır. Yine çocuk haklarının uygulanmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi de yargı sürecinde çocuğun görüşünün alınması ve bu görüşe gereken önemin verilmesini düzenlemiştir.

1.5.2.3. Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989), savunmasız konumlarından ötürü çocukların özel bir duyarlılığa ve korunmaya ihtiyaç olduğunu doğrulayarak ailenin ve devletin sorumluluğunu vurgulamaktadır. Sözleşmeye göre çocukların 18 yaşına dek çocuk olarak sayılmakta; yaşam, korunma, gelişme ve katılım haklarını güvence altına alınmaktadır. Çocuk hakları sözleşmesinin ilgili maddeleri içerisinde: genel prensipler, temel sağlık ve refah, boş vakti değerlendirme ve kültürel etkinlikler, sivil hak ve özgürlükler, aile çevresi ve alternatif bakım, eğitim, özel koruma önlemleri yer almaktadır. Sözleşme çocuk haklarını; refah hakları, korumacı haklar, yetişkin hakları ve ana-babaya karşı haklar olarak ele almıştır. Refah hakları, çocukların eğitim, sağlık, yeme-içme, barınma haklarını kapsar. Korumacı haklar, Çocukları ihmal ve istismardan ya da başka herhangi bir tehlikeden koruyacak haklarla ilgilidir. Yetişkin hakları, çocuklarında yetişkinlerin sahip olduğu haklara sahip olmaları gerektiren haklardır. Yani bu hak çocuklarında yetişkinler gibi birer birey olmalarını savunur. Ana-babaya karşı haklar ise çocukların reşitlik yaşına ulaşmadan önce, ana-babaları karşısında daha fazla bağımsızlık sahibi olmaları gerektiğini ifade eder.

Sözleşmeyi onaylayan ülkeler çocuklarla ilgili yükümlülüklerini yerine getirmelerinde anne - babalara ve sorumlu olan tüm kuruluşlara yardımcı olacak tüm önlemleri almakla yükümlüdür. İmzacı ülkeler bunu yapacağını onaylamış ve imza ile yükümlülük altına girmiştir. Türkiye'nin de içinde bulunduğu 142 ülke sözleşmeyi imzalamıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan temel ilkeler arasında; 18 yaşından küçük herkesin çocuk olduğu, kendisi ile ilgili kararlar alınırken çocuğun görüşünün alınması gerektiği, çocuğun yüksek yararının göz önünde bulundurulması, çocukların doğuştan sahip olduğu eşit haklarının olduğu, çocuklarının sorumluluğunda anne-babanın görevi ve devletin destek olması, gereken durumlarda da sorumluluğu devralması gibi maddeler bulunmaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda sözleşmenin temel amacı çocukları her türlü kötü davranış, ihmal ve istismara karşı korumaktır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19,34 ve 39'uncu maddeleri çocuk ihmal ve istismarını önlenmesiyle yakından

ilgilidir. Sözleşmenin 19'uncu maddesine göre çocuğun bakımından sorumlu olan kişiler bu haklarını çocukların zararına olacak şekilde kullanamazlar. Devlet, çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin her türlü kötü muamelesinden korumakla, çocuğun istismarını önlemek ve bu tür davranışlara maruz kalan çocukların tedavisini amaçlayan sosyal programlar hazırlamakla yükümlüdür.

Çocuk Hakları Sözleşmesine uygun olarak, gerek ailenin gerekse toplumların en değerli kaynağı olan çocukların her yönden sağlıklı yetiştirilmeleri, çocuk istismarı ve ihmali konusunun bireysel ve toplumsal boyutta ciddi bir şekilde ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Genel ilkeler ile ilgili olarak 1995 yılından bu yana yasal ve politika düzeyinde olumlu gelişmeler olmakla beraber; ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşama, gelişme ve kendini ilgilendiren tüm yasal ve idari süreçlere katılma haklarının tam anlamıyla uyulmaya geçilmediği görülmektedir. Çocuk Hakları Komitesi tarafından, çocuğun yüksek yararı sadece çocuğun aileden ayrılmaması ve ebeveynleriyle ilişkisini sürdürmesi ile sınırlı olarak ele alınmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan hükümlerden çocukların istismardan korunması için topluma yönelik önleyici politikalar yer almamaktadır.

Çocukların yaşam kalitelerinin geliştirilmesi evrensel ve ulusal düzeyde birleşen ortak bir hedeftir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan ilkelerin ve kuralların yaşam kalitesi açısından geliştirilmesi yeni açılımlara olanak sağlayacaktır.

1.5.3. Korunma Gereksinimi Olan Çocuklara Yönelik Sunulan Hizmetler

Korunma gereksinimi olan çocukların korunması refah seviyelerinin artırılması toplumda çocuğun değerinin artması ve modern çocukluk paradigmasının oluşmasıyla birlikte bir sosyal sorun haline almış ve sosyal politikaların gündemine girmeye başlamıştır. Toplumun dezavantajlı kesimlerinden biri olarak nitelendirilen çocuklar için oluşturulan sosyal politikalardan korunma ihtiyacı içinde olan çocukların korunup bakımlarının sağlanması daima ayrıca önem arz eden bir konu olmuştur. Tarihsel sürece bakıldığında korunma gereksinimi olan çocuklara ilişkin hizmetlerin sosyal politika anlamında ilk yasal

düzenlemeler içinde olduğu görülmektedir. İnsan hakları kavramının oluşması ardından bu hakların bir uzantısı olarak çocuk haklarının tartışılmaya başlanması ve uluslararası düzenlemelerle sosyal ve hukuki bir boyut almasıyla korunma gereksinimi olan çocuklara sunulan hizmetler informal bir görünüm içerisinde olmaktan çıkıp kamusal ve hukuki bir boyut kazanmıştır.

Türkiye açısından değerlendirme yapıldığında korunma gereksinimi olan çocuklar için geniş aile tarafından yardım ve dini duygular çerçevesinde sahip çıkma eskiden beri süregelen geleneksel bir yapı olarak yer almıştır. Ancak zamanla bu yönteminde olumsuzları ortaya çıkmıştır. Denetimden uzak, sadece kişilerin iyi niyetine kalmış bir sistem olması, zamanla korunmaya muhtaç çocukların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz hale gelmesi bu sistemin kurumsallaştırılmasını gerektirmiştir (Koruyucu Aile Hizmeti Çalışma Grubu Raporu, 1995).

Korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik verilen hizmetler üç başlıkta toplanabilir. Çocukların toplum içinde kendi ailesi ya da başka bir ailenin yanında yaşamasını sağlayan hizmet modelleri, koruyucu ve önleyici hizmetler ve kurum bakımı hizmetleridir.

Daha önceleri kurum bakımının çocuk için yararlı olduğu fikrinin aksine çocuğun aile yanında yetişmesinin yararlı olduğu fikri temel alınmaktadır. Bu bağlamda kurumun öncelikleri; çocuğun öz aile yanında desteklenmesi öz aile yanına verilmesi mümkün olmayan çocuğun durumuna göre evlat edindirme veya koruyucu aile hizmet modellerinden yararlandırılarak aile yanında bakımının sağlanması, söz konusu modeller mümkün olmadığı takdirde çocuğun toplu bakım sağlayan kuruluşlar yerine ev tipi bakım modellerinden faydalandırılmasının sağlanmasıdır.

1.5.3.1. Korunma Gereksinimi Olan Çocuklara Yönelik Aile Odaklı Hizmet Modelleri

Çocuğun, aile yanında ebeveynleri ve diğer aile üyeleriyle birlikte yaşaması çocuk haklarının temel hedefi olmuştur. Bunun için ailenin eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirilmesi temel hedeftir. Çocuğun ailesinin yanında

kalmasının sakıncalı olduğu durumlarda da çocuğun yine aile ortamından koparılmadan bir koruyucu aile yanına yerleştirilmesi veya evlat edindirme hizmetlerinden yararlandırılması çocuğun aile yanında korunması yaklaşımıyla bağlantılı olarak değerlendirilebilir. Çocuklara yönelik aile odaklı hizmet modelleri içerisinde aynı nakdi yardımlar, koruyucu aile uygulamaları, evlat edindirme hizmeti, danışmanlık hizmetlerinin sunumu gibi politikalar yer almaktadır.

1.5.3.1.1. Çocukun Sosyal ve Ekonomik Destek Yardımlarla Aile içinde Desteklenmesi

Korunma gereksinimi olan çocukların aile yanında desteklenmesi hizmet modelinin ıkışı İngiltere’de 1601 yılında Elizabeth Yoksulluk Kanunu ile korunma gereksinimi olan çocukların sorumluluğunu yüklenmiş olan anne, baba ve akrabalara nakdi yardım yapılmasına kadar uzanmaktadır (Akyüz, 2000).

Çocukların korunma ve bakım altına alınmasındaki en önemli nedenlerden biri parçalanmış aile sonrası ortaya çıkan yoksulluktur. Parçalanmış ailede çocukla tek kalan ebeveyn yoksulluk, işsizlik veya sağlık sorunları nedeniyle çocuğun bakımını üstlenememekte ve çocuğun kurum bakımına yerleştirilmesini uygun bulmaktadır (Uluğtekin,1993).

Sosyal yardımların en önemli fonksiyonu; çocukların korunma altına ya da kuruluşa alınmaksızın sosyal yardımla desteklenerek ailenin parçalanmadan bir arada yaşamasına imkân sağlamasıdır. Ailelere sadece ekonomik destek yapılmamakta ayrıca ailelere danışmanlık- rehberlik hizmeti de verilmektedir. Özellikle maddi yoksulluk nedeni ile çocuklarını kuruluşlara vermek isteyen ailelere, kurumsal işleyiş hakkında bilgi verilmekte, ailelerin söz konusu kuruluşları “yatılı okul” olarak algılamalarının önüne geçilmektedir. Çocukun zorunlu gerekçeler dışında, sosyal- psikolojik gelişimini sağlıklı olarak tamamlayabilmesi adına aile bağlarının koparılmaması, aile ortamında hayatını sürdürebilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır (Sosyal Ekonomik Destek Yönetmeliği, 2015).

1.5.3.1.2. Çocuğun Koruyucu Aile Yanında Desteklenmesi

Koruyucu aile hizmet modeli çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımı sağlanamayan çocukların belirli kriterlere sahip anne baba olma özelliklerini taşıyan ücretli veya gönüllü statüdeki uygun aile ya da kişilerin yanında devlet denetiminde bakımlarının sağlanmasıdır (Tatlıbal, 2004). Bu hizmeti veren aileye de koruyucu aile denilmektedir.

Koruyucu aile olabilme özellikleri, koruyucu aile ile çocuğun eşleştirilmesi süreci, istenen belgeler, çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesi, sözleşme ve koruyucu aile hizmetinin sonlandırılması gibi mevzuat bilgileri koruyucu aile yönetmeliğinde yer almaktadır. Koruyucu aile yönetmeliğine göre; koruyucu aile olabilmenin şartları arasında TC vatandaşı olmak, sürekli Türkiye’de ikamet etmek, 25 - 65 yaşları arasında, en az ilkökul düzeyinde eğitim almış ve düzenli gelire sahip olmak, çocuğun öz anne-babası ya da vasisi olmamak yer almaktadır. Bu şartları taşıyan ve koruyucu aile olmak isteyen herkes ikamet ettiği ilde bulunan Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne başvurabilir. Başvurusu kabul edilenler aileler için çocuğun bakım ve sorumluluğunu sağlayabilme özelliklerini içeren sosyal inceleme yapılır. Koruyucu aile statüsü verilen kişi ya da ailelerle çocuk ve ailenin birlikte zaman geçirmeleri, birbirlerini tanımaları ve alışmalarına uygun ortam sağlanması yönünde uyum süreci başlatılır, uyum süreci sonunda yapılan değerlendirme olumlu ise çocuğun ve ailenin de istekli olması halinde koruyucu aile yanına yerleştirme işlemi gerçekleştirilir.

1.5.3.1.3. Çocuğun Evlat Edinme Hizmetinden Yararlandırılması

Bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun bir kişi arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk-ebeveyn ilişkisinin kurulması işlemine evlat edindirme denir (Tatlıbal,2004). Evlat edindirme ile kendi öz ailesi yanında yaşaması mümkün olmayan çocukların başka ailenin üyesi olma özelliği kazanır.

Evlat edinmede, evlat edinilenin evlat edinen tarafından en az 1 yıl süreyle bakılması ve korunup gözetilmesi, eğitim-sağlık hizmetlerinden yararlandırılması, her halde küçüğün yüksek yararının gözetilmesi

gerekmektedir. Evlat edinen ile evlatlık arasında en az 18 yaş büyük olması, ayırt etme gücüne sahip olunması, rıza şartının aranması, eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya her birinin otuz yaşını doldurmuş olmaları koşulları aranır.

Koruyucu aile hizmet modelinde olduğu gibi evlat edinme hizmet modelinde de gerekli yasal süreçlerin takibi söz konusudur. Evlat edinme için 1 yıllık bir süre belirlenir ve sürede çocuk ve ailenin alışma, uyum süreci izlenir. Bu sürece geçici bakım süreci denilmektedir. Süreç sonunda uygunluk şartları raporlaştırılıp çocuğun evlatlık hizmeti tamamlanır.

1.5.3.2. Çocuklara Yönelik Koruyucu Önleyici Hizmetler

Çocukların sağlıklı gelişimlerini destekleyici, riskleri azaltıcı politikaların uygulanmasına yönelik hizmetleri içermektedir. Çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerine getirilmesi için 2014-2019 yıllarını kapsayan “Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi” yayınlanmıştır. Çocuk koruma sisteminin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için çocukların korunmasına yönelik hizmetlerden sorumlu il-ilçe koordinasyonları kurulmuştur. Bu kapsamda illerde çocuk koruma alanının paydaş kurum ve kuruluşlarının illerdeki temsilcilerinden oluşan il koordinasyonlarca çocuk koruma alanına yönelik kurumlar arası işbirliği esaslı ile gerekli çalışmalar yürütülmektedir (Türkiye’de Çocuklara Yönelik Koruyucu Ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı Raporu, 2017).

Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk Ve Engelli Sosyal Hizmet Danışma Hattı: Şiddete maruz kalan veya bu riski taşıyan ve yardıma gereksinimi olan kadınlara ve çocuklara yönelik psikolojik, hukuki ve ekonomik alanda danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmak amacıyla kurulmuştur. Kolluk birimleri ve Acil Müdahale Ekip Sorumluları işbirliği halinde vakaya acil müdahale etmektedir.

Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimleri: Kriz anında aile yanından uzaklaştırılan veya kuruma intikal eden çocukların kurum bakımına alınmadan önce çocuğun durumunun kısa sürede ve acil olarak değerlendirilerek uygun hizmet modelinden yararlandırılmasının sağlanmasını amaçlanmaktadır.

1.5.3.3. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bakım Hizmet Modelleri

Bakım hizmet modellerinden kurum bakımı çocukların aile tarafından bakımlarının sağlanamadığı durumlarda çocuklara resmi veya özel kurumlarca belirli bir süreliğine veya sürekli olarak sunulan bakım hizmetini ifade etmektedir. Yatılı kurum bakım hizmetinden yararlandırılan çocuklar kendileri ile aynı durumda veya farklı özel nedenlerle koruma altına alınmış çocuklar ile bir arada yaşamaktadır (Şenocak, 2005).

Kurum bakımı; korunma ve bakım gerektiren durumlarda 0-18 yaş arası eğer yüksek öğrenim devam ediyorsa eğitim bitimine kadar çocuğun sağlıklı bedensel, psikolojik, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayacak, topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmekle yükümlü olan yatılı kuruluşları kapsamaktadır.

1.5.3.3.1. Çocuk Yuvaları

Çocuk yuvaları, 0-12 yaş arasındaki çocukların hizmet aldığı çocukların bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. 2017 yıl sonu itibariyle çocuk yuvaları hizmet dönüşümü kapsamında kapatılmış olup çocuk evleri sitesine dönüştürülmüştür.

Koğuş tipi kuruluşlar yerine daha küçük yapılı ev tipi çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları oluşturularak çocukların bu ortamlarda bakımları sağlanmakta, kuruluşların kapasiteleri de düşürülmektedir. Çocukların yararına olacak aile ortamına en yakın olan sevgi evleri ve çocuk evlerine yerleştirilmesine öncelik verilmektedir.

1.5.3.3.2. Yetiştirme Yurtları

13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli olan kız ve erkek çocuklar için ayrı ayrı yapılandırılmış yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğümüzün 2017 yılı sonu verilerine göre ülkemizde yetiştirme yurtları kapatılarak çocukların yüksek yararını esas alan yeni hizmet modellerine dönüştürülmüştür.

1.5.3.3.3. Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri)

0-18 yaş arası 10-12 çocuğun bir site içerisine yerleştirilmiş müstakil evlerde koruma ve bakımlarının sağlandığı hizmet modelidir. Aile ortamına benzer şekilde fiziki koşulları oluşturulmuş ve çocukların birbiriyle olumlu iletişimlerine katkı sağlayacak yapıda az sayıda çocuğun ve personelin kaldığı yapılardır. Çocuk yuvalarından farkı çocuk yuvası tek büyük bir bina iken çocuk evleri sitesi aynı site içerisinde yer alan birden çok küçük binadan oluşmaktadır.

Aslında çocuk evleri sitesi çocuk yuvalarına benzer kuruluşlardır. Ancak çocuk yuvaları büyük binalar içinde çocuklara bakım hizmeti verirken bu site aynı yerde bulunan birden fazla küçük binadan oluşturulmuştur. Daha önce sevgi evi olarak bilinen çocuk evleri sitesi en fazla 12 çocuğun üçer kişilik odalarda kaldığı, çocukların yaşlarına uygun gelişim ihtiyaçları dikkate alınarak site içerisinde inşa edilen, müstakil villa tipi evlerden oluşan aile ortamına benzer yapı ve ilişki sisteminde hizmet veren yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (ASPB, 2014).

1.5.3.3.4. Çocuk Destek Merkezleri

Suçta sürüklenme, istismara maruz kalmış veya dışarıdaki sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocukların kaldığı ve bu çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı çocukların mağduriyet, suça sürüklenme,

yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşudur (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği,2015).

Çocuk Destek Merkezlerinde çocukların rehabilitasyonunun sağlanması nihai amaç olup, süreç içerisinde çocuğun yaşamını normal bir şekilde sürdürebilecek şekilde rehabilite olması ve toplumla bütünleşmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla öncelikle çocukları olumsuz davranışlara sevk eden nedenlerin, koşulların iyi tespit edilmesi ve bu tespitten yola çıkılarak bir tedavi planının oluşturulması gerekmektedir.

1.5.3.3.5.Çocuk Evleri

Çocuk evi hizmeti, korunma altında bulunan çocukların daha küçük birimlerde bakımının sağlanması amacıyla her ilin sosyal, kültürel ve fiziksel yapısı, çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde verilen yatılı sosyal hizmet modelidir (aile.gov.tr). Çocuk evlerinde ortalama 5 ila 8; 0-18 yaş grubu çocuklar aralarında en fazla 3 yaş fark bulunması şartıyla kalmaktadır. Bu evlerde üç vardiya halinde, 24 saat çalışma esasına göre çalışan, çocuk bakımı konusunda eğitim almış bakıcı anneler/babalar bulunmaktadır. Bakıcı anne/babalar çocuklar ile birlikte kalmakta, evin düzenini sağlamakta, temizlik ve yemeği yapmakta, aynı zamanda çocuklar ile birebir ilgilenmeye çalışmaktadır. Ayrıca bu evlerin her birinin bir tane çocuk evi sorumlusu vardır. Ev sorumluları farklı meslek elemanlarından sosyolog, sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, hemşire, öğretmen vb. olabilmektedir. Meslek elemanları; çocukların sosyal, fiziksel, psikolojik, sosyal gelişimlerini takip etmekte, çocukların eğitim süreci ile ilgili gerekli çalışmaları yapmaktadır.

Çocuk evlerinde çocukların; toplumsal hayata uyum sağlamaları, kalabalık kuruluş bakımından kaynaklı olumsuzlukların azaltılması, çocukların arkadaşlık, komşuluk, mahalle gibi kavramlar ile örf-adetleri, toplumsal değerleri yaşayarak öğrenmeleri hedeflenmektedir (Başer,2013).

2005 yılından itibaren korunma gereksinimi olan çocuklar ilk olarak aile yanında bakımının sağlanması amaçlanmış ve bunun mümkün olmadığı durumlarda aile ortamına en yakın model olan çocuk evi hizmet modeli yaygınlaştırılmıştır.

1.5.3.3.5.1.Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezlerinin Oluşturulması

Çocuk evlerinin illerde açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlemler ile takibi, denetlenmesi amacıyla çocuk evleri koordinasyon merkezi müdürlükleri kurulmaktadır.

Çocuk evleri, çocuk evleri yönetmeliğine uygun olarak Genel Müdürlüğün belirleyeceği üç temsilci ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen üç temsilci tarafından oluşturulan komisyonca sayısı belirlenmekte ve yönetmeliğe uygun şartlarda açılmaktadır.

Çocuk evleri için oluşturulan evlerin bazı kriterlere uygunluğu aranmaktadır. Genel müdürlük tarafından incelenip uygun bulunan evlerin açılış onayı bakanlık tarafından verilmektedir. Çocuk evleri için belirlenecek apartman dairesi şeklindeki evler için bazı kriterler aranmaktadır. Evlerin konumu yerleşkesi çocuklara uygun olmalı mümkün olduğunca okullara, hastaneye yakın olmalıdır. Çocukların boş vakitlerini geçirebilecekleri oyun alanı, yeşil alan, park evin konumuna yakın olmalıdır. Fiziksel özellikler arasında evin depreme dayanıklılık raporunun, yangın merdiveninin bulunması gerekmektedir. Yine evlerin çok yüksek katlar yerine ideal olarak mümkün olduğunca 1. Katta bulunması aranan şartlar içerisinde. Evin en az 3+1 yapıda olması çocukların kendilerine ait yatak odalarının dolabının çalışma masasının bulunması, evde misafirin kabul edileceği çocukların tv izleyebileceği ve boş vakitlerini geçirebilecekleri bir salonun bulunması yine şartlar arasındadır. Yine çocuklar için öğün yemeklerinin hazırlanıp yenilebileceği bir mutfakın bulunması gerekmektedir. Çocuk evleri aile evinin kaldığı evler gibi dizayn edilmeli, resmi kuruluş bünyesi gibi büro odasının, masa sandalyesinin bulunmaması gerekmektedir.

1.5.3.3.5.2. Çocuk Evlerine Çocuk Kabulü

Çocuk evlerine yerleştirilecek çocuklar için kuruluşun bulunduğu il bünyesinde oluşturulacak komisyon ile çocukların kabulü sağlanır. Çocukların nakli yapılacağı kuruluşa komisyondaki meslek elemanlarınca gidilerek çocuğun durumuna bakılır çocuk evlerine ve gideceği evdeki çocuklara uygunluğu değerlendirilerek kabul edilir. Çocuk evine yerleştirilecek çocuklarda aranan özellikler arasında çocuğun ağır zihinsel engelinin olmaması, uzun süre takip gerektiren sağlık sorunun olmaması gibi hususlara dikkat edilir. Çocuk evleri çocuklar için son bakım modeli olması gerekir. Bunun öncesinde koruyucu aile, evlat edinme, aile yanında bakım gibi alternatif modeller denenmeli ve hiçbiri olmazsa çocuk evlerine yerleştirilmelidir. Çocuk evine kabulü yapılacak çocuklar belirlenirken çocukların yaş, cinsiyet, gelişim, psiko-sosyal gelişimleri, kardeş durumları ve aile hizmet modellerinden yararlanamama durumları dikkate alınmaktadır.

1.5.3.3.5.3. Çocuk Evi Sorumlusu ve Görevleri

Çocuk evi sorumluları çocukların okul, sağlık takiplerini yapmakta, çocukların günlük yaşam planlarının hazırlanması ve uygulanmasında görev almakta, aile ve akrabaları ile görüşmelerini sağlamakta, toplum ve çevre ile sağlıklı ilişkiler kurmasına katkı sağlamada ayrıca çocukların yetenek ve becerileri doğrultusunda sosyal, kültürel, sportif faaliyet katılımında görev almaktadır. Ayrıca çocuk evinin aylık harcamasını, ihtiyaç listesi planlanması çocuk evi sorumlularınca yapılmakta, aylık periyotta koordinasyon merkezine harcama belgeleriyle birlikte verilmektedir.

1.6. TOPLUMSALLAŞMA VE KURUM BAKIMI

Toplumsallaşma, sosyalizasyon ya da sosyalleşme, toplumun mevcut değer ve normlarının bireylere öğretilmesi süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç içerisinde birey ferdi olduğu toplum içerisinde nasıl davranacağını öğrenir. Aynı zamanda, bireyin sahip olduğu ya da toplum tarafından verilen rollerin ve sahip

olunan statülerin gerektirdiği davranış biçimlerini, toplumun kendilerinden beklentilerini öğrenir. Toplumsallaşma sürecinde birey kendi toplumunun bir üyesi olmayı, toplumu tarafından kabul gören davranış örüntülerini, insanın davranışlarına yön veren, bunları belirleyip şekillendiren temel toplumsal ve kültürel değerleri (normları) öğrenir. Öğrenmekle de kalmayıp bunları içselleştirip kendisine mal eder ve bu değer ve normlar doğrultusunda davranmaya başlar. Daha öz bir anlatımla, birey toplumu ile bütünleşir ve toplumunun bir parçası haline gelir (Wiesbaden, 2004).

1.6.1. Toplumsallaşma ve Kurum Bakımı

Çocuklara yönelik yatılı bakım hizmeti veren yuva/yurt gibi kurumlar, toplumsal kaynaklı sorunlar sebebi ile ortaya çıkmışlardır. Toplumda sorunlu ailelerin yaşadıkları problemler, problemlili ailelerin korunma gereksinimi haline getirdikleri çocukların bakımlarının yapıldığı kurumlar, iç içe geçmiş bir durum arz etmektedir. Sorunlu aile, zaten toplumun mevcut norm ve değerlerine aykırı pek çok durumu içinde barındırmaktadır. Çocuk bu aykırı normlarla bir süre gelişimini normal olmayan koşullarda sürdürmektedir. Daha sonra çocuktan korunma altına alındığı yatılı bakım modeli yani yuva ve yurtlar vasıtasıyla, toplumsal değer sistemini öğrenmesi beklenmektedir. Toplumsal kurumlar ile gündelik hayatın her aşamasında karşılaşan korunmaya muhtaç çocuk, ailesi ile birlikte yaşayan çocukların aksine içinde yaşadığı toplumun etkileşim örüntüleri içinde kendisine yer bulamamaktadır. Örneğin; okulda ait olduğu grup dışında çoğu zaman arkadaşlık kurmakta hatta yurttan arkadaşları ile (yaş grubu fark etmez) ilişkilerini devam ettirme eğilimindedir. Korunma gereksinimi olan çocuk toplum ile ancak reşit olduktan sonra gerçek anlamda etkileşim içine girmektedir. Bu süreçte çoğu zaman ilişkinin sorunlu olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Korunmaya muhtaç çocuğun yaşadığı sorunlar hem bir aile ortamının, bir evin gereklerinden uzak yaşamaktan hem de sosyal bir varlık olarak toplum ile doğrudan temas kuramamaktan kaynaklanmaktadır. Çocuk evi, söz konusu ihtiyaçların giderilmesi adına önemli bir hizmet modeli olarak görülmektedir. Toplum dışında, yurt-yuva gibi yatılı bakım hizmetinden faydalanan çocuklar, toplumsal normları zamanında öğrenme sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır.

Kurumlarda yapılan uygulamalar toplumdan ziyade farklı bir kültürün “kurum kültürünün” ürünüdür.

Çocuk evlerinde kalan çocuk, az ya da çok toplumsal kurallara özelde de evin kurallarına “evde koşmaması, yemeği masada yemesi, gürültü etmemesi, vakti gelince uyuması, eve girip çıkarken saygılı davranması, eve gelen misafire nasıl davranılması gerektiğini öğrenmesi gibi” uymak zorundadır.

Çocuk evlerinde, yuvada, yurttaki kalan korunmaya muhtaç çocukların toplumsallaşma sürecinde sorunların temel kaynaklarından bir tanesi aile yanında yaşadıkları travmalardır. Çocuğun yaşadığı travma, topluma karşı tutum ve davranışlarını belirlemektedir. Çocuk topluma karşı; güvensiz, isyankâr ve tepkilidir. Toplum da çocuğu korunmaya muhtaç olmasından ötürü yargılamakta ve çocuğa karşı kalıp yargılarla yaklaşmaktadır. Çocuk bütünleşemediği toplum ile iletişime girmekten kaçınmaktadır.

1.6.2. Toplumsallaşma İçerisinde Aile Kurumu ve Korunma Altındaki Çocuklar

Bireyi hayata hazırlama, aile, yakın akrabasının üstlendiği görevlerdendir. Bireyin sosyalleşmesinde, birincil ilişkilerde güven, sevgi, saygı, bağlanma duyguları olduğu bilinmektedir. Bu duygular bireyin kimliğini, kişiliğini biçimlendiren önemli kazanımlardandır. Koruma ve bakım altında bulunan çocuklar için bu tip duygusal ilişkiler oldukça önemlidir. Korunma gereksinimi olan çocuklar aile ortamından uzaktır. Bu uzaklık çocukların sosyal ve duygusal olarak yıpranmalarına sebep olmaktadır. Çocuklarda meydana gelen bu duygusal boşluk sunulan olanaklar ile (maddi-manevi) doldurulamamaktadır. Bu sebeple çocuklar koşullarının farkında olsalar dahi bu “ayrılık, özlem” durumunu kabullenmekte zorlanmaktadır (Aydoğdu,2016).

Bilindiği üzere asli toplumsallaşma çocuğun ilk sosyalleştiği yer olan aile yanısıdır. Tali toplumsallaşma yani yeniden sosyalleşme ise; yeni durum ve ortamlara uyum sağlama gerekliliğidir. Çocukların asli toplumsallaşma sürecini yaşadıkları aile yanı çocuklar için oldukça önemli ve temel gerçekliklerin öğrenildiği ilk yerdir. Çocuk evleri korunmaya muhtaç hale gelen çocuğun

yaşamındaki ikinci(tali) gerçekliğinin yaşandığı yerdir. Bir yer olmaktan öte anlam taşıyan çocuk evleri; çocukları korunmaya muhtaç hale getiren, toplumsal normlara uygun olmayan koşulların yerini tutma amacı ile yapılanmıştır. Amacı her ne kadar uygun toplumsal normlar ile çocukların toplumsallaşmasını sağlamak olsa da çocuklar asli gerçekliklerine yani aile yanına özlem duymaktadır (Ergil,1994).

Toplumsallaşma, bireyi mevcut değerler örüntüsüne adapte etme işlevini üstlenmiştir. Birey ilk etapta ailedeki düzeni bilinçsizce taklit eder. Aile yanında eksik toplumsallaşan çocuklar, çocuk evlerinde yeniden toplumsallaşma yaşar. Bireyin sosyalleştirici görevlilerle ilişkisi, buna tekabül eden bir anlam taşımaya başlar; bu demektir ki sosyalleştirici görevlisi, sosyalleştirilen birey açısından anlamlı ötekilerin “niteliğini” üstlenir. Çocuk evinde kalmakta olan çocuklar yaşamlarına dair ilk ve değişmesi güç gerçeklikleri ailelerinin yanında yani ilk evlerinde öğrenmişlerdir. Çocuklar asli toplumsallaşma sürecinde yaşama dair temel gerçeklikleri ilk evlerinde öğrenip içselleştirmektedir. Daha sonra çocuk evlerinde yeni ve çok farklı bir toplumsallaşma süreci ile karşı karşıya kalmaktadır. O halde çocuk evleri hizmet modeli çocukların çoğunlukla toplumsal normlara aykırı olan ilk gerçekliklerini değiştirme görevini üstlenmektedir. Burada yürütülmekte olan süreç tali (yeniden) toplumsallaşmadır ki çocuk için topluma uygun normlar çocuğa çocuk evlerinde yeniden öğretilmeye çalışılmaktadır (Berger, Luckmann, 2008).

Çocuk evlerinden hizmet alan çocuklarda model alınan kişiler belirlidir. Bu kişiler; bakım personeli (bakıcı anne veya babalar), grup/ev sorumluları, çocuk evleri koordinasyon merkezinde görevli meslek elemanları vb. dir. Çocuk evlerinde sayının ve kişilerin değişmemesi, ev ortamında bilhassa çocuk sayısının da az olması çocuk ile kurulan etkileşimin artmasını sağlamaktadır. Bu durum çocuğun bu etkileşim sonucunda evi ve evde çalışanları aile gibi görmesine sebep olmaktadır (Başer,2013).

1.7. KURUM BAKIMININ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

1.7.1. Kurum Bakım Sistemlerinin Değerlendirilmesi

İnsanın doğumdan itibaren gelişim süreçlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesinde, kişiliğini ve kimliğini oluşturmasında, yaşam olayları ve içinde bulunduğu psiko sosyal ortam önem kazanmaktadır. Bu gelişim süreçlerinde karşılaşılan sorunların çözümünde sağlıklı bir aile ortamına duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu sebeple bu aile ortamından yoksun olan çocuk ve ergenlerin karşılaştıkları psiko sosyal sorunlar daha zorlayıcı ve kalıcı olmaktadır. Bu doğrultuda da çocuk yuvalarında ve yetiştirme yurtlarında kalan çocuk ve ergenlerin psiko sosyal anlamda sorunlarla daha sık karşılaşmaları ve bu sorunların daha zorlayıcı olması kuşkusuz kaçınılmazdır. Çocuk ve genç, yuva ve yetiştirme yurdunun yapısı ve sunulan hizmetlerin bütünlüğü içinde belirli bir toplumsallaşma süreci yaşamaktadır. Toplumsal koruma kapsamına alınan çocuklar ve gençler için yuva ve yurt, ailenin yerini alan önemli bir toplumsallaşma etmenidir. Çocuğun ve gencin toplumsallaşma süreci, bakım kurumlarının koşullarıyla, toplumsallaşma imkanlarıyla ve yetiştirme anlayışıyla somutlaşır (Cılga, 1989).

1.7.2. Çocuk Yuva ve Çocuk Evi Hizmet Modeli Değerlendirme

Yuva/yurt modeli çok sayıda, bambaşka niteliklere sahip çocukların toplumsal hayattan izole edilmiş, rasyonel ve resmi olarak oluşturulmuş kurallar çerçevesinde işleyen bir ortam sunmaktadır. Oysa çocuk evleri toplumsal hayatla iç içe apartman ve/veya mahallede gündelik hayatın tam ortasında konumlanan bir ortam sunmaktadır (Başer,2013).

Çocuk evleri ile yurt/yuva modelleri arasındaki en önemli farklardan bir tanesi sosyal norm ve değerlerin içselleştirilmesi sürecinde sağladıkları ortamla ilişkilidir. Yuva/yurt modeli çok sayıda, bambaşka niteliklere sahip çocukların toplumsal hayattan izole edilmiş, rasyonel ve resmi olarak oluşturulmuş kurallar çerçevesinde işleyen bir ortam sunarken, çocuk evleri toplumsal hayatla iç içe apartman ve/veya mahallede gündelik hayatın tam ortasında konumlanan bir ortam sunmaktadır.

Yuva-yurt gibi toplu bakımın olduğu mekânlar toplumdan ayrı yerlerde konumlandırılmıştır. Yuva-yurtlardaki bu uzaklık çocukların müstakil olan binalarında -her ne kadar çeşitli kurallarla düzen sağlanmaya çalışılsa da - rahatlıkla koşturmalarına, gürültü yapmalarına, istedikleri saatte uyumalarına neden olmaktadır. Yuva/yurtlarda bu durum çocukların olumsuz davranışlar sergilemelerine neden olmuştur. Ayrıca büyük yaş gruplarının küçüklere şiddet uygulaması (akran baskısı) çocuk evlerinde yönetmelikte geçen yaş gruplarının ayrıştırılması evdeki büyük ve küçük çocuk arasında en fazla 3 yaş farkı uygulaması ile nispeten de olsa aşılmıştır. Yuva-yurtta yaşanan akran baskısının evlerde en aza indirilmeye çalışıldığı görülmüştür. Çocuk evindeki arkadaşlık ilişkilerinin toplu bakımda yaşanan arkadaşlık ilişkilerinden farklı olduğu, daha samimi ve 'aile' ortamına benzer olduğu söylenebilir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bakım Hizmetleri Daire Başkanı olarak görev yapmakta olan Hacer BAŞER (2013) 'in " Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli Çocuk Evleri" isimli yüksek lisans tezinde çocuk evi hizmetlerini genel hatlarıyla incelemiştir. "Çocuk evine geçen çocukların hareketli davranışlarının (koşma, yüksek sesle konuşma vb) azaldığı ve daha sakin davrandıkları kendilerini daha rahat ifade edebildikleri, küçük yaş grubunun çocuk evine uyumunun daha kolay ve başarılı olduğu" belirtilmiştir.

Korunma gereksinimi olan çocuklar yakın akrabalarının yanında bilinçli ve kontrollü bir sosyalleşme süreci yaşamamış olabilir. Bir başka sosyalleştirici unsur olan okul, toplumsal normların resmi anlamda uygulandığı kurumdur. Okulda çocuk; arkadaşlarıyla uyum içinde olmayı, öğretmenine saygılı davranmayı ve ihtiyaçlarını belirli zaman içinde gidermeyi öğrenmektedir. Yurt ortamında çocukların okul durumlarıyla ilgilenecek yeterli elemanın olmaması, çocukların okul başarılarını olumsuz etkilemektedir. Çocuğun ödevini yapıp yapmadığı, sınıf içindeki davranışları, arkadaşlarıyla uyumu/uyumsuzluğu toplumsallaşması adına önemli bir ipucudur. Çocuk evlerinde bu takip kontrollü bir biçimde devam etmektedir. Çocukların aidiyet hissi ile bağlandıkları çocuk evlerinde derslerini kontrol eden bakım elemanlarının olması, okulu ile birebir

iletişimin kurulması akademik başarılarının artmasını sağlamaktadır (Özgür,2011).

Ailesi tarafından desteklenmeyen, aile bağından yoksun çocuklar içine düştükleri boşluğu başka uğraşlarla doldurmaya çalışmakta ve sorunlu davranışlar geliştirebilmektedirler. Yuva-yurtlarda, olumsuz davranışların pekişmesi sorununun çözüm bulunamayan kurum bakımı problemleri arasında yer almaktadır. Zira yurtlar madde bağımlılığı, vücudun çeşitli yerlerine jilet atma davranışı, suç vb. davranış problemlerinin öğrenildiği bir alt kültür ortamı niteliği kazanabilmektedir. Hâlihazırda problemlilerden gelen ve bu nedenle sorunlu davranış sergilemeye eğilimli olan çocuklar yuva-yurt arkadaşlarından bu olumsuz davranışları öğrenmekte, aynı zamanda pekiştirmektedir. Çocuk evleri bu türden sorunlu davranışları olumsuzlayan bir alt kültürün oluşmasını en aza indirgeyen bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Çocuk evi modelinde az sayıda çocuk ve belirli sayıda bakım elemanlarının olması çocukların birbirleriyle birebir ilişkilerinin artmasını sağlamaktadır. Çocuk evinde kalan çocuk, kuruluş ortamındaki çok sayıda kişiden biri olmadığı için çocuğun bireysel davranışları daha iyi gözlemlenmekte, durumuna uygun rehberlik çalışması daha kısa sürede yapılmaktadır. Çocuk kendisinin kontrol edildiğini bildiği için olumsuz tutum ve davranışlarını kısa sürede bırakabilmektedir. Ancak yuva-yurt gibi kuruluş ortamında olumsuz davranışlar uyarının yetersiz olması, personel sayısının az olması vb. sebeplerden ötürü çocukta zamanla pekişmektedir. Aynı zamanda kuruluş ortamında yönlendiricinin ve model alınan kişilerin daha çok yurttaki kendisi ile aynı ortamı paylaşan akran grubu olduğu gözlenmektedir (Karataş,2017).

Çocukların çocuk evi, bakım elemanını benimsemesinin, yeni sosyal gerçekliğin içselleştirilmesinde önemli rolü olduğu söylenebilir. Bakıcı anne-babaların, grup sorumlularının, çocuk evleri koordinasyon merkezinde görevli meslek elemanlarının çocuklar için topluma açılan kapının anahtarları oldukları, bir nevi toplumsal kurumlara ulaşmak için "köprü" görevi gördükleri söylenebilir.

Korunmaya muhtaç çocuklarda toplum tarafından dışlanma korkusu her zaman mevcuttur. Çocuklar bu korkuyu çoğunlukla kendileri ile aynı sosyal, ekonomik, kültürel koşullara sahip olan yuva, yurt ve çocuk evinde olan arkadaşları ile birlikte hareket ederek yenmeye çalışmaktadırlar. Korunmaya muhtaç çocuklar hangi hizmet modelinden yararlanırsa yararlansın (yuva, yurt, çocuk evleri) “yurt çocuğu algısı” çocuklarda var olan bir algıdır. Çocuklar toplumun da kendilerine karşı farklı bir (acıma, önyargı vb) bakış açısına sahip olduklarının farkındadırlar. Çocuklar bu algıyı çoğu zaman kendilerini toplumdan ayrı yere konumlandırmaktadır. Çocuklar gerek okuldaki arkadaşlarını, gerek komşularını gerekse gündelik hayatta karşılaştıkları diğerlerini “normal” kendilerini ise “yurtlu”, “kimsesiz” olarak tanımlayarak ifade etmektedirler

Sonuç olarak, çocuk evleri hizmet modelinde, çocukların okul takibinin belirli zamanlarda ve belirli kişilerce yapılması çocukların eğitim hayatına, ders başarısına olumlu katkı sağlayacaktır. Yapılan literatür taramasında, yuva-yurtta kalan çocukların akademik başarılarının düşük olduğu ve aldıkları değerler eğitiminin yetersiz olduğu yönünde çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalardan; Mustafa Bakırcı (2014) 'nın, Artvin Kız ve Erkek Yetiştirme Yurdunda yapılan araştırmasında, okul ile irtibatı olmayan yurt görevlilerinin çocuğun devamsızlığını takip edemediğini dolayısıyla çocuğun, olumsuz arkadaş edinerek okuldan firar ettiğini, madde kullandığını ve çeşitli olumsuz davranışlar edindiğini belirtmiştir. Çalışmada okul ile yapılan koordinasyonun çocuğun geleceği için oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır. Burada yurtta görevli personel sayısının az olması, çok sayıda çocuğa bir personelin grup sorumlusu olması koordinasyon eksikliğinin temel sebeplerinden olduğu söylenebilir. Dolayısıyla çocuk evlerinin, çocukların gelecek adına nispeten de olsa hayal kurduğu ve başarılarını arttırdığı bir ortam olduğu söylenebilir.

Çocuk yuvası, yetiştirme yurdu gibi bakım modellerinden reşit olana kadar faydalanıp, yatılı bakım kültürü dışında, toplumsal kurumlar ile belirli zamanlarda etkileşime girmekten öteye geçemeyen çocuk /genç çoğu zaman toplumun dışında kalarak kaldığı kuruluştan ayrılır. Çocuk; sofrayı kurmak, yemek için bir yumurta kırmak, çayı demlemekten uzaktır. Kuruluş içinde nadiren

rastladığı bu faaliyetleri gerçekleştirmek zorunda kaldığında adeta bocalar. Çocuk evleri hizmet modelinde bu sosyal dünyanın birebir görüldüğü, uygulandığı yerler olarak değerlendirilmektedir. Çocuk, alışveriş sırasında hangi yemek için hangi malzemenin alınacağını, hangi malzemenin kullanılıp-kullanılmayacağını birebir gözlemleyerek öğrenmektedir. Dolayısıyla gelecekte kendi evi içinde gerek kız çocuklar gerekse de erkek çocukların belirtilen bocalamayı yaşamayacağı ya da daha az yaşayacağı söylenebilir. Çocuk evinde kalan çocuğun, yabancısı olmadığı ev hayatına kolaylıkla adapte olabileceği düşünülmektedir (Nalbant, 2016).

Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları gibi kuruluşların kalabalık olması, kuruluş çalışanlarının çocuklarla birebir etkileşim ve iletişim halinde bulunmayı, çocukların özelliklerine göre davranma imkânını ortadan kaldırmaktadır. Çocuk evlerinde ise hem çocukların sınırlı sayıda oluşu hem de çocuklara bakım hizmeti veren personel sayısının az olması ve sürekli değişmemesi çocukların bağlanma, güven duygusu ve kişisel gelişimi açısından olumlu bir sonuçtur.

Kurum bakımından yararlanan çocuklar öğrenciliklerinde okul ve mahalle arkadaşları, iş yaşamında ise iş arkadaşları arasında yurt çocuğu gibi ifadelerle maruz kalma ve kendilerine acıma hissiyle yaklaşılması çocuklarda dışlanmışlık algısı yaratmakta ve üzmektedir. Okulda veya iş yaşamında arkadaşlarını davet edeceği bir evinin, yaşamını şekillendirirken kendini ait hissedeceği bir sokağının veya bir mahallesinin olmaması çocuk için olumsuzluktur. Yuva ve yetiştirme yurtlarında yaşanan soğuk, kocaman resmi binaların ürpertisi, hasta olsa bile dinlenmek için yatakhaneinin, acıktığı hâlde bir şeyler atıştırmak için yemekhanenin açılış saatini beklemesi gibi sorunlar çocukların karşılaştıkları zorluklar arasında yer almaktadır. Ev tipi modelle geliştirilen çocuk evi modelinde çocukların kendilerine ait evleri, odaları ve yataklarının olması bu gibi sorunları aza indirmişdir. Ayrıca arkadaşlarını davet edeceği bir evi, top oynayacağı bir mahallesi ve sokağının bulunması yaşadığı yere aidiyet duygusunu geliştirecektir. Bununla birlikte çocuk evinde normal bir ev yaşantısı sürdüren çocuklar korunma kararları kalktığında tek başlarına bir ev tutup yaşayabilecek güven ve cesarete sahip olacaklardır. Çocuk evlerinin dışında

çocuk evini açıkça belli eden tabela bulunmadığı için çocuk evinin bulunduğu sokaktan geçenler bahçede veya sokakta oynayan çocuklara yetim veya kimsesiz diye acıyarak bakamayacak, böylece çocuklar damgalanmadan uzak kalacaktır (Nalbant,2016).

Çocuk evlerinde kardeş olan çocukların aynı evlerde kalmasına olanak sağlanmaktadır. Bu durum onların birbirlerine duygusal destek sağlamalarına, güven duygularının gelişmesine başarılarının artmasına neden olmaktadır Oysa çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarında çocukların etüt salonları, yatakhaneleri yemekhaneleri yaş grubuna göre ayrılmakta bu nedenle kalabalık yuva veya yurtlarda kardeşlerin zaman zaman birbirlerini görmediği ve birbirlerine yabancılaştıkları bilinmektedir.

Çocuk yuva ve yurtlarından yeni adlarıyla çocuk evleri sitesi ve sevgi evleri sitesinden çocuk evlerine nakil durumunun gerçekleşmesi sırasında bir takım sorunlar ve gereksinimler ortaya çıkabilmektedir. Öncelikle çocukların yaş, cinsiyet, eğitim, uyum sorunu gibi nedenlerle sıklıkla kurum değiştirmesi çocuklarda aidiyet duygusunu azaltmakta ve çocukta bağlanma sorunun gündeme getirmektedir (Aydoğdu, 2016). Ülkemizde çoğu kurumlarda küçük yaştaki çocuklar önce çocuk yuvalarına yaşı büyüdükçe yetiştirme yurtlarına, sevgi evlerine nakli yapılmaktadır. Veya çocukların cinsiyet durumuna göre ayırım yapılarak yaşlı büyüyenler kız yurtlarına/erkek yurtlarına yerleştirilmektedir. Çocuk evlerinin açılmasıyla yuva ve yetiştirme yurtlarından çocuk ev modeline uygun sosyal uyumu gelişmiş çocuklar komisyon kararınca belirlenerek çocuk evlerine yerleştirilmeye başlanmıştır. Sosyal bir alanda apartman dairesinde kiralanın evlerin gerekliliği olarak sorun çıkarmayan komşularına rahatsızlık vermeyen çocukların evlere yerleştirilmesi yuva ve yurtlardaki diğer çocuklar içerisinde seçilmişlik ve dışlanma gibi sorunları gündeme getirmektedir. Ancak diğer yandan çocuk evlerine yerleştirilecek çocukların uygun olarak seçilmemesi durumunda uzun süre sokakta yaşamış, olumsuzluklarla karşılaşmış, sürekli yuva ve yurttan kaçmayı alışkanlık hâline getirmiş özel eğitim ve rehabilitasyona ihtiyacı olan çocukların çocuk evlerine yerleştirilmesi hâlinde bu çocukların yaşadıklarını olumlayarak anlatması çocuk

evlerinde kalan diğer çocukların da bu anlatılanlardan etkilenerek sokağın çekiciliğine kapılması durumunda çocuğun çocuk evinden ve okuldan kaçması gibi sonuçlara yol açabilecektir.

Çocuk evlerinde çocuklar kalabalık kurum tiplerinin aksine mutfağı, salonu, diğer odaları isteği doğrultusunda kullanabilmekte mutfağa girip istediği bir yemeği yapabilmekte ve yaşadığı evi benimseyerek daha fazla sorumluluk almakta, çocukta sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışma becerileri gelişmektedir.

Yuva ve yurt tipi kalabalık kuruluşlarda ders çalışma, etüt sisteminin toplu, sesli ortamlarda gerçekleştirilmesi çocukların akademik başarısı üzerinde olumsuz etki yaratırken çocuk evlerindeki çocukların ayrı ayrı mahallelerindeki okullara diğer ailelerin çocuklarıyla birlikte gitmeleri, evlerde her çocuğun odasında sessizce çalışabileceği ortamın olması ve personelin az çocuğun eğitimiyle daha verimli ilgilenebilmesi gibi etkiler sonucu çocuk evlerindeki çocukların akademik başarılarının daha fazla artacağı düşünülmektedir (Karataş,2017).

Çocuk evlerinde aynı bir aile evinde olduğu gibi personel çocuklarla birlikte haftalık ihtiyaç dahilinde alışveriş yapmakta ve bu da çocuklarda harcama kontrolü, alışveriş yapma becerisi, bağımsız iş yapma becerisi gibi olumlu katkılar sağlamaktadır. Oysa diğer kurum tiplerinde toplu erzak alışverişi yapılmakta çocuklar bu alışverişe dahil edilmemekte ve kırtasiye, kıyafet gibi alışverişlerini kendi zevk ve tarzlarına uygun yapamamaktadır.

Kuruluştaki korunma ve bakım altındayken çocuk evine kabulü yapılan çocuklar uyum sorunu yaşayabilmektedir. Bu amaçla çocukların çocuk evine uyumlarını kolaylaştırmak için; çocuklar çocuk evine yerleştirilmeden önce çocuk evi hizmeti hakkında bilgilendirme yapılmalı, kabulü yapılmadan çocuk evine alıştırmak amacıyla öncelikli olarak misafir şeklinde kısa süreli ziyaretler yapılmalıdır. Ayrıca kuruluştaki yakın arkadaşlar birlikte değerlendirilmeli, birebir ilgilenen ve bağlılık geliştirdikleri bakım elemanları da aynı çocuklarla birlikte çocuk evine görevlendirilebilir.

Çocukların evlere uyumu kadar toplumun da bu yeni hizmet modeline uyumu, bilgilendirmelerle sağlanmaya çalışılmalıdır. Daha önceden çocukların yuva ve yurtlarda bakılmasına alışmış olan toplum, dezavantajlı olarak nitelenen bu grupla aynı mekanı paylaşmakta sıkıntı yaratabilmektedir. Bu durum toplumun korunma gereksinimi olan çocuk ve sunulan hizmetler hakkında bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle çocuklar açılan çocuk evine yerleştirilmeden önce apartman sakinleri bilgilendirilmeli, komşuluk ilişkileri ile sürdürülen yaşamla birlikte toplumun tedirginliği de ortadan kalkmakta ve ilerleyen süreçte olumlu yönde destekleri alınmaktadır.

Sonuç olarak çocuk evi modelinde az sayıda çocuk ve belirli sayıda bakım elemanlarının olması çocukların birbirleriyle birebir ilişkilerinin artmasını sağlamaktadır ve çocuk, kuruluş ortamındaki çok sayıda kişiden biri olmadığı için bireysel davranışları daha iyi gözlemlenmektedir. Çocuğun durumuna uygun rehberlik çalışması çocuk evlerinde daha kısa sürede yapılmaktadır. Çocuk kendisinin kontrol edildiğini bildiği için olumsuz tutum ve davranışlarını daha kısa sürede bırakabilmektedir (Nalbant,2016).

1.8. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Ailesi yanında bakımı sağlanamayıp yuvalara yerleştirilen çocuklarda eğitim, sağlık, psikolojik, sosyal ve kültürel açıdan problemler görülebilmektedir. Kurumların fiziki şartlarından, personel sayısı ve niteliği gibi sebeplerden dolayı çocuğun kişisel gelişimi ve sağlıklı ruhsal dünyası sağlanamamaktadır. Kurum bakımında en çok yaşanan sıkıntılar arasında: çocukların okul başarılarının düşük olması, duygusal, zihinsel ve toplumsal uyarılmalarının zayıf olması, çocukta özgüven eksikliği, anti-sosyal kişilik geliştirme, dış çevre ile uyum sorunları ve sosyo-kültürel açıdan kendini geliştirememeleri yer almaktadır. Kurum bakımındaki bu tarz sorunları en aza indirmek için geliştirilen çocuk evleri modelinde ise 5-8 çocuğa bir aile ortamı içerisinde daha nitelikli hizmet verilmektedir. Çocuklarla birebir ilgilenilerek onların eğitim, sağlık, psikolojik, beslenme, kişisel gelişim durumları denetlenmektedir. Çocuk Evleri, kurum bakımına kıyasla çocukların, zihinsel gelişimi, ruh sağlığı, depresyon ve kaygı düzeyleri, sanatsal ve kültürel gelişimleri, çevresel koşulların çocuklar

üzerindeki etkisi, çocukların cinsiyet rollerini algılamaları gibi alanlarda daha üst bir modeldir. Toplu yaşamın olduğu yurt ortamında sevgi ve ilgi yoksunluğu yaşayan çocuklar bu evde hem arkadaşları hem de bakım elemanlarıyla birebir diyalog kurmakta, derdini, sıkıntısını paylaşabilmektedir.

Yuvada uzun süre yaşamış, olumsuzluklarla karşılaşmış çocukların, yaşadıkları ortama kıyasla daha düzenli ve disiplinli olan çocuk evlerine yerleştirilmeleri sonucunda çocuklar yeni ortamlarına alışmada ve evde kalan diğer çocuklara uyum sağlamada sorunlar yaşayabilmektedirler. Ayrıca aile yanında bakımı sağlanamayıp küçük yaşlardan itibaren kurum bakımında anne sevgisinden, aile bakımı ve ilgisinden yoksun kalan, bağlanma nesnesinden uzakta yetişen çocukları bir nebze de olsa alıştığı, tanıdığı ortamdaki bakımdan sorumlu kişilerden, arkadaşlarından ayırmak ve bir başka kuruluşa naklini yapmak çocukta güvenli bağlanma biçimini engellemektedir. Kuruma yerleştirmeye birlikte düzensiz ilişkiler, bakım vericilere bağlanamama yeni kurum bakımında sık gelişen duygusal durumdur. Bu araştırmanın problemi Çocuk Yuvası hizmet modelinden Çocuk Evi Hizmet modeline geçiş sırasında çocuklarla ilgili yapılan çalışmalar, planlamalar, bilgilendirme ve oryantasyonlar, çocukların eski kuruluşundan ayrılış planlamasının zamanlanması ve yeni kuruluşunda kabul sırasında yapılan çalışmalar, çocukların bağlandıkları ögelerden ayrılma süreci ve yeni ortama uyum süreçleri, yeni geldikleri kuruluştaki ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması ve giderilmesi gibi geçiş süreciyle ilgili psiko-sosyal gereksinimlerin ortaya çıkarılmasıdır.

1.9. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye’de korunma gereksinimi olan çocukların bakım ve korunmasında, kurum bakımı modelden aile ortamına benzer yapıdaki çocuk evleri uygulamasına geçiş sürecinde yaşanan sorunları ortaya çıkarmak ve bu sorunların görünür kılınmasını sağlamaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları ise:

- Yuvadan çocuk evlerine nakli yapılan çocukların sosyo-demografik özellikleri nedir?

- Çocuklar Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğüne (ÇEKOM) yerleştirilmeden önce hangi tür bakım hizmet modellerinden yararlanmışlardır?
- Yuvalardan çocuk evlerine geçişte çocukların istek ve görüşleri etkili midir?
- Yuvalardan çocuk evlerine geçen çocuklardaki duygu ve davranış değişiklikleri nasıldır?
- Yuvalardan çocuk evlerine geçen çocukların gereksinimleri nelerdir?
- Yuvalardan çocuk evlerine geçen çocukların arkadaş ilişkileri, okul ilişkileri, aileleriyle ilişkileri, çalışan personelle ilişkileri ve ev ortamına uyumları nasıldır?
- Yuvalardan çocuk evlerine geçen çocukların önceki kuruluştaki ve çocuk evlerinde bağlandığı kişilere karşı tutumları nasıldır?
- Yuvalardan çocuk evlerine geçen çocukların çocuk evine ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?

1.10. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocuk evleri ve çocuk yuvası uygulamaları kıyaslanarak bu iki modelinde de olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konmuştur. Çok fazla tanınmayan çocuk evleri modelinin tanıtımı sağlanmıştır. Yurtlardan evlere geçişin tatmin edici düzeyde olumlu nitelik kazandırıp kazandırmadığının belirlenmesi, kurumun eksik görülen yönleriyle ilgili yapılacak iyileştirmelere ışık tutması da araştırmanın önemi arasındadır.

Yuva ve çocuk evleri modelleri arasında belirgin farklılıklar olmasına rağmen sosyal çalışma literatüründe bu konuda çok az çalışma vardır. Bu nedenle yapılan bu araştırma; yuvalardan çocuk evlerine geçişte çocukların karşı karşıya kaldıkları sorunların görünür kılınması, teorik bilginin üretilmesi, geçiş süreci ile ilgili veri oluşturulması ve temel sorunlar bağlamında sosyal çalışma uygulamalarının geliştirilmesi açısından büyük önem teşkil etmektedir. Tüm

bunlara ek olarak Tokat Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezinde çalıştığım için yapılan bu araştırma meslek hayatıma önemli katkılar sunmuştur.

1.11. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma süresinin kısıtlı bir zaman dilimi olması, araştırmanın maddi olarak desteklenmemesi, yuvaların kapanma aşamasında olmasından dolayı çok fazla çocuğa ulaşamama, yuvadan çocuk evleri modeline geçiş aşamasında çocukların sosyo-kültürel ve psikolojik olarak etkilenmeleri ile ilgili yapılmış çalışmaların sınırlı sayıda olması bu çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

1.12. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Bu araştırmanın varsayımlarını aşağıdaki şekilde oluşturmaktadır:

- Araştırmada ulaşılan örneklem grubunun, evreni yansıttığı varsayılmaktadır.
- Katılımcıların araştırma için uygulanan anket formunu içtenlikle doldurduğu varsayılmaktadır.
- Hazırlanan anket formunun işlevsel ve gerçekleri ortaya çıkarabilecek nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

2. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde; araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, verilerin toplanmasına, verilerin çözümlenmesine, süre ve olanaklar ile etik konulara yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçen çocukların psiko-sosyal gereksinimlerini esas alan bu araştırmada sorunu ortaya koymak amacıyla genel tarama modeli kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada, genelleme yapmayı olanaklı kılan nicel yöntem kullanılmıştır. Nicel araştırma; gözlem, görüşme, anket ve testlerle örneklemeden toplanan verilerin istatistiksel araçlar ile analiz edilmesidir (Arslanoğlu, 2016). Nicel araştırmaların amacı, elde edilen verilerin sayısal olarak ifade edilmesi ve ölçülebilir olmasıdır. Bu araştırmanın nicel araştırma çerçevesinde ele alınmasının temel sebebi, çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçen çocuklardan daha fazla sayıda görüş almak ve bu görüşlerin sayısal olarak ortaya çıkmasını sağlamaktır.

Araştırma kapsamında araştırmacı tarafından hazırlanan çocukların yuvadan çocuk evlerine geçiş sürecinde yaşadığı sorunları ve gereksinimlerini ortaya çıkaran anket formu kullanılmıştır. Bir konudaki mevcut durumu araştırmak ve belirtmeye yönelik betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada nicel metodları içeren tabakalı bir araştırma yöntemini kullanılmıştır. Çocuk Evlerinde kalan her bir çocuk farklı yaş, eğitim düzeyi, sosyo-demografik özelliklerden etkilendiğinden dolayı bu yöntem seçilmiştir. Çocukları kendi özellikleri içerisinde tabakalara ayırıp her tabakadan belli sayıda çocuk seçilerek örnekleme yapılır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni Türkiye'deki çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçen tüm çocuklardan oluşmaktadır. Zaman ve maddi olanakların sınırlı olması nedeni ile evren ile çalışmanın mümkün olmaması sonucunda örneklem belirlenmiştir.

Yukarıda değinilen sınırlılıklardan dolayı bu evrene ulaşılması güç olduğundan verilerin toplandığı dönemde Tokat AÇSHİM'e bağlı ÇEKOM bünyesindeki 15 çocuk evinde 'Çocuk yuvasından çocuk evlerine geçen 7-18 yaş grubu toplam 82 çocuğa ulaşılmış ve anket formu uygulanmıştır.

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI

2.3.1. Veri Toplama Süreci

Veri toplamanın ilk aşamasında Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'na başvuru yapılmış ve ilgili komisyon tarafından uygunluğu belirlendikten sonra araştırmanın uygulanacağı Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına ilgili onay ile başvuru yapılmıştır. Buradan da çıkan izin ile birlikte verilerin toplanacağı Tokat AÇSHİM'ne bağlı ÇEKOM ile birlikte çalışılmıştır. Bu kuruluştan hizmet alan çocuklara görüşme formları dağıtılarak veriler toplanmıştır.

2.3.2. Veri Toplama Sürecindeki Gözlemler

Görev yapmakta bulunduğum kuruluştaki çocuklarla araştırma çalışmasını yürüttüğüm için çocuklara formlar tarafımdan elden bırakılmış ve gerekli onay ve gönüllü bilgileri verildikten sonra çocukların doldurmaları sağlanmıştır. Çocukların soruları içtenlikle okudukları ve cevaplarında samimi oldukları gözlemlenmiştir. Anlamakta zorlandıkları soru yok denecek kadar azdır. Sorulara cevap verirken kendi yorumlarını da anketlerin üzerine yazdıkları gözlemlenmiştir. Özellikle ilkokul 1. ve 2. Sınıfa giden çocukların anlamada zorlandıkları sorularda gerekli açıklamalar yapılmıştır. Çocukların soruları cevaplarken herhangi bir tedirginlik yaşamadığı ve rahat oldukları gözlemlenmiştir.

2.3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket formları aracılığıyla araştırmanın verileri toplanmıştır. Sorular çocukların yaş ve özel durumları (Koruma altına alınma nedenleri) gözetilerek hazırlanmıştır. Çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçen çocukların kuruluş meslek elemanları tarafından gözlemlenen en büyük eksiklikleri ve giderilmesi gereken ihtiyaçlar hususu dikkate alınarak kapsamlı genel sorular sorulmuştur. Araştırma anket formu toplam 52 soru ve bu sorulara ait birçok alt başlıktan oluşmaktadır. Anket formu çocukların demografik bilgilerine, çocuk yuvasından çocuk evine geçiş aşamasında yapılan çalışmaları, kurum değiştirdikten sonra yapılan çalışmaları, bu süreç içerisinde doğan gereksinimleri ve çocukların bu süreçten ne kadar bilgilerinin olduğunu, memnun olduklarını nitelendirmeye yönelik sorulardan oluşturulmuştur.

2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Çalışmada yer alan değişkenlerin normal dağılıma uygunluk gösterip göstermediği Shapiro-Wilk testi ile değerlendirildi. Değişkenlerin tanımlayıcı istatistiklerinin gösteriminde ortalama \pm SS (Standart Sapma) değerleri verilmiştir.

Anket sorularına verilen cevapların değerlendirilmesinde n ve yüzde (%) değerleri verilmiştir.

“Çocuk evlerinde kaldığın süre boyunca aşağıdakilerden hangileri seni ifade etmektedir?” sorusuyla çocukların yaşını karşılaştırmada ANOVA uygulanmıştır. Gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenen değişkenlerin ikili karşılaştırılmasında Bonferroni metodu tercih edilmiştir.

Diğer anket sorularının birbirleriyle karşılaştırılmasında Ki-kare testi kullanılmıştır.

İstatistiksel analizler ve hesaplamalar için IBM SPSS Statistics 21.0 (IBM Corp. Released 2012. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 21.0.

Armonk, NY: IBM Corp.) ve MS-Excel 2007 programları kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, tablolar ve grafikler aracılığı ile sunulmuştur.

2.5. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırmanın yapılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'na 2019 Nisan ayı içerisinde yapılan başvuru, ilgili komisyonun değerlendirmesi sonucunda 2019 Mayıs ayı içerisinde alınan izin ile sonuçlanmıştır. Bu iznin ardından 2019 Haziran ayında AÇSHB ÇHGM'ye araştırma izni başvurusunda bulunulmuş ve 2019 Ekim ayında ilgili izin süreci tamamlanmıştır. Bu süreçten sonra ÇEKOM'da Ekim- Aralık 2019 tarihleri arasında veri toplama süreci tamamlanmıştır. Araştırmanın bütün maliyeti araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

2.6. ETİK KONULAR

Araştırmanın uygulanabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan ve araştırmanın yapılacağı ilgili bakanlıktan gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama aşamasında katılımcılara, bilgilendirilmiş onam formu/gönüllü katılım formu dağıtılmıştır. Bu formda, araştırmanın kim tarafından, ne amaçla ve hangi konuda yapıldığı, görüşme formları aracılığı ile alınan yanıtların gizli tutularak sadece bu araştırma için kullanılacağı, görüşme formlarına ad-soyad yazmamaları gerektiği, araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve istedikleri zaman katılımı durdurabilecekleri yazılı olarak belirtilmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu araştırmada toplu yaşam biçimi olan çocuk yuvalarından hizmet dönüşümü kapsamında aile ortamına benzer yapıda tasarlanmış olan çocuk evi modeline geçiş yapan çocukların bu geçiş aşamasında ortaya çıkan psiko-sosyal ve kültürel gereksinimlerini görünür kılmak amaçlanmıştır. Aynı zamanda çocuk yuvaları ve çocuk evleri modelleri değerlendirilmiştir.

Bu bölümde, veriler doğrultusunda çocuk evlerinde kalan çocuklardan elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmektedir. Bu çerçevede araştırmanın bulguları

- Çocuk evlerinde kalan çocukların demografik özelliklerine ilişkin bulgular
- Çocukların Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğüne yerleştirilmeden önce yararlandıkları hizmet modellerine ilişkin bulgular
- Çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçiş sürecinde çocukların istek ve görüşlerine ilişkin bulgular
- Yuvalardan çocuk evlerine geçen çocuklardaki duygu ve davranış değişikliklerine yönelik bulgular
- Yuvalardan Çocuk Evlerine geçen çocukların arkadaş ilişkileri, okul ilişkileri, aileleriyle ilişkileri, çalışan personelle ilişkileri ve ev ortamına uyumlarına yönelik bulgular
- Yuvalardan çocuk evlerine geçen çocukların çocuk evine ilişkin değerlendirmelerine yönelik bulgular

şeklinde başlıklandırılmıştır.

Araştırmanın problemleri alt problemler çerçevesinde çözümlenmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

3.1. ÇOCUK YUVALARINDAN ÇOCUK EVLERİNE GEÇEN ÇOCUKLARA YÖNELİK BULGULAR

Bu başlık içerisinde çocuk evlerinde kalan çocukların;

- Yaş ortalaması, cinsiyet dağılımı, öğrenim durumu dağılımı, sınıf dağılımı, anne-baba durumu dağılımı, kardeş sayıları dağılımına ilişkin bulgulara
- Korunma altına alınma yaşı dağılımı, kurumda kaldıkları yıl dağılımı, koruma altındaki kardeş sayısı dağılımı, çocuk evlerinde kalma süresi dağılımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1.1. Çocuk Evlerinde Kalan Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu başlık içerisinde çocukların;

Cinsiyet, anne-baba durumu, kardeş sayısı, sınıf düzeyi, öğrenim durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Çocukların cinsiyet dağılımı

	N	%
Kadın	46	56.1
Erkek	36	43.9
Toplam	82	100.0

Tablo 1 de çocukların %56.1'i (n=46) kadın, %43.9'u (n=36)'sı erkektir. Çalışmaya katılan kız çocuklarının oranının erkek çocuklarından daha fazla olduğu görülmektedir. Tokat'ta kız çocuk evi sayısının erkek çocuk evi sayısından daha fazla olduğu tabloda görülmektedir.

Tablo 2. Çocukların öğrenim durumu dağılımı

	n	%
İlkokul	9	11.1
Ortaokul	36	43.9
Lise	37	45.1
Toplam	82	100.0

Tablo 2’de Çocuk evlerinde kalan çocukların %11.1’i (n=9) ilkokul öğrencisi, %43.9’u (n=36) ortaokul öğrencisi, %45.1’i (n=37) lise öğrencisidir. Çocuk evlerinde kalan çocukların tamamının örgün eğitime devam ettiği, çocukların çoğunluğunun ortaokul ve lise düzeyi eğitim aldıkları söylenebilir.

Tablo 3. Çocukların anne-baba durumu dağılımı

	n	%
Birlikte	22	26.8
Ayrı	48	58.5
Anne vefat	5	6.1
Baba vefat	5	6.1
İkisi de vefat	2	2.4
Toplam	82	100.0

Çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçen çocukların anne ve baba durumlarına ilişkin dağılıma bakıldığında çalışma kapsamında ulaşılan çocukların %26,8’inin (n=22) anne ve babası birlikte, %58,5’inin (n=48) ise ayrıdır. Yine, çocukların %6,1’inin (n=5) annesi veya babası, %2,4’ünün (n=2) ise ikisi birden ölmüştür. Çocukların genelinin tek ebeveynli aile olduğu söylenebilir. Tek ebeveynli bir ailede yaşamanın çocuk açısından riskli olduğu, tek ebeveyn olmanın çocuğa karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede risk faktörü olduğu söylenebilir. Aile yapısının parçalanmasıyla her yönü ile hayatı ve konumu değişen korunmaya ihtiyacı olan çocuk duruma geldikten sonra çocuklar, eğitimine

devam edememe ya da hiç başlayamama, herhangi bir işte çalıştırılma, olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalma gibi sorunlarla karşı karşıya kalır.

3.1.2. Çocukların Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğüne Yerleştirilmeden Önce Yararlandıkları Hizmet Modellerine İlişin Bulgular

Bu kısımda kurum bakımında yararlanan çocukların kaç yıldır kurum bakımında kaldıkları, ne kadar süredir çocuk evlerinde kaldıkları, çocuk evlerine gelmeden önce hangi hizmet modellerinden yararlandıklarına modellerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. Çocukların korunma altına alınma yaş dağılımı

	N	%
0-6 Yaş	24	29.2
7-12 Yaş	49	59.8
13-15 Yaş	9	11
Toplam	82	100.0

Tablo 4' de çocukların korunma altına alınma yaşı, kaç yıldır kurum bakımında buldukları, çocuk evlerinde kaç yıldır kaldıklarına dair bulgular yer almaktadır. Tabloya göre çocukların %3.6'sı 1, 2, ve 14 yaşlarında koruma altına alınmışlardır. Yine üçer çocuk (toplam %11.1) 3, 12 ve 15 yaşlarında koruma alınmışlardır. Dört çocuk (%4.9) 4 yaşında, 10 çocuk (%12.1) 5 yaşında, 8 çocuk (%9.8) 7 yaşında, 14 çocuk (%17.1) 8 yaşında, 12 çocuk (%14.6) 9 yaşında, 7 çocuk (%8.5) 10 yaşında kuruma kabul edilmiştir. Beşer çocuk (toplam %18.3), 6, 11 ve 13 yaşlarında kabul edilmiştir. Çocukların korunma altına alınma yaşına bakıldığında okul çağına gelen çocukların kurum bakımına gereksinim duyduğu söylenebilir. Bunda ailenin çocuğun okul eğitim sorumluluğunu üstlenememesi ve çocuğun okula gitmesiyle birlikte sosyal çevreye çıkması ve korunmasını gerektiren durumların okul öğretmenleri tarafından gözlemlenip gerekli başvuruların yapılması etkili olabilir. Her ne yaşta olursa olsun çocukların korunma altına alınma durumu çocuklarda çeşitli psiko-sosyal etkenlere neden olmaktadır. Daha küçük yaşlarda kurum bakımına alınan çocuklarda gelişimsel gecikme, fiziksel gecikme, bağılılık gelişimi gibi

sorunlar görülebilir. Küçük yaşta korunma altına alınıp uyaran eksikliği olan çocuklarda otizm benzeri sağlık sorunlarının görülmesi olasıdır.

Tablo 5. Çocukların kurumda kaldıkları yıl dağılımı

	N	%
1-5 Yıl	54	65.7
6-10 Yıl	25	30.3
11-16 Yıl	21	4
Toplam	82	100.0

Tablo 5’de 1-5 yıl arasında 54 çocuğun, 6-10 yıl aralığında 25 çocuğun, 11-16 yıl arasında 21 çocuğun kurum bakımında kaldığı görülmektedir. Kurumlarda kalınan yıl ile bağlantılı olarak çocuklarda; bağlanma zorlukları, ilişkilerde güvensizlik, asilik, dikkatsizlik/hiperaktivite, travma ile ilişkili anksiyete, beslenme bozuklukları gibi sorunlar görülebilir.

Tablo 6. Çocukların kurum bakımında bulunan kardeş sayısı dağılımı

	N	%
0-2 Kardeş	58	60.6
3-5 Kardeş	31	35.5
6-8 Kardeş	3	3.9
Toplam	82	100.0

Tablo 6’ya göre hiç kardeşi olmayan veya en az 2 kardeşi olan çocukların toplamı 58’dir. Yine 3-5 arası kardeş sayısı olanların toplamı 31’dir. Çocuklardan korunma altında 6-8 arası kardeşi olanların sayısı 3’tür. Aynı ebeveyne sahip çocuklardan bir tanesinin kurum bakımına alınması evdeki diğer kardeşlerin de aynı anda veya süreç içerisinde kurum bakımına alınmasını gerektirdiği söylenebilir. Aileden ayrı kalan çocukların kendilerini güvende hissedecekleri en az bir yakınının kardeşinin yanında bulundurulması için

özellikle kardeş olan çocukların aynı ilde mümkünse aynı kuruluşa, evlere yerleştirilmesinin çocuklara olumlu katkı sağlayacağı söylenebilir.

Tablo 7. Çocukların, çocuk evleri öncesi yararlandıkları hizmet modeli dağılımına ilişkin bulgular

	n	%
Aile yanında sosyal ekonomik destek	6	7.3
Koruyucu aile	4	4.9
Çocuk yuvası	65	79.3
Yetiştirme yurdu	6	7.3
Sevgi evleri	1	1.2
Toplam	82	100.0

Tablo 7’de çocuk evlerinde kalan çocukların bu hizmet modelinden yararlanmadan önceki yararlandıkları hizmet modeline ilişkin dağılım yer almaktadır. Tabloya göre çocukların %7.3’ü (n=6) çocuk evlerine gelmeden önce aile yanında sosyal ekonomik destek hizmeti aldığını belirtirken, %4.9’u (n=4) koruyucu ailede, %79.3’ü (n=65) çocuk yuvasında, %7.3’ü (n=6) yetiştirme yurdunda ve %1.2’si (n=1) de sevgi evlerinde kaldığını belirtmiştir. Tablo 7’ye göre çocuk evlerinde kalan çocukların genelinin bu hizmet modelinden yararlanmadan önce çocuk yuvalarında kaldıkları söylenebilir. Tabloya göre çocukların uzun yıllardır bakım tedbiri aldıkları anne ve baba ile bağlanma örüntülerinin zayıf olduğu yönünde bir değerlendirme yapılabilir. Ayrıca çocuklar için temel alınan aile yanında koruma ve bakım ilkesinden yararlandırılan çocukların sayısının az olduğu söylenebilir. Aile, yakın akraba çevresi insan hayatının olmazsa olmazıdır. Bireyi hayata hazırlama, aile, yakın akrabanın üstlendiği görevlerdendir. Bireyin sosyalleşmesinde, birincil ilişkilerde güven, aidiyet, sevgi, saygı, bağlanma duyguları olduğu bilinmektedir. Bu duygular bireyin kimliğini, kişiliğini biçimlendiren önemli kazanımlardandır. Çocuğun asıl korunması aile içinde anne babası tarafından korunmasıyla olur. Ancak çocuğun aile içinde korunma ve bakımı sağlanamadığı durumlarda da yine çocuğun aile ortamına benzer hizmet modellerinden (koruyucu aile, evlat edindirme v.b) yararlandırılması temel hedef olmalıdır. Çocukların koruma altına

alınma sürecinde hangi hizmetten faydalanacağını belirlerken çocuğun yaşı, kardeşe sahipliği, korunma altına alınma sebebi, aile ilişkileri, sağlık durumu, psikolojik durumu, sosyal gelişimi gibi etkenler dikkate alınır. Bu etkenlerin değerlendirilmesi çocuğa yarar ve kaliteli bir yaşam sağlayacaktır (Yıldırım,2013). Çocuğun faydası gözetilen hizmetler ortaya koymak için ilk olarak çocuğun kendi ailesinin yanında yaşamını sürdürmesi sağlanmalı, sağlanmadığı durumda koruyucu aile ve evlat edindirme hizmeti tercih edilmeli, son olarak da küçük grup halinde yaşayacağı ortam hazırlanmalıdır.

3.1.3. Çocuk Yuvalarından Çocuk Evlerine Geçiş Sürecinde Çocukların İstek ve Görüşlerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde yuvadan çocuk evlerine geçiş yapan çocukların çocuk evlerine gelme konusundaki fikir ve düşüncelerine, bu geçiş sürecinde çocuklar için ne tür çalışmaların planlandığına, çocuk evlerine gelme bilgisine sahip olup olmadıklarına, geçiş sürecinde ortaya çıkan gereksinimlerine dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 8. Çocuk Evlerine Gelme Konusunda Çocukların İlgili Konuda Düşüncelerini Alma Durumu

	N	%
Çocuk evlerine gelirken fikrim alındı	30	36.6
Çocuk evlerine geldiğim için mutluyum	37	45.1
Çocuk evlerine gelme konusunda tereddütlerim vardı	10	12.2
Çocuk evleri hizmet modeli konusunda bilgim bulunmamaktadır	5	6.1
Toplam	82	100.0

Tablo 8’de çocukların çocuk evleri hizmet modeline geçişlerine ilişkin düşünceleri yer almaktadır. Tablo 7 incelendiğinde çocukların %36.6’sı (n=30) çocuk evlerine gelirken fikirlerinin alındığını ifade etmiştir. Benzer şekilde

çocukların %45.1'i (n=37) çocuk evlerine geldiği için mutlu olduğunu, %12.2'si (n=10) çocuk evlerine gelme konusunda tereddütleri olduğunu, %6.1'i (n=5) ise çocuk evleri hizmet modeli konusunda bilgisi bulunmadığını belirtmiştir. Çocukların yarısına yakını bu hizmet modelinden memnun olduklarını beyan etmişlerdir ancak çocukların yarısından fazlası bu hizmet modeline geçiş memnuniyetlerine ilişkin düşüncelerini belirtmemiştir. Kurum bakımı altındaki çocuklar, önceki yaşantılarındaki bağlanma ilişkilerini beraberinde getirdiği gibi; bakım ve korumayı üstlenen uygulayıcılar ve meslek elemanlarıyla kurduğu ilişkiyi, aile içindeki bağlanma ilişkisinin yerine geçecek biçimde deneyimlemektedir (George, 1996). Tanım olarak bakıldığında bağlanma da ilişkiseldir- bireyler arasındaki ilişkilerin doğasıyla ilgilenir. Zorluk ve güçlüklerle dolu bir sosyal ve duygusal ortamda yetişen çocuklar; kişilerarası ilişkileri stresli, doyurucu olmayan ve çaresiz olarak deneyimlemektedir (Howe ve diğerleri, 1999). Bebekler ve çocuklar, duygu ve davranışlarını bağlanma ilişkileri sırasında öğrenmekte ve geliştirmektedir. Şüphesiz, ebeveynleriyle hiç bağlanma ilişkisi şansı bulunmayan ya da yetersiz bir ilişki geliştiren çocuklar için de bağlanma ilişkilerinin olumsuz yansımaları olacaktır. Çok küçük yaşta kurum bakımına alınan çocukların bağlanmama (nonattachment) bozukluklarına uğraması daha muhtemeldir. Bu durumdaki çocukların diğer insanlarla ilişkisi sadece ihtiyaçlarının doyurulmasıyla sınırlıdır. Bakım sağlayan kişi değiştiğinde bu çocuklar çok az üzüntü duyarlar, saldırgan davranışları ya da hayal kırıklıklarını kontrol etmek bu çocuklar için zordur, bir konuya yoğunlaşmakta zorlanabilirler ve okulda akranlarıyla ilişki kurmada isteksizdirler, bu nedenle arkadaşları arasında popüler olmayabilirler (Howe, 1995).

Tablo 9. Çocuk Evlerine Geçiş Sürecinde Yapılan Çalışmalara İlişkin Dağılım

	n	%
Kuruluş değiştirmeden önce çocuk evleri hakkında bilgilendirildim	25	30.5
Zaten çocuk evlerini biliyordum	17	20.7
Çocuk evlerine gideceğim bilgisi bana verilmedi	34	41.5
Çocuk evlerine geçişim doğru planlandı ve bunun için yeterli süre ayrıldı	6	7.3
Toplam	82	100.0

Çocuk evlerine geçiş sürecinde yapılan çalışmalar Tablo 9 yer almaktadır. Tablo 9'a bakıldığında çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçiş sürecinde çalışmaya katılan çocukların %30.5'i (n=25) kuruluş değiştirmeden önce çocuk evleri hakkında bilgilendirildiğini, %20.7'si (n=17) zaten çocuk evlerini bildiğini, %41.5'i (n=34) çocuk evlerine gideceği bilgisinin kendisine verilmediğini, %7.3'ü (n=6) ise çocuk evlerine geçişinin doğru planlandığını ve bunun için yeterli süre ayrıldığını belirtmiştir. Tablo 9'a göre çocukların yarısından fazlasının çocuk evleri hizmet modeli hakkında bilgilendirildiklerini ancak bu bilgilendirme çalışmalarının çocukların tamamını kapsayamadığı bu nedenle hizmet modelinden yararlanan çocukların bu hizmet modeline uyumları hususunda risk oluşturduğu yönünde değerlendirilebilir.

Tablo 10. Çocukların, Çocuk Evlerine Neden Geldiğine İlişkin Bilgi Düzeylerinin Dağılımı

	N	%
Biliyorum	37	45.1
Kısmen biliyorum	22	26.8
Bilmiyorum	17	20.7
Hiç bilmiyorum	6	7.3
Toplam	82	100.0

Tablo 10'da çocukların çocuk evlerine neden geldiklerine ilişkin bilgi düzeyleri yer almaktadır. Çalışma kapsamında ulaşılan çocukların %45.1'i (n=37) çocuk evlerine neden geldiğini bildiğini, %26.8'i (n=22) kısmen bildiğini, %7.3'ü (n=6) bilmediğini, %7.3'ü (n=6) ise hiç bilmediğini ifade etmiştir. Çalışma kapsamında ulaşılan çocukların yarısından fazlasının çocuk evlerine geliş nedenlerini bildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çocuk evlerine geçiş ile ilgili bilgilendirme oranının düşük olduğu bir önceki tablolarda yer aldığından, çocuklara çocuk evine geldikten sonra bu bilgilendirmenin yapıldığı düşünülmektedir.

Kuruluşta korunma ve bakım altındayken ocuk evine kabulü yapılan çocuklar uyum sorunu yaşayabilmektedir. Bu amaçla çocukların ocuk evine uyumlarını kolaylaştırmak için; çocuklar ocuk evine yerleştirilmeden önce ocuk evi hizmeti hakkında bilgilendirme yapılmalı, kabulü yapılmadan ocuk evine alıştırmak amaçıyla öncelikli olarak misafir şeklinde kısa süreli ziyaretler yapılmalıdır. Ayrıca kuruluştaki yakın arkadaşlar birlikte değerlendirilmeli, birebir ilgilenen ve bağlılık geliştirdikleri bakım elemanları da aynı çocuklarla birlikte ocuk evine görevlendirilebilir.

Tablo 11. Çocukların ocuk Evine Geçiş Aşamasında Hangi İhtiyaçlarının Karşılanmasını İstedikleri Durumu

	n	%
ocuk evlerine gelirken tüm özel eşyalarını yanına almak isterdim	18	22.0
Gelmeden önce ailem ve arkadaşlarımla görüşmek isterdim	33	40.2
Buradaki alışanların bana karşı daha ilgili ve sevecen yaklaşmalarını isterdim	7	8.5
Kaygı ve endişelerimin giderilmesi noktasında daha fazla bilgilendirilmek isterdim	7	8.5
Hepsi	17	20.7
Toplam	82	100.0

Tablo 11 incelendiğinde çocukların ocuk evlerine gelirken karşılanmasını istedikleri ihtiyaçlarının dağılımı görülmektedir. Tablo 11'e göre çocukların %22.0'si (n=18) tüm özel eşyalarını yanına almak istediğini, %40.2'si (n=33) ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmek istediğini, %8.5'i (n=7) alışanların daha ilgili ve sevecen yaklaşmasını istediğini, yine %8.5'i (n=7) kaygı ve endişelerinin giderilmesi noktasında daha fazla bilgilendirilmek istediğini, %20.7'si (n=17) ise tüm bu ihtiyaçların hepsinin karşılanmasını istediğini belirtmiştir. Çocuklar için gittiği yeni kuruluşunda eşyaların temini sağlansa da çocuklar sahip oldukları nesnelere, kendi özel eşyalarını yanlarında almayı tercih etmektedir. Bu eşyalara özel anlam yükledikleri, anılarının olduğu ve o anılardan ayrılmak istemedikleri söylenbilir. Tabloya bakıldığında çocukların büyük çoğunluğu ocuk evlerine gelmeden önce ailesi ve arkadaşları ile görüşmek istemektedir. Çocuklar

sevdikleri kişilerden ayrılmadan önce onlarla görüşmek veya onlara veda etmek istemektedirler. Çocukların da duygusal bağılıkları düşünüldüğünde bu isteklerinin yerinde ve haklı olduğu söylenebilir. Arkadaş ve ailesi ile görüşmeden ayrılmak çocukta yalnızlık hissi oluşturmakta ve sevdiği kişileri arkasında bırakıp gitme onları bir daha görememe endişesi uyandırdığı düşünülebilir. Korunmaya muhtaç çocuklar alışageldikleri sosyal çevreden ve ailelerinden kendi iradeleri dışında ayrılmak zorunda kalmaktadırlar. Ayrılma, bağlanma ilişkisinin kesintiye uğraması açısından çocuğu örseleyici bir durumdur. Ayrılık kaygısı, temel bağlanma figüründen ayrılmaya bağlı olarak çocuklarda gözlenen şiddetli korku ya da anksiyete şeklinde ortaya çıkmaktadır (Bowlby, 2012).

Tablo 12. Çocukların Çocuk Evlerine Geçiş Sürecinde Yalnızlık Duygusu Hissetme Durumu

	N	%
Evet	25	30.5
Kısmen	29	35.4
Hayır	28	34.1
Toplam	82	100.0

Tablo 12 incelendiğinde çocukların çocuk evlerine geçiş sürecinde kendilerini yalnız hissetme durumları yer almaktadır. Tablo 12'ye göre çocukların %30.5'i (n=25) çocuk evlerine geçiş sürecinde kendisini yalnız hissettiğini, %35.4'ü (n=29) kendisini kısmen yalnız hissettiğini, %34.1'i (n=28) kendisini yalnız hissetmediğini belirtmiştir. Çocuk evlerindeki çocukların genelinin (evet ve kısmen toplam 54) çocuk evlerine geçiş sürecinde kendilerini yalnız hissettiği bu durumda çocuk evlerinde çocuklara yönelik psiko-sosyal destek hizmetlerinin yeterli düzeyde verilmediği yönünde bir değerlendirme yapılabilir. Ayrıca çocukların geçiş sürecinde çocuk evlerine bağlandıkları kişiler tarafından gerekli açıklamaların, bilgilendirilmelerin yapılmadan getirilmediği durumu düşünülebilir.

Çocukların kurum bakımından ayrıldıktan sonra toplumsal yaşama adapte olabilmeleri kurum bakımından sonraki yaşamlarında kendilerini bağımsız

olarak idare etme becerileri kazanmaları kendi kendine yetebilen bireyler olarak yetişebilmeleri açısından önemlidir. Toplumdan kopuk olarak yetiştirilen çocuklar sonraki yaşamları için gerekli sosyal ağlardan mahrum olmaktadır. Bu çocuklar çok az ya da hiç deneyim şansı olmadıkları için bağımsız bir hayatı nasıl yöneteceklerini bilememektedir. Hayat sadece kurumda kalınan süre ile sınırlı değildir. Kurum sonrası hayatlarını devam ettirebilmek için temel becerilerden yoksun olmaları onları zayıf duruma düşürecektir.

Tablo 13. Çocukların Çocuk Evlerine Geldiği İlk Gün Neler Hissettiğine İlişkin

Durumları

	n	%
Çocuk evlerine geldiğim için mutlu oldum	38	46.3
Çalışanların ve arkadaşlarımla yaklaşımı kendimi güvende hissettirdi	11	13.4
Buraya geldiğimde korktum ve üzgündüm	15	18.3
Nereye geldiğimi bilmediğim için kendimi rahatsız ve güvensiz hissettim	18	22.0
Toplam	82	100.

Tablo 13 incelendiğinde çocukların %46.3'ü (n=38) çocuk evlerine ilk geldiğinde, buraya geldiği için mutlu olduğunu, %13.4'ü (n=11) çalışanların ve arkadaşlarının yaklaşımıyla kendini güvende hissettiğini belirtirken, %18.3'ü (n=15) buraya geldiği için korktuğunu ve üzüldüğünü, %22.0'si (n=18) ise nereye geldiğini bilmediği için kendini rahatsız ve güvensiz hissettiğini ifade etmiştir. Çocuklar çocuk evlerine geçiş süreci hakkında yeterli bilgilendirmenin yapılmaması durumundan rahatsız olmasına karşı çocukların çoğunluğunun çocuk evlerinde olma durumundan mutlu oldukları söylenebilir. Çocuk evlerine geldiği için korkup üzülen ve nereye geldiğini bilmediği için tedirgin ve güvensiz olan çocukların oranı da yüksektir. Bu durumda çocukların çocuk evine geçiş aşamasında yeterince çalışma ve bilgilendirme yapılmadığı düşünülebilir.

3.1.4. Yuvalardan Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Duygu ve Davranış Değişikliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde çocukların çocuk evlerine geldiği ilk gün neler hissettiği, çocuk evlerine gelirken hangi gereksinimlerinin karşılanmasını istedikleri, çocuk evlerine ilk geldiklerinde buradaki arkadaşlarına ve çalışanlara karşı nasıl davrandıkları, çalışanların çocuklara karşı nasıl davrandığı, çocuk evlerine çocuklar geldiğinde onlar için nelerin yapıldığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 14. Çocukların çocuk evlerine geçişinde duygularındaki değişiklikler ilişkin durumlar

	Her zaman		Bazen		Hiçbir zaman	
	n	%	n	%	N	%
Endişeli hissettim	7	8,5	47	57,4	28	34,1
Çok küçük şeyler bile beni duygusallaştırdı	14	17,1	43	52,4	25	30,5
Duygularımı daha iyi kontrol etmeyi başardım	30	36,6	40	48,8	12	14,6
Üzücü bir durum karşısında kolayca dağıldım	17	20,7	36	43,9	29	35,4
Duygularımda iniş çıkışlar yaşadım	21	25,6	41	50,0	20	24,4
Burada çalışanların desteğiyle içinde bulunduğum duyguyu anlayıp daha iyi ifade edebildim	40	48,8	34	41,5	8	9,8

Tablo 14'de çocukların çocuk evlerine geçtiklerinde duygularında ne gibi değişiklik olduğunu gösteren bulgular yer almaktadır. Buna göre çocukların yarısından fazlası önceki kaldığı kurumdan çocuk evlerine geçince endişeli hissettiğini, %34.1'i (n=28) hiçbir zaman endişeli hissetmediğini ifade etmiştir. Yine çocuk evlerine geçen çocukların büyük çoğunluğu bazen küçük şeylerin bile kendisini duygusallaştırdığını, %30.5'i (n=25) hiçbir zaman duygusallaşmadığını belirtmiştir. Çocukların her zaman ve bazen olarak verdikleri cevapların toplamı alındığında 70 çocuğun duygularını kontrol etmeyi başardığını ancak 12'sinin bunu hiçbir zaman başaramadığı yer almaktadır. Benzer şekilde, çocukların %75'i çocuk evlerine geçtikten sonra duygularında inişler çıkışlar yaşadığını %24.4'ü (n=20) ise hiçbir zaman iniş çıkışlar

yaşamadığını ifade etmiştir. Çocuk evlerine geçen çocukların duygularına yönelik sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde çocukların kaldıkları yer, yuva/yurt, ev olarak benimsedikleri kurumdan bir başka kuruma geçişleri çocuklar üzerinde endişe yarattığı, duygularında iniş-çıkışlar yaşamasına neden olduğu söylenebilir. Bu duygu durum değişikliğini çalışanların desteğiyle daha iyi anlayıp ifade edebildikleri söylenebilir. Yine geçiş sürecinin planlı yapılması çocukların duygusal olarak olumsuz etkilenme düzeyini asgariye indirecektir.

Tablo 15. Çocuk evlerine geçen çocukların geçiş sürecinde gördükleri rüyalarındaki değişikliğe ilişkin dağılım

	n	%
Her zaman	17	20.7
Bazen	24	29.3
Hiçbir zaman	41	50.0
Toplam	82	100.0

Tablo 15’de çocukların çocuk evlerine geçiş sürecinde rüyalarında meydana gelen değişikliklerin dağılımı yer almaktadır. Sorulara verilen bazen yanıtını her zaman olarak kabul ettiğimizde yarı yarıya dağılım görülmektedir. Çocukların yarısında rüyalarında değişiklik olurken yarısında değişiklik olmadığı belirtilmektedir. Bu durum çocukların hepsinin kendine özel durumlarının olduğu ve etkilenme düzeylerinin farklı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 16. Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Geçiş Sürecinde Gece Uykularındaki Değişikliğe İlişkin Bulgular

	n	%
Daha kaliteli uyudum ve dinlenmiş olarak kalktım	33	33,7
Geceleri sık sık uykum bölündü ve korkarak uyandım	14	14,3
Uykuya geçişte zorlandım	21	21,4
Hiçbir değişiklik olmadı	30	30,6

Tablo 16 incelendiğinde çocuk evlerine geçiş yapmış çocukların; 33.7'si (n=33) çocuk evlerine geçtikten sonra daha kaliteli uyuduğunu ve dinlenmiş olarak kalktığını, %14,3'ü (n=14) geceleri sık sık uykusunun bölündüğünü ve korkarak uyandığını, %21,4'ü (n=21) uykuya geçişte zorlandığını, %30.6'sı (n=30) da uykusunda hiçbir değişiklik olmadığını ifade etmiştir. Tablo 16 incelendiğinde çocukların yarısından fazlasının uyku sorunu yaşamadığı gözlemlenmiştir. Burada çocukların her iki kurumda da uyku saati gibi kuralları benimsedikleri ve bu kuralların benzer oluşundan dolayı uyku düzenlerinin çok etkilenmediği söylenebilir.

Tablo 17. Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Dinledikleri Müzik Türlerindeki Değişikliklere İlişkin Bulgular

	n	%
Evet	25	30.5
Hayır	57	69.5
Toplam	82	100.0

Burada çocukların dinledikleri müzik türlerinde bir değişme olup olmadığına ilişkin dağılım yer almaktadır. Tablo 17'de çocukların %30.5'i (n=25), çocuk evlerine geçtiği süreçte dinlediği müzik türünde değişiklik olduğunu, %69.5'i (n=57) ise değişiklik olmadığını belirtmiştir. Tablo 17'ye göre çocukların genelinin müzik dinleme alışkanlığında değişiklik olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 18. Çocuk evlerine geçiş sürecinde çocukların bedensel olarak vücutlarındaki değişikliklere ilişkin dağılım

	n	%
Ağızımda kuruluk olduğunu fark ettim	7	6,9
Soluk almada zorluk çektim	5	4,9
Ellerimde ve ayaklarımda titremeler oldu	15	14,7
Vücudumda ani terlemeler oldu	17	16,7
Kalp atışlarım hızlandı	14	13,7
Hiçbir değişiklik olmadı	44	43,1

Tablo 18'e bakıldığında çocuk evlerine geçen çocukların geçiş sürecinde fizyolojik bir değişiklik hissedip hissetmeme durumu gösterilmektedir. Tablo 19'a göre çalışmaya dahil edilen çocukların %6,9'u (n=7) ağzında kuruluk fark ettiğini, %4,9'u (n=5) soluk almada zorlandığını, %14,7'si (n=15) ellerinde ve ayaklarında titremeler olduğunu, %16,7'si (n=17) vücudunda ani terlemeler olduğunu, %13,7'si (n=14) kalp atışlarının hızlandığını, %43,1'si (n=44) ise vücudunda hiçbir değişiklik olmadığını belirtmiştir. Tablo 18'e göre çocukların yarısından fazlasının çocuk evlerine geçiş sürecinde yaşadıkları stres ve kaygı kaynaklı somatik ve fizyolojik tepkiler göstermiştir.

3.1.5. Yuvalardan Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Sosyal İlişkilerine Yönelik Bulguları

Bu başlıkta yuvalardan çocuk evlerine geçen çocukların aile ilişkilerine, arkadaşlık ilişkilerine, kurum çalışanlarına ve okul ilişkilerine yönelik bulgulara yer verilecektir.

3.1.5.1. Aile İlişkilerine Yönelik Bulgular

Çocukların çocuk evlerine geçiş aşamasında ailelerinin bilgilendirme durumu, çocuk evlerinde aileleriyle güven ortamında, belirli planlar dahilinde görüşebilme durumlarına ilişkin veriler incelenmiştir.

Tablo 19. Çocuk Evlerine Geçişlerde Ailelerin Bilgilendirilme Durumları

	n	%
Evet	41	50.0
Kısmen	14	17.1
Hayır	27	32.9
Toplam	82	100.0

Tablo 19'da ailelerin bilgilendirilmesine ilişkin veriler yer almaktadır. Çocukların ailelerinin bilgilendirilme sürecinin yarı yarıya olduğu görülmektedir. Bu bilgilendirme sürecinin ne zaman yapıldığıyla ilgili yeterli veri görülmemektedir.

Kimi aileler için kurum değişikliği yapılmadan önce bilgilendirme olabileceği gibi kimi ailelerde de geçişten sonra çocuklara buldukları kuruluşta ailelerin ulaşamaması sonrası gerekli bilgilendirmenin yapılmış olabileceği söylenebilir.

Tablo 20. Çocukların Aile Üyeleri İle Güven Ortamında Görüşebilme Durumları

	n	%
Evet	60	73.2
Kısmen	18	22.0
Hayır	4	4.9
Toplam	82	100.0

Tablo 20'ye bakıldığında araştırma kapsamında ulaşılan çocukların n %73.2'si (n=60), çocuk evlerinde ailesiyle güven ortamında görüşebildiğini, ailesinin belirli bir plan dahilinde kendisini ziyaret ettiğini belirtmiştir. Yine çocukların %22.0'si (n=18) ailesinin kendisini kısmen ziyaret edebildiğini, %4.9'u (n=4) ailesiyle güven ortamında görüşemediğini/ kendisini ziyaret etmediklerini ifade etmiştir. Tablo 20'ye göre çocukların tamamına yakınının aile üyeleri ile buldukları kurumda güven içinde görüşebildikleri saptanmıştır. Bu durumun çocukların aile bağlarının kopmaması, aile üyelerini, akraba çevresini tanıma adına çocuklara olumlu katkılar sunacağı düşünölmektedir. Çocuk evlerinde çocukların aile yanında karşılanamayan birçok sosyal-költürel imkanın sağlandığı bilinse bile çocuklar için ailenin yerini hiçbir öğenin tutmadığı söylenebilir ve bu açıdan bakıldığında çocukların belirli plan dahilinde aileleri ile düzenli görüştürölmeye devam ettirilmesi yararlı olacaktır. Çocuk evinde kalan çocukların aileleri ile görüşme durumlarını incelediğinde çocukların koruma altına alınma sürecinde de aileleri ile yeterince ilişki kuramadıkları söylenebilir. Çocukların aileleri ile iletişimlerinin güçlü olduğuna ilişkin net bir bilgi söylenemez. Çocukların aile ile ilişki kuramamaları bakım hizmeti modelinden kaynaklanmasından ziyade ailenin kendi ilgisizliği şeklinde değerlendirmek daha doğru olacaktır.

3.1.5.2. Okul İlişkilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde çocuk evlerine gelen çocukların yeni okul kayıtlarında gidecekleri okul ile ilgili fikirlerinin alınma durumu, okula alışma sürecindeki çalışmalar ile ilgili tablolara yer verilmiştir.

Tablo 21. Çocuk Evlerine Gelen Çocukların Yeni Okullarına Kayıt İle İlgili Çocukların Fikirlerinin Alınma Durumu

	n	%
Evet	34	41.5
Kısmen	24	29.3
Hayır	24	29.3
Toplam	82	100.0

Tablo 21’de çocukların yeni okul seçimlerinde çocukların fikirlerinin alınıp alınmadığının dağılımı yer almaktadır. Tabloya bakıldığında çocukların %41.5’i (n=34) çocuk evlerine geldiğinde yeni okulu ile ilgili fikrinin alındığını, %29.3’ü (n=24) kısmen fikrinin alındığını, %29.3’ü (n=24) ise fikrinin alınmadığını belirtmiştir. Tablo 21’e göre çocukların genelinin okul konusunda fikirlerinin alındığı ancak çeyreğinden fazlasının fikirlerinin alınmadığı bu durumun okul kontenjanlarının dolu olması nedeniyle zorunlu bir yerleştirme yapma ihtiyacından kaynaklandığı düşünülmüştür.

Tablo 22. Okula Alışma Sürecinde Çocuklar İçin Yapılan Çalışmalara İlişkin Bulgular

	n	%
İlk gün buradaki çalışanlarla birlikte okula gittik	38	46,3
Okula gittiğimde sınıfım ve öğretmenlerimle tanıştırdım	36	43,9
Buradaki okul ihtiyaçlarımın hepsi giderildi	46	56,1
Okula gidiş gelişlerle ilgili bilgilendirildim	42	51,2
Buradaki çalışanlar okul toplantılarıma ve etkinliklerime katılırlar	34	41,5
Hepsi	23	28,0
Hiçbiri	5	6,1

Çocuk evlerine geçen çocukların yeni okullarında okula alışma süreci için çocuklara yapılan çalışmalar ile ilgili sorular sorulmuştur. Tablo 22'ye bakıldığında çocukların %46.3'ü (n=38) okulun ilk günü çalışanlarla birlikte okula gittiğini, %43.9'u (n=36) okula gittiğinde sınıf ve öğretmenleriyle tanıştırıldığını, %56.1'i (n=46) çocuk evlerinde okul ihtiyaçlarının hepsinin giderildiğini, %51.2'si (n=42) okula geliş ve gidişlerle ilgili bilgilendirildiğini, %41.5'i (n=34) çalışanların okul toplantılarına ve etkinliklere katıldığını, %28.0'i (n=23) tüm bu çalışmaların yapıldığını, %6.1'i (n=5) hiçbir çalışmanın yapılmadığını ifade etmiştir. Bu verilere göre çocukların tamamına yakını için okula alışma süreci ile ilgili çalışmalar yapıldığı ifade edilebilir. Yaş grubuna göre bu durumun farklılık gösterdiği söylenebilir. Örneğin ilkokul çağındaki çocuğun okul kaydı için çocuğa eşlik edilmesi, öğretmenleri ile arkadaşları ile tanıştırılması yararlı olacakken, daha büyük yaş gruplarında lise çağındaki çocuklarda okula kurumdan bir personel eşliğinde gidilmesi çocukta utanç duygusu uyandırabilir veya ergenlik çağındaki çocuk kurum bakımında kaldığını arkadaşlarının, öğretmenlerinin bilmesini istemeyebilir. Çalışmaların da bu hassasiyet çerçevesinde şekillendiği düşünülebilir. Gerek çocuk evlerinde gerek okul ortamındaki arkadaşlık ilişkileri çocukların değer oluşmasında, kişilik gelişiminde, yaşama dair algılarında etkilidir.

3.1.5.3. Kurum Çalışanlarına Yönelik Bulgular

Bu başlık altında çocukların eski kuruluşundan en çok kimi özlediklerine/kime karşı bağlılıklarını sürdürdüklerine, çocuk evlerindeki çalışanlarla anlaşma durumlarına, çocuk evlerine geldiklerinde onlarla en çok kimin ilgilendiğine ilişkin sorulara ve bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 23. Çocuk Evlerinde Kalan Çocukların Kurum Çalışanları İle Anlaşılabilir Durumuna İlişkin Bulgular

	n	%
Önceki kuruluşumdaki çalışanlar beni daha iyi anlıyorlardı	11	13,4
Çocuk evlerine geldiğimde çalışanlarla kısa sürede iyi anlaştım	63	76,8
Kendimle ilgili bir sorunum olduğunda en az bir çalışana anlatabiliyorum	39	47,6
Burada çalışanlar bana iyi davranmaz	1	1,2

Tablo 23 incelendiğinde çocukların %13.4'ü (n=11) önceki kuruluşundaki çalışanların kendisini daha iyi anladığını, %76.8'i (n=63) çocuk evlerine geldiğinde çalışanlarla kısa sürede iyi anlaşmış olduğunu, %47.6'sı (n=39) kendisiyle ilgili bir sorunu olduğunda en az bir çalışana anlatabildiğini, 1 çocuk ise (%1.2) çalışanların burada kendisine iyi davranmadığını belirtmiştir. Tablo 23'e göre çocukların psiko-sosyal destek mekanizmalarının şimdiki kaldığı kuruluşlarında daha iyi işlediği, önceki kuruluşundaki çalışmaları ile anlaşabilme ve iletişim düzey oranının düşük olduğu söylenebilir. Çocukların kendileriyle ilgili sorunu en az bir çalışana anlatabilmeleri onlarla ilgili sorunların büyümeden daha erken müdahale edilmesinde, çocukların özgüvenli yetişmesinde önemli olduğu söylenebilir. Bu hususlar dikkate alındığında bu soru ile ilgili verilen cevap oranının da düşük olduğu ve bu durumun çocuklara ulaşmada onlarla iletişimin kurulmasında engel olduğu düşünülebilir.

Kurum bakımında personelin nitelik ve nicelik olarak yetersiz oluşu, yönetim personel-çocuk ilişkilerinin sağlıklı ve dengeli bir zemine oturtulmaması ve çocukların kendi aralarındaki ilişkilerinin yüzeysel olması kişilik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Karataş, 2010). Korunma altına alınmadan önce ailesiyle duygusal bağları zayıflamış, ihmal edilmiş, kötü muameleye maruz bırakılmış çocuğun yeni bir sosyal çevreye uyum sağlamaya çabalarırken kişiler arası ilişkilerde sorunlar yaşaması normaldir. Sorunlu aile yaşantısında güvensiz bağlanma ilişkisi modelleyen çocuğun kurumdaki arkadaşlarına ve görevlilere karşı kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stili sergileme olasılığı yüksek olacaktır (Saçan, 2010).

3.5.1.4 Arkadaşlık İlişkilerine Yönelik Bulgular

Bu başlıkta çocukların eski kuruluşundan en çok kimi özlediklerine/kime karşı bağlılıklarını sürdürdüklerine, çocuk evlerindeki arkadaşları ile anlaşma durumlarına, karşılaştıkları sorunları en çok kiminle paylaştıklarına ilişkin sorulara ve bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 24. Çocuk Evlerine Gelen Çocukların Önceki Kuruluştan Kimleri Özlediklerine İlişkin Bulgular

	n	%
Kurumdaki arkadaşlarımı	33	40,2
Grup sorumlumu	32	39.0
Kurum idarecilerini	9	11.0
Bakım personellerini	23	18.0

Çocukların %40.2'si (n=33) çocuk evlerine geldiğinde, eski kuruluşundan en çok arkadaşlarını, %39.0'u (n=32) grup sorumlusunu, %11.0'i (n=9) kurum idarecilerini, %28.0'i (n=23) ise bakım personellerini özlediğini ifade etmiştir (Tablo 24). İdarecileri özlediğini belirten çocuk sayısındaki azlığın nedeni idarinin bir otorite merkezi olması ve çocuklarla olan iletişimlerinde var olan sınırı korumanın etkili olduğu düşünülebilir. Bunun dışında çocuklar kendileriyle yakından ilgilenen ve ilişki kuran kişilere karşı özlem duymaktadır. Çocuklar için arkadaş; paylaşımı sağlayan, sevgi, beğeni, yakınlık, duygularını tatmin eden, korku- kaygılarından uzaklaştıran role sahiptir. Aynı zamanda model olma özelliği de arz eden arkadaş grubu içinde çocuklar dışlanmamak için diğerleri ile benzer davranışlar sergileme eğiliminde olabilmektedir. Bu ilişkiler temelinde kurulan etkileşim gelecekte çocukların kimlik gelişimini etkilemekte ve yönlendirmektedir. Dolayısıyla arkadaşlık ilişkileri çocuğun toplumsallaşmasında önemli bir yere sahiptir.

Tablo 25. Çocukların karşılaştıkları sorunlarda bu sorunları en çok kiminle paylaştıklarına yönelik bulgular

	n	%
Ailemle	19	23.2
Kardeşlerimle	10	12.2
Bakım personeliyle	33	40.2
Grup sorumlusuyla	8	9.8
Evdeki diğer çocuklarla	7	8.5
Okul arkadaşlarımla	4	4.9
Önceki kurumdaki tanıdıklarımla	1	1.2
Toplam	82	100.0

Karşılaştığı sorunları en çok kiminle paylaşırsın, sorusuna çocukların %23.2'si (n=19) ailem, %12.2'si (n=10) kardeşlerim, %40.2'si (n=33) bakım personeli, %9.8'i (n=8) grup sorumlusu, %8.5'i (n=7) evdeki diğer çocuklar, %4.9'u (n=4) okul arkadaşlarım, %1.2'si (n=1) de önceki kurumdan tanıdıklarım şeklinde cevap vermiştir. Bu tabloda çocukların 7/24 direk bakımından sorumlu olan bakım personelleri ile daha yakın ilişki geliştirdikleri ve onlarla daha çok paylaşımında buldukları görülmektedir. Yine aile bağlarında çocuklar üzerinde etkili olduğu ve çocukların kurum bakımında kalsalar bile ailelerinden kopamadıkları söylenebilir. Kurum bakımının sınırlılıkları nedeniyle korunmaya muhtaç çocukların aile, akrabalık ve komşuluk ilişkileri yetersiz olmaktadır. Sosyalleşmeleri sadece kurum içinde gerçekleşmekte, kendi aralarındaki kapalı gruplaşmalarda da çok yönlü arkadaşlık ilişkileri oluşturamamaktadırlar. Bu çocuklar kurum bakımına gelmeden önce çoğunlukla kırsal alandaki ilçe ve köy tipi yerleşim yerlerinde yaşamaktadırlar. Yuva ve yurtlar ise genellikle büyük şehirlerde ve il merkezlerinde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çocuklar sosyal çevreye ve okullarına uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar. Sosyal çevrenin bu çocuklara yuva ve yurt çocukları olmaları nedeniyle ön yargı ile bakmaları ve çoğu zaman okullarda dışlanmaları sevgi ihtiyaçlarını daha da arttırmaktadır.

3.1.6. Yuvalardan Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Gereksinimlerine Yönelik Bulgular

Çocuk evlerine geçen çocukların kendileriyle, yakın çevreleriyle, aile, okul ile ilgili psiko-sosyal gereksinim ve düşüncelerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 26. Çocuk evlerine geçen çocukların çocuk evlerinde kaldığı süreç boyunca kendilerini ifade eden psiko-sosyal özellikleri ve gereksinimleri

	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
	n (%)	n (%)	n (%)
Yanımda bana yön veren biri olmadıkça kendimi rahat hissetmem	8 (9.8)	41 (50.0)	33 (40.2)
Okul yaşamında hiçbir zaman yeterince başarılı olamayacağımı düşünürüm	4 (4.9)	42 (51.2)	36 (43.9)
Arkadaşlarım beni terk edecek diye endişelenirim	3 (3.7)	31 (37.8)	48 (58.5)
Beni gerçekten seven biri olmadığını düşünürüm	4 (4.9)	34 (41.5)	44 (53.7)
Kendimi ve çevremdekileri severim	53 (64.7)	27 (32.9)	2 (2.4)
Kurumdaki çalışanların beni değerli görmediklerini düşünürüm	11 (13.4)	28 (34.1)	43 (52.4)
Genellikle haklı olduğumu düşünürüm	23 (28.0)	52 (63.4)	7 (8.5)
Bana başkalarından daha ayrıcalıklı davranılmasını isterim	6 (7.3)	27 (32.9)	49 (59.8)
Benden bir şey istenince “hayır” diyemem	17 (20.7)	48 (58.5)	17 (20.7)
Yakınlarımla istediği gibi bir çocuk olmaya çalışırım	35 (42.7)	37 (45.1)	10 (12.2)

Çocukların yarısından çoğu yanında kendisine yön veren biri olmadıkça kendisini rahat hissetmediğini ifade etmiştir. Çocukların %4.9'u (n=4) okul yaşamında hiçbir zaman yeterince başarılı olamayacağını düşünürken, %51.2'si (n=42) bazen böyle düşündüğünü ifade etmiştir. Çocukların %43.9'u ise (n=36) okul yaşamında başarılı olamayacağını hiçbir zaman düşünmediğini ifade etmiştir. Yine, çocukların %3.7'si (n=3) arkadaşlarının kendisini terk edeceğinden her zaman endişelendiğini, %37.8'i (n=31) bazen endişelendiğini, %58.5'i (n=48) ise hiçbir zaman endişelenmediğini belirtmiştir. Çocukların %4.9'u (n=4) her zaman, %41.5'i (n=34) ise bazen, kendisini gerçekten seven biri olmadığını düşündüğünü, %53.7'si (n=44) ise hiçbir zaman böyle düşünmediğini ifade etmiştir. Çocukların %64.7'si (n=53) kendisini ve çevresini her zaman sevdiğini, %32.9'u (n=27) bazen sevdiğini, %2.4'ü (n=2) ise hiçbir zaman sevmediğini belirtmiştir. Benzer şekilde, çocukların %13.4'ü (n=11) her zaman, %34.1'i (n=28) ise bazen, kurumdaki çalışanların kendisini değerli görmediklerini düşündüğünü, %52.4'ü (n=43) ise hiçbir zaman böyle

düşünmediğini söylemiştir. Çocukların %28.0'i (n=23) her zaman, %63.4'ü (n=52) bazen, genelde haklı olduğunu düşündüğünü, %8.5'i (n=7) ise hiçbir zaman böyle düşünmediğini ifade etmiştir. Çocukların %7.3'ü (n=6) her zaman, %32.9'u (n=27) bazen ve %59.8'i (n=49) ise hiçbir zaman, kendisine başkalarından daha ayrıcalıklı davranılmasını istemektedir. Çocukların %20.7'si (n=17) kendisinden bir şey istendiğinde hiçbir zaman "hayır" diyemediğini, %58.5'i (n=48) bazen, %20.7'si (n=17) her zaman "hayır" diyebildiğini ifade etmiştir. Çocukların %42.7'si (n=35) her zaman, %45.1'i (n=37) bazen, %12.2'si (n=10) ise hiçbir zaman, yakınlarının istediği gibi bir çocuk olmaya çalıştığını belirtmiştir.

Tabloda 80 çocuğun kendisini ve çevresini sevdiği görülmektedir. Tamamı denecek kadar sayısının kendisiyle ve çevresiyle barışık olduğu söylenebilir. Çocukların çoğunluğu kendisinin sevildiğini ve değerli hissedildiğini ifade ettikleri görülmektedir. Tabloda 65 çocuğun kendisinden bir şey istendiğinde hayır diyemedikleri görülmektedir. Bu durumda kurum bakımında kalan çocukların sınır koyamadıkları göz önüne alınabilir.

3.1.7. Yuvalardan Çocuk Evlerine Geçen Çocukların Çocuk Evine İlişkin Değerlendirmelerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde çocukların ev içindeki ilişkileri değerlendirmeleri, kurum çalışanlarının çocuklara karşı tutumları, çocukların hangi kurum bakım modelinde kalmayı tercih ettiklerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 27. Çocukların ev içindeki ilişkilerine yönelik bulgular

	n	%
İyi	47	57.3
Orta	32	39.0
Kötü	3	3.7
Toplam	82	100.0

Tablo 27'den çocukların 79'unun ev içerisindeki ilişkileri olumlu yönde buldukları görülmektedir. Bu bulgularda çocuk evi modelinin fiziksel yapısının ve çocuklara verilen hizmet kalitesinin etkili olduğu düşünülebilir. Kalabalık olmayan ev

ortamında 6 çocuğun bir arada kalması daha sakin ve huzurlu ev ortamı sağlamaktadır. Ayrıca çocuklardan sorumlu 3 bakım personelinin sabit bir evde görev olması çocuklarda aidiyet duygunun gelişmesine ve bu personellere yönelik olumlu ilişki geliştirmeye katkı sağlamaktadır.

Tablo 28. Kurum çalışanlarının çocuklara karşı tutumlarının değerlendirilmesine ilişkin bulgular

	n	%
Eleştirici-Suçlayıcı-Cezalandırıcı	8	9.8
Sevgi dolu	38	46.3
Destekleyici	36	43.9
Toplam	82	100.0

Kurum çalışanlarının kendilerine karşı tutumuyla ilgili sorulan soruya, çocukların %9.8'i (n=8) eleştirici/suçlayıcı/cezalandırıcı, %46.3'ü (n=38) sevgi dolu, %43.9'u (n=36) ise destekleyici şeklinde cevap vermiştir. Olumlu cevap veren 74 kadar çoğunluk çocuğun olması çocukların çalışanlarla uyum içinde olduğu, iletişim seviyelerinin iyi olduğu yorumlarını düşündürebilir.

Tablo 29. Çocukların Hangi Kurum Bakım Modelinde Kalmayı Tercih Ettiğine Dair Bulgular

	n	%
Çocuk yuvası	2	2.4
Sevgi evleri	5	6.1
Çocuk evleri sitesi	7	8.5
Çocuk evleri	68	82.9
Toplam	82	100.0

Tabloda çocuk yuvasında 2 çocuğun, sevgi evlerinde 5 çocuğun, çocuk evleri sitesinde 7 çocuğun, çocuk evlerinde 68 çocuğun kalmayı tercih ettiği yer almaktadır. Tabloda %50'den fazla çocuğun çocuk evlerini tercih ettiği görülmektedir. Çocukların bu isteğinde bu bakım modelinin apartman dairesinde

ev sistemi olması, daha az çocuğun evlerde kalması, çocuklara sunulan hizmet kalitesinin daha üst seviyede olması gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Toplu yaşamın olduğu yurt ortamında sevgi ve ilgi yoksunluğu yaşayan çocuklar bu evde hem arkadaşları hem de bakım elemanlarıyla birebir diyalog kurmakta, derdini, sıkıntısını paylaşabilmektedir. Çocuklar, toplumdan izole edilmiş bir alanda toplu yaşam içeren binalar yerine bir mahalle içerisinde apartmanda yaşamaktan daha memnun oldukları tabloya göre yorumlanabilir. Bu tercihin bir diğer nedeni çocukların yurttan kaldıkları sürece belli saatlerde çıkan ve belli listeye bağlı kalarak yapılan yemekleri yemek yerine çocuk evlerinde canları istediğinde mutfağa girerek istediği yemeği hazırlayabilme imkanının olması etkili olduğu düşünülmektedir. Yuva/yurt modeli çok sayıda, bambaşka niteliklere sahip çocukların toplumsal hayattan izole edilmiş, rasyonel ve resmi olarak oluşturulmuş kurallar çerçevesinde işleyen bir ortam sunmaktadır. Oysa çocuk evleri toplumsal hayatla iç içe apartman ve/veya mahallede gündelik hayatın tam ortasında konumlanan bir ortam sunmaktadır.

Tablo 30. Eğitim seviyesiyle çocukların yeni okulun ile ilgili fikirlerinin alınıp alınmama durumunun karşılaştırılması

	Evet n(%)	Kısmen n(%)	Hayır n(%)	χ^2	P
İlkokul	3 (33.3)	3 (33.3)	3 (33.3)	1.036	0.904
Ortaokul	14 (38.9)	12 (33.3)	10 (27.8)		
Lise	17 (46.0)	9 (24.3)	11 (29.7)		

İlkokula giden çocukların%33.3'ü (n=3) çocuk evlerine geldiğinde, gideceği okulla alakalı fikrinin alındığını, %66.3'ü (n=6) bilgisinin alınmadığını söylemiştir. Ortaokula giden çocukların 14'ünün bu konuda fikrinin alındığı, 22'sinin fikrinin alınmadığı belirtilmiştir. Benzer şekilde liseye giden çocuklar yarı yarıya fikrinin alındığını belirtmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda çocukların gideceği okul konusunda eğitim seviyelerine göre karar verilmediği görülmektedir. Bunda da çocukların okul nakillerinin adrese göre belirlenmesi faktörünün etkili olduğu

söylenbilir. Eğitim seviyesi ve “Çocuk evlerine geldiğinde, gideceğin okulla ilgili senin fikrin alındı mı?” sorusuna verilen cevaplar arasında istatistiki olarak önemli bir farkın olmadığı anlaşılmıştır. Yine de ortaokul ve lise düzeyindeki çocukların okul belirlenmesinde fikrinin alınmasına evet diyen çocukların daha fazla olduğu söylenbilir.

Tablo 31. Çocuk evlerine gelmeden önce çocukların yararlandığı hizmet modeli ile çocukların daha iyi olduğunu düşündüğü hizmet modellerinin karşılaştırılması

	Çocuk evleri n(%)	Diğer n(%)	p
Çocuk yuvası	16 (94.1)	1 (5.9)	0.444*
Diğer	54 (83.1)	11 (16.9)	

*Fisher Exact test sonucudur.

Çocuk evlerine gelmeden önce çocuk yuvasında kalan çocukların %94.1'i (n=16) çocuk evlerinin daha iyi olduğunu düşünürken, %5.9'u (n=1) diğer (çocuk yuvası, sevgi evleri, çocuk evleri sitesi) modellerin daha iyi olduğunu düşünmektedir. Çocuk evlerine gelmeden önce diğer (aile yanında sosyal ekonomik destek, koruyucu aile, yetiştirme yurdu, sevgi evi) kurumlarda kalan çocukların %83.1'i (n=54) çocuk evlerinin, %16.9'u (n=11) ise çocuk yuvası, sevgi evleri, çocuk evleri sitelerinin daha iyi olduklarını düşünmektedir. Çocuk evine gelmeden önce diğer bakım hizmet modellerinden yararlanmış olan çocukların bakım modelleri içinde çocuk evi modelinin daha iyi olduğunu düşünenlerin oranı yüksektir.

Tablo 32. Çocukların Çocuk Evlerine Gelme Konusunda Fikir Ve Düşünceleri İle Çocukların Çocuk Evine Geldiği İlk Gün Neler Hissettiğine Yönelik Bulguların Karşılaştırılması

	Çocuk evlerine geldiğim için mutlu oldum n(%)	Çalışanların ve arkadaşlarımla yaklaşımı kendimi güvende hissettirdi n(%)	Buraya geldiğimde korktum ve üzgündüm n(%)	Nereye geldiğimi bilmediğim için kendimi rahatsız ve güvensiz hissettim n(%)
Çok mutluyum	26 (68.4)	5 (45.5)	4 (26.7)	2 (11.1)
Diğer	12 (31.6)	6 (54.5)	11 (73.3)	16 (88.9)

Çocuk evlerine geldiği için çok mutlu olduğunu ifade eden çocukların %68.4'ü (n=26) çocuk evlerine ilk geldiğinde çok mutlu olduğunu, %45.5'i (n=5) çalışanların ve arkadaşlarının yaklaşımının kendisini güvende hissettirdiğini, %26.7'si (n=4) korktuğunu ve üzüldüğünü, %11.1'i (n=2) ise nereye geldiğini bilmediği için rahatsız ve güvensiz hissettiğini belirtmiştir. Çocuk evlerine gelirken fikri alınmadığını, çocuk evlerine gelme konusunda tereddütleri olduğunu ve çocuk evleri hizmet modeli hakkında bilgisi olmadığını söyleyen çocukların (diğer) %31.6'sı (n=12) çocuk evlerine ilk geldiğinde çok mutlu olduğunu, %54.5'i (n=6) çalışanların ve arkadaşlarının yaklaşımının kendisini güvende hissettirdiğini, %73.3'ü (n=11) korktuğunu ve üzüldüğünü, %88.9'u (n=16) ise nereye geldiğini bilmediği için rahatsız ve güvensiz hissettiğini ifade etmiştir. Çocuk evlerine geldiği için mutlu olan ve bu konuda fikri alınmadığını, tereddütleri olduğunu, bilgisi olmadığını söyleyen çocuklar arasında, çocuk evlerine ilk geldikleri gün hissettikleri duygular açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=18.803$, $p<0.001$).

Tablo 33. Çocuk evlerine gelme konusunda çocukların fikir ve düşünceleri ile Çocuk evlerine geçtiği süreçte dinlediği müzik türündeki değişiklik ile ilgili karşılaştırmanın bulguları

	Evet n(%)	Hayır n(%)	χ^2	p
Çok mutluyum	13 (35.1)	24 (64.9)	0.474	0.278
Diğer	12 (26.7)	33 (73.3)		

Çocuk evlerine geldiği için çok mutlu olan çocukların %35.1'i (n=13) dinlediği müzik türünde değişiklik olduğunu, %64.9'u (n=24) ise değişiklik olmadığını ifade etmiştir. Çocuk evlerine gelme konusunda tereddütlerinin olduğunu, fikrinin alınmadığını ve çocuk evleri hizmet modeli konusunda bilgisinin bulunmadığını (diğer) belirten çocukların %26.7'si (n=12) dinlediği müzik türünde değişiklik olduğunu, %73.3'ü (n=33) dinlediği müzik türünde değişiklik olduğunu belirtmiştir (Tablo 63). Çocuk evlerine gelme konusunda çocukların fikir ve düşüncelerinin (çok mutluyum ve diğer) çocukların dinlediği müzik türüne etki etmediği istatistiki olarak önemli bir farkın olmadığı anlaşılmıştır ($p>0.05$).

Tablo 34. Çocuk evlerine neden geldiğini bilme ile çocuk evlerine geldiği ilk gün neler hissettiğine yönelik bulgular

	Mutlu oldum/kendimi güvende hissettim n(%)	Korktum, üzüldüm/güvensiz hissettim n(%)	χ^2	p
Biliyorum	36 (61.0)	23 (39.0)	0.139	0.709
Bilmiyorum	13 (56.5)	10 (43.5)		

Çocuk evlerine neden geldiğini bilen (biliyorum+kısmen biliyorum) çocukların %61.0'i (n=36) çocuk evlerine geldiğinde mutlu olduğunu ve çalışanların/arkadaşların yaklaşımının kendisini güvende hissettirdiğini, %39.0'u (n=23) ise geldiğinde korktuğunu, üzüldüğünü ve nereye geldiğini bilmediği için kendini rahatsız ve güvensiz hissettiğini belirtmiştir. Çocuk evlerine neden geldiğini bilmeyen (bilmiyorum+hiç bilmiyorum) çocukların %56.5'i (n=13) çocuk

evlerine geldiğinde mutlu olduğunu ve çalışanların/arkadaşların yaklaşımının kendisini güvende hissettirdiğini, %43.5'i (n=10) ise geldiğinde korktuğunu, üzüldüğünü ve nereye geldiğini bilmediği için kendini rahatsız ve güvensiz hissettiğini belirtmiştir. Çocuklara çocuk evlerine gelmeden önce yapılan bilgilendirmenin, çocukların nereye geldiğini bilmelerinin çocukların bu geçiş sürecini kolaylaştırdığı ve çocukların çocuk evine geldiklerinde mutlu olmalarına katkı sağladığı söylenebilir.

Tablo 35. Çocuk evlerine geçiş sürecinde kendini yalnız hissetme ile çocuk evlerine geldiği ilk gün hissettiklerine yönelik bulguların karşılaştırılması

	Mutlu oldum/kendimi güvende hissettim n(%)	Korktum, üzüldüm/güvensiz hissettim n(%)	χ^2	p
Evet	10 (40.0)	15 (60.0)	15.800	<0.001
Kısmen	14 (48.3)	15 (51.7)		
Hayır	25 (89.3)	3 (10.7)		

Çocuk evlerine geçiş sürecinde kendisini yalnız hisseden çocukların %40.0'ı (n=10) çocuk evlerine geldiğinde mutlu olduğunu ve çalışanların/arkadaşların yaklaşımının kendisini güvende hissettirdiğini, %60.0'ı (n=15) ise geldiğinde korktuğunu, üzüldüğünü ve nereye geldiğini bilmediği için kendini rahatsız ve güvensiz hissettiğini ifade etmiştir. Çocuk evlerine geldiğinde kendini kısmen yalnız hisseden çocukların %48.3'ü (n=14) çocuk evlerine geldiğinde mutlu olduğunu ve çalışanların/arkadaşların yaklaşımının kendisini güvende hissettirdiğini, %51.7'si (n=15) ise geldiğinde korktuğunu, üzüldüğünü ve nereye geldiğini bilmediği için kendini rahatsız ve güvensiz hissettiğini belirtmiştir. Çocuk evlerine geldiğinde kendisini yalnız hissetmeyen çocukların %89.3'ü (n=25) çocuk evlerine geldiğinde mutlu olduğunu ve çalışanların/arkadaşların yaklaşımının kendisini güvende hissettirdiğini, %10.7'si (n=3) ise geldiğinde korktuğunu, üzüldüğünü ve nereye geldiğini bilmediği için kendini rahatsız ve güvensiz hissettiğini belirtmiştir. Çocuk evlerine geldiğinde çocukların hissettikleri yalnızlık seviyesi ile çocuk evlerine ilk geldikleri gün hissettikleri duygular arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Tablo 36. Çocukların önceki kaldığı kurumdaki arkadaşlarıyla iletişimi ile çocuk evlerine geldiğinde yeni arkadaşlarıyla tanıştığında ne hissettiği bulgularının karşılaştırılması

	Endişelendim/Korktum n(%)	İyi anlaşacağımızı düşündüm n(%)	Arkadaşlarımı eskiden tanıdığım için tepkisizdim n(%)
İyi	16 (39.0)	20 (48.8)	5 (12.2)
Orta	13 (46.4)	5 (17.9)	10 (35.7)
Kötü	8 (61.5)	2 (15.4)	3 (23.1)

$$\chi^2=11.777, p=0.019$$

Önceki kurumda arkadaşlarıyla iletişimi iyi olan çocukların %39.0'u (n=16) çocuk evlerine geldiğinde yeni arkadaşlarıyla tanıştığında, diğer çocukların hakkında düşündükleri konusunda endişelendiğini ve kendisiyle arkadaşlık kurmayacağından korktuklarını, %48.8'i (n=20) yeni arkadaşlarıyla iyi anlaşacağını düşündüğünü, %12.2'si (n=5) arkadaşlarını eskiden tanıdığı için tepkisiz kaldığını belirtmiştir. Benzer şekilde, önceki kurumda arkadaşlarıyla iletişimi orta olan çocukların %46.4'ü (n=13) çocuk evlerine geldiğinde yeni arkadaşlarıyla tanıştığında, diğer çocukların hakkında düşündükleri konusunda endişelendiğini ve kendisiyle arkadaşlık kurmayacağından korktuklarını, %17.9'u (n=5) yeni arkadaşlarıyla iyi anlaşacağını düşündüğünü, %35.7'si (n=10) ise arkadaşlarını eskiden tanıdığı için tepkisiz kaldığını ifade etmiştir. Önceki kurumda arkadaşlarıyla iletişimi kötü olan çocukların %61.5'i (n=8) çocuk evlerine geldiğinde yeni arkadaşlarıyla tanıştığında, diğer çocukların hakkında düşündükleri konusunda endişelendiğini ve kendisiyle arkadaşlık kurmayacağından korktuklarını, %15.4'ü (n=2) yeni arkadaşlarıyla iyi anlaşacağını düşündüğünü, %23.1'i (n=3) ise arkadaşlarını eskiden tanıdığı için tepkisiz kaldığını ifade etmiştir (Tablo 66). Çocukların önceki kurumdaki arkadaşlarıyla iletişim düzeyiyle, çocuk evlerine geldiğinde yeni arkadaşlarıyla tanıştığında hissettikleri arasında istatistiksel bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=11.777, p=0.019$).

4.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ

Araştırmanın konusu çeşitli nedenlerle ailesi yanında bakımı sağlanamayan korunma ihtiyacı haline gelen çocukların koruma ve bakımını sağlayacak kurumlara yerleştirildikten sonra hizmet dönüşümü veya uyum gibi nedenlerle çocuk evlerine nakli yapılan çocukların bu kurum değişiklikleri sırasında ortaya çıkan psiko-sosyal gereksinimlerini incelemektir. Yuvada uzun süre yaşamış, olumsuzluklarla karşılaşmış çocukların, yaşadıkları ortama kıyasla daha düzenli ve disiplinli olan çocuk evlerine yerleştirilmeleri sonucunda çocuklar yeni ortamlarına alışmada ve evde kalan diğer çocuklara uyum sağlamada sorunlar yaşayabilmektedirler. Çocuk yuvasından çocuk evlerine geçişte çocukların psiko-sosyal gereksinimleri araştırmayı etkileyen sorunsaldır.

Araştırmanın temel amacı, Türkiye’de korunma gereksinimi olan çocukların bakım ve korunmasında, kurum bakımı modelden aile ortamına benzer yapıdaki çocuk evleri hizmet modeli uygulamasına geçiş sürecinde yaşanan sorunları ortaya çıkarmak ve bu sorunların görünür kılınmasını sağlamaktır. Bu kapsamda araştırma Tokat İli Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren Turhal Cumhuriyet Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğünden (eski adı Cumhuriyet Çocuk Yuvası) Tokat Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğüne nakil ile geçiş yapan 7-18 yaş gurubu 82 çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmada araştırmacı tarafından oluşturulan anket formu uygulanmıştır. Çalışmada yer alan değişkenlerin normal dağılıma uygunluk gösterip göstermediği Shapiro-Wilk testi ile değerlendirildi. İstatistiksel analizler ve hesaplamalar için IBM SPSS Statistics 21.0 (IBM Corp. Released 2012. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 21.0. Armonk, NY: IBM Corp.) ve MS-Excel 2007 programları kullanıldı. Diğer anket sorularının birbirleriyle karşılaştırılmasında Ki-kare testi kullanıldı.

Araştırmada çocuk bakım kuruluşları, hizmet modelleri incelenmiş ve kuruluşların verdikleri hizmetler değerlendirilmiştir. Çocukların gelişimine olumlu

katkı sağlayamayan yuva ve yurtlarının kapatılma sürecine gidilerek çocuk evi hizmet modeli geliştirilmiş ve çocukların bakımı ve korunması sağlanmıştır. Çocuk evleri birçok açıdan incelendiğinde diğer kuruluşlara kıyasla daha üst hizmet modeli olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuk evlerinde kalan çocuklara ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde fiziksel imkânlar sunulmaktadır. Evler ailelerin oturduğu apartman dairelerinde çocukların en fazla iki kişi ile aynı odada kaldığı, marka denilebilecek kaliteli kıyafetler alındığı, orta düzey ailelerin yaşadığı semtlerde oturdukları, her çocuğun kendisine ait yatağı, dolabı, çalışma masasının olduğu, tv, bilgisayar, internet şeklinde çocukların her türlü ihtiyaçlarını karşılayabilecek yapıdadır. Hatta ailesi yanında birçok çocuğun sahip olmadıkları imkanlara sahiptirler. Çocuklara yönelik her türlü sportif faaliyetler, kurslar, özel ders imkanları, kamplar, geziler, kültürel faaliyetler gibi hizmetler sunulmaktadır.

Çocuk evi hizmeti ile çocuklar, komşuluk, arkadaşlık, paylaşma, sorumluluk, yardımseverlik, hoşgörü gibi toplumsal değerleri öğrenmekte ve yaşadıkları toplumla bütünleşerek olumlu tutumlarını geliştirmektedir. Apartmanda yaşayan çocuklar komşularıyla iletişim kurmakta, onları rahatsız edecek davranışlardan kaçınmakta, toplumun huzurunu bozacak hal ve harekette bulunmamaktadır. Çocukların toplum içinde nasıl yer almaları konusunda bilgi, beceri edinmeleri, sosyal ve kültürel değerleri benimsemeleri çocuk evi hizmetinin toplumsal işlevi yerine getirdiğini göstermektedir. Hoşgörü ile çevresindekilerle iletişimde bulunan çocuklar ev ortamında da aynı hoşgörüyü göstermekte ve beş/altı farklı çocuğun bir arada birbirlerine karşı sevgi besleyerek olumlu duyguları pekişmektedir. Çocuklar ev içinde yardımlaşma duygusu ile sorumluluklar almakta ve evin samimi atmosferini bozmamaktadır. Belki aralarında daha çok sevdiği veya daha çok anlaştığı arkadaşları olsa da diğerlerine olumsuz duygu taşımamaktadır. Birlikte yaşam sürülen her ortamda olduğu gibi çocuk evinde de çocuklar arasında tartışma veya anlaşmazlık yaşanması çok doğaldır.

Çocuklar arkadaşları ile yaşadıkları problemi çözme yollarını bilmekte, öncelikle aralarında konuşarak halletmeye çalışmaktadır. Çocuklar, çözemedikleri sorunları için bakım elemanlarından veya ev sorumlusundan yardım

istemektedir. Arkadaşları dışında yaşadıkları problem durumunda ise çocuklar sorunun kaynağına göre çözüm kanalı aramaktadır. Bu tür durumlarda çocuklar çoğunlukla ev sorumlusu aracılığı ile koordinasyon merkezi ilgililerinden çözümü beklemektedir.

Çocuk evlerinde çocukların huzurlu ve sağlıklı bir yaşamlarını idame ettirebilmeleri için verilen imkanlar çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimlerini sağlamaya elverişlidir. Çocukların bedensel ve ruhsal açıdan takipleri için sağlık hizmetlerinden; kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler olmaları için eğitim hizmetlerinden en iyi şekilde faydalanmaktadır. Çocuk evlerindeki çocukların sağlık takipleri, kontrolleri evdeki bakım elemanları tarafından gözetilmektedir. Her çocuğun normal ailede olduğu gibi ikamet adresine yakın aile hekimliğine kaydı yaptırılmaktadır. Çocukların kayıtlı oldukları aile hekimliğine ve hastaneye götürülme işleri bakım personeli ve ev sorumlusunun gözetiminde ayrıca kurumun hemşiresinin refakatında gerçekleşmektedir. Çocuklar için eğitim öğretime devam etmesi okul kayıtları okul takipleri, veli görüşmeleri ve toplantıları, kırtasiye, servis ihtiyaçları kurum tarafından sağlanmaktadır. Çocukların akademik başarılarını artırmaya yönelik çocuk evlerinde etüt saatleri düzenlenmekte ve ödevleri takip edilmektedir. Çocuk evlerinden yararlandırılan çocuklar için sadece beslenme, giyinme gibi maddi ihtiyacı sağlama amacı gütmeyen; sosyal, ruhsal ve psikolojik açıdan da çocuklara katkı sağlayacak olanaklar yer almaktadır. gelişim sağlamış çocuklar yetiştirme amacı ile buna yönelik her tür imkan ortaya konulmaktadır. Çocuk evi hizmeti, çocuğun kendini keşfetmesi, ilgi ve yeteneklerini öğrenip geliştirmesi, değer ve inanç yargılarını öğrenmesi, toplum içinde nasıl yer alması konularında rehberlik etmektedir. Çocuklar normal standartlarda dizayn edilmiş ev şartlarında yaşam sürdürdüklerinden fiziksel anlamda kendilerini iyi hissetmektedir. Kendilerine ait odalarının olması çocukları rahat hissettirmekte ve eve aidiyet duyguları gelişmektedir. Ev ile fiziksel bağ kuran çocuklar aidiyet duygusu ile psikolojik bağları da güçlenmektedir. Çocuklarda aidiyet duygusunun evin fiziksel şartlarıyla pekiştiği göz önündedir. Aidiyet duygusunu geliştirecek diğer bir etmen de bakım elemanları ile kurulan ilişki olmaktadır.

Aile modelini esas alan çocuk evi hizmet modeli, yuva/yurt gibi toplu yaşam alanlarına nispeten daha avantajlı gözükmetedir. Çocukların toplumla içiçe yaşam biçimini benimsemesinde, toplumsal normları zamanında öğrenmeleri açısından ve bireysel olarak kendilerini daha farklı yetiştirebilme imkanlarından dolayı çocuk evlerinin birçok avantajı ortaya çıkmaktadır.

Bütün bu olumlu katkılar göz önüne alınarak AÇSHB'nin son yıllara özellikle üstünde durduğu konu çocuk yuvalarının/ yurtlarının kapatılarak çocuk evleri hizmet modeline geçişin sağlanmasıdır. Çocuklar için çok daha faydalı olacağı kanaatine varılan bu düşüncenin gerçekleştirilmesinde bir takım sorunlar ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır. Bu hizmet dönüşümünü gerçekleştirirken çocukların isteklerinin göz önüne alınmaması, gerekli açıklamaların çocuklara yapılmaması, çocukların bağlandıkları değerlerden bir anda koparılması veya çocukların bu sürece alıştırmadan planlamanın uygun zamanda gerçekleştirilmemesinden doğan psiko-sosyal gereksinimler ortaya çıkmaktadır. Araştırma süresince çocukların bu geçiş aşamasında ortaya çıkan gereksinimleri üzerinde durulmuştur ve bununla ilgili sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma veri sonuçlarına göre kurum bakımına alınan çocukların genelinin tek ebeveynli aile olduğu söylenebilir. Tek ebeveynli bir ailede yaşamının çocuk açısından riskli olduğu, tek ebeveyn olmanın çocuğa karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede risk faktörü olduğu söylenebilir. Çocuk evlerinde kalan çocukların tamamının örgün eğitime devam ettiği, çocukların çoğunluğunun ortaokul ve lise düzeyi eğitim aldıkları söylenebilir. Çocukların korunma altına alınma yaşına bakıldığında çoğunluğun okul çağına gelen çocukların oluşturduğu görülmektedir. Okul çağına gelen çocukların kurum bakımına gereksinim duyduğu söylenebilir. Bunda ailenin, çocuğun okul eğitim sorumluluğunu üstlenememesi ve çocuğun okula gitmesiyle birlikte sosyal çevreye çıkması ve çocuğun korunmasını gerektiren durumların okul öğretmenleri tarafından gözlemlenip gerekli başvuruların yapılması etkili olduğu düşünülebilir. Koruma altında bulunan çocukların kardeş durumu ile ilgili verilerde $\frac{3}{4}$ oranında kardeşlerinde koruma altında olduğu görülmektedir. Aynı ebeveynle sahip çocuklardan bir tanesinin kurum bakımına alınması evdeki diğer

kardeşlerin de aynı anda veya süreç içerisinde kurum bakımına alınmasını gerektirdiği söylenebilir. Araştırma kapsamında ulaşılan çocukların uzun yıllardır bakım tedbiri aldıkları anne ve baba ile bağlanma örüntülerinin zayıf olduğu yönünde bir değerlendirme yapılabilir. Ayrıca çocuklar için temel alınan aile yanında koruma ve bakım hizmetlerinden yararlandırılan çocukların sayısının az olduğu söylenebilir.

Çocukların yarısına yakını çocuk evi hizmet modelinden memnun olduklarını beyan etmişlerdir ancak çocukların yarısından fazlası bu hizmet modeline geçiş memnuniyetlerine ilişkin düşüncelerini belirtmemiştir. Çocukların yarısından fazlasının çocuk evleri hizmet modeli hakkında bilgilendirildiklerini ancak bu bilgilendirme çalışmalarının çocukların tamamını kapsayamadığı bu nedenle hizmet modelinden yararlanan çocukların bu hizmet modeline uyumları hususunda risk oluşturduğu yönünde değerlendirilebilir. Çocukların büyük çoğunluğu çocuk evlerine gelmeden önce ailesi ve arkadaşları ile görüşmek istemektedir Çocuklar sevdikleri kişilerden ayrılmadan önce onlarla görüşmek veya onlara veda etmek istemektedirler. Çocukların da duygusal bağılıkları düşünüldüğünde bu isteklerinin yerinde ve haklı olduğu söylenebilir. Arkadaş ve ailesi ile görüşmeden ayrılmak çocukta yalnızlık hissi oluşturmakta ve sevdiği kişileri arkasında bırakıp gitme onları bir daha görememe endişesi uyandırdığı düşünülebilir. Çocuk evlerine geldiği için korkup üzülen ve nereye geldiğini bilmediği için tedirgin ve güvensiz olan çocukların oranı da yüksektir. Bu durumda çocukların çocuk evine geçiş aşamasında yeterince çalışma ve bilgilendirme yapılmadığı düşünülebilir.

Çocuk evlerine geçen çocukların duygularına yönelik sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde çocukların kaldıkları yer, yuva/yurt, ev olarak benimsedikleri kurumdan bir başka kuruma geçişleri çocuklar üzerinde endişe yarattığı, duygularında iniş-çıkışlar yaşamasına neden olduğu söylenebilir. Bu duygu durum değişikliğini çalışanların desteğiyle daha iyi anlayıp ifade edebildikleri söylenebilir. Yine geçiş sürecinin planlı yapılması çocukların duygusal olarak olumsuz etkilenme düzeyini asgariye indirecektir. Araştırmada çocukların yarısından fazlası çocuk evlerine geçiş sürecinde yaşadıkları stres ve kaygı kaynaklı somatik ve fizyolojik tepkiler göstermiştir.

Çocukların ailelerinin bilgilendirilme sürecinin yarı yarıya olduğu görülmektedir. Bu bilgilendirme sürecinin ne zaman yapıldığıyla ilgili yeterli veri görülmemektedir. Kimi aileler için kurum değişikliği yapılmadan önce bilgilendirme olabileceği gibi kimi ailelerde de geçişten sonra çocuklara buldukları kuruluştaki ailelerin ulaşamaması sonrası gerekli bilgilendirmenin yapılmış olabileceği söylenebilir.

Çocukların tamamına yakınının aile üyeleri ile buldukları kurumda güven içinde görüşebildikleri saptanmıştır. Bu durumun çocukların aile bağlarının kopmaması, aile üyelerini, akraba çevresini tanıma adına çocuklara olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir. Çocuk evlerinde çocukların aile yanında karşılanamayan birçok sosyal-kültürel imkanın sağlandığı bilirse bile çocuklar için ailenin yerini hiçbir ögenin tutmadığı söylenebilir ve bu açıdan bakıldığında çocukların belirli plan dahilinde aileleri ile düzenli görüştürülmeye devam ettirilmesi yararlı olacaktır. Çocukların tamamına yakını için okula alışma süreci ile ilgili çalışmalar yapıldığı ifade edilebilir. Yaş grubuna göre bu durumun farklılık gösterdiği söylenebilir. Örneğin ilkökul çağındaki çocuğun okul kaydı için çocuğa eşlik edilmesi, öğretmenleri ile arkadaşları ile tanıştırılması yararlı olacakken, daha büyük yaş gruplarında lise çağındaki çocuklarda okula kurumdan bir personel eşliğinde gidilmesi çocukta utanç duygusu uyandırabilir veya ergenlik çağındaki çocuk kurum bakımında kaldığını arkadaşlarının, öğretmenlerinin bilmesini istemeyebilir. Çalışmaların da bu hassasiyet çerçevesinde şekillendiği düşünülebilir.

Çocukların psiko-sosyal destek mekanizmalarının şimdiki kaldığı kuruluşlarında daha iyi işlediği, önceki kuruluşundaki çalışmaları ile anlaşılma ve iletişim düzey oranının düşük olduğu söylenebilir. Çocukların kendileriyle ilgili sorunu en az bir çalışana anlatabilmeleri onlarla ilgili sorunların büyümeden daha erken müdahale edilmesinde, çocukların özgüvenli yetişmesinde önemli olduğu söylenebilir. Bu hususlar dikkate alındığında bu soru ile ilgili verilen cevap oranının da düşük olduğu ve bu durumun çocuklara ulaşmada onlarla iletişimin kurulmasında engel olduğu düşünülebilir.

Çocukların 7/24 direk bakımından sorumlu olan bakım personelleri ile daha yakın ilişki geliştirdikleri ve onlarla daha çok paylaşımda buldukları

görülmektedir. Yine aile bağlarında çocuklar üzerinde etkili olduğu ve çocukların kurum bakımında kalsalar bile ailelerinden kopamadıkları söylenebilir.

4.2. ÖNERİLER

Araştırma sonucuna göre çocukların yuvadan çocuk evlerine geçiş aşamasında gerekli uyum çalışmalarının ve bilgilendirmelerin yapılması çocukların yeni kuruma ve arkadaşlarına uyumuna olumlu yönde etkisi olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

Bu çalışma Tokat ili örneğinde yapılmıştır. Türkiye'nin farklı illerinde de çocuk yuvasından çocuk evlerine geçen çocukların psiko-sosyal gereksinimleri incelenebilir.

Konuyla ilgili çalışmalar uzun süreçli olarak planlanıp, boylamsal açıdan yuvadan ve direk aile yanından çocuk evlerine gelen çocukların ihtiyaçları ve sorunları ilişki incelenebilir.

Korunma gereksinim olan çocuklar için esas bakım modelinin aile yanında desteklenmesi temel alınarak çocukların kurum bakımına alınma oranı azaltılabilir.

Bunun için çocuklar hakkında yapılacak olan ilk incelemenin aileyi, okulu, sosyal çevreyi kapsayacak şekilde ele alınarak yapılması uygun olabilir.

Çocuğun ailesinin yanında bakımı mümkün olmasa bile yakın akraba çevresi incelenerek çocuğun kurum bakımına alınma şartları ortadan kaldırılabilir.

Çocuk için yapılan tüm incelemelere rağmen kurum bakımına alınması gerekiyorsa çocuğun yaşı gelişim özellikleri psikolojik durumu gibi özellikler incelenerek çocuk için en uygun bakım modeli seçilebilir.

Böylelikle süreç içerisinde çocuk birçok kurum değiştirmeden bakım hizmetinden yararlandırılabilir.

İllerdeki çocuk kuruluşları ihtiyaca yönelik açılmalı ve çocukların yaş ve cinsiyet özellikleri dikkate alınarak açılan kuruluşların çocukların tüm yaş grubunu ve

cinsiyetlerini kapsayacak şekilde açılması sağlanabilir. Böylelikle belli yaşa gelen çocuğun kurum değiştirmesine gerek kalmaz.

Kuruluşlar arası nakil ile ilgili komisyon oluşturulmasında farklı meslek gruplarından meslek elemanı seçilmeli ve meslek elemanlarının kendi kuruluş menfaatini yüksekte tutacak şekilde 'çocuk seçme' tutumundan uzak kalmaları yararlı olacaktır.

Çeşitli nedenlerle kuruluş değişikliği uygun görülen çocuklarla nakil öncesi çocukların tereddüt ve korkularını azaltacak görüşmeler planlanmalı ve çocuklar için nakil programı uygulanabilir.

Çocukları aniden bağlandıkları kişilerden, nesnelere ayırmak yerine bu durumu sürece yaymak çocukta bağlanma ve güven duygusunun zedelenmesini engelleyebilir.

Çocukların birincil değeri olan aileleri de bu süreçte unutmamak ve durumu uygun olanlarla bu nakil planlanmasının yapılması uygun olabilir.

Acil kuruluş değişikliği gerektiren durumlar dışındaki nakillerde okul planlanmasının da yapılması ve yıl sonuna düzenlemelerin yapılması uygun olabilir.

Çocuklara kuruluş değişikliği bilgisi önceden verilerek çocuğu bu uyum sürecine hazırlamak ve gideceği kuruluşla ilgili bilgileri vermek ayrıca çocuğun gittiği kuruluşta da çocuğun iyi karşılanmasını sağlamak ve gerekli oryantasyon süreci planlanabilir.

Çocukların çocuk evlerine veya bir başka kuruluş bakımına nakli yapılmadan önce fikir ve düşünceleri alınabilir. Yapılacak değişiklikte çocukların da görüşlerine önem verilmelidir.

Çocukların kurum değişikliği halinde eski kuruluşdaki arkadaşlarıyla, okulu ile, kurum çalışanları ile görüştürülmeleri sağlanabilir.

Çocuk evine çocuk kabulü yapılırken uzun süre yuva/ yurtlarda kalmış çocuklar ile ilk defa koruma altına alınan çocuğun seçimine dikkat edilebilir.

Genel anlamda kurallarıyla oturmuş, bir düzeni ve çocuklar arasında olumlu iletişim, uyum olan bir eve bir başka kuruluştan yeni yerleştirilecek çocuğun psikolojik durumunun gözetilmesi ve uygunluğu değerlendirilebilir.

Çocukların kaldığı evler zaruri haller olmadıkça değiştirilmemelidir.

Her koşulda ve yaşamın her döneminde çocuğunun manevi destekçisi olan aile kurumu gibi çocuk evi hizmetinden ayrılıştan sonra da çocuklara sadece üniversite yaşamı veya işe yerleştirme ile sınırlı kalmadan aile bağına hissettirecek bir sistem geliştirilmelidir.

Çocuk evlerinde sunulan ev standartları ile çocukların ileriki yaşamlarında elde edecekleri standart arasında uçurum yaşamamaları için ölçülerin gözetilmesi önerilmektedir.

Ebeveyni olmayan ve çeşitli nedenlerle aile yanına dönüşü mümkün olmayan çocuklar koruyucu aile veya evlat edinme hizmetinden faydalandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2005). *Cumhuriyet'in Çocuk Refahı Politikasını Yapılandıran Bir Sivil Toplum Örgütü: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1921-1981)*. Ankara: Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yayınları, Yayın No: 2.1.
- Acar, H., Çoban, A. (2010). *Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin 20. Yılında Türkiye'de Çocuk Hakları*. Ankara.
- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A. (2013). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*. 22(4).
- Adams, A., Erath, P. ve Shardlow, S. (2005). *Principles of Social Services In Selected European Countries*, İngiltere.
- Adler, A (2012) *Bireysel Psikoloji*. Balıkesir: Altınpost Yayınları.
- Ahioğlu Lindberg, E. N. (2012). Çocuk Yetiştirme Açısında Türkiye'de Çocukluğun Tarihi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (31), 41-52.
- Akbaş, E., Topçuoğlu, R.A. (2009). Modern Çocukluk Paradigmasının Oluşumu-Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 20 (1), 95-103.
- Akyüz E. (1988). Medeni Kanun ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Açısından Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 20(1), 11.
- Akyüz, E.(2000). *Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması. (Ulusal ve Uluslararası Hukukta)*, Ankara.
- Altan, Ö.Z.(2006). Sosyal Politika Dersleri. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi GGBF Yayınları*, 59.
- Aral N. , Gürsoy F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde İhmal ve İstismarı. *Milli Eğitim*. (151),2.

Aslan, E. ve Erbay, E. (2017). Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne Bağlı Çocuk Evlerinde Çalışan Bakım Elemanları ve Çocuk Evi Sorumlularının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21 (2), 535-556.

Aydoğdu, F. (2016). Çocuk Evinde Kalan Çocukların Karşılaştıkları Sorunların ve Beklentilerinin İncelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*. 1-2-3, 63-71.

Aziz, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Veri Teknikleri* (10. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Bağdat, C. (2018). *5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunundaki Danışmanlık Tedbirinin Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi; Ankara Örneği*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Balo, Y. S. (2009). *Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması* (2. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Başer, H. (2013). *Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli 'Çocuk Evleri'*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Baykara-Acar, Y ve Acar, H. (2002). Sistem Kuramı, Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet: Temel Kavramlar ve Farklılıklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*,13 (1), 29-35.

Beter, Ö. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de Çocuk Koruma Sistemleri*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Boyle, C. (2017). 'What is the Impact of Birth Family Contact on Children in Adoption and Long-Term Foster Care?' A Systematic Review. *Child and Family Social Work*, 22, 22-33.

Boyle, S.W, Hull, G,H,JR., Mather J.H., Smith,L.L., Farley, O.W. (2006). *Direct Practice in Social Work*. ABD:Pearson

Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Sadness and Depression*. Cilt 3. New York: Basic Books

Bretherton, I. (1985). *Attachment theory: Retrospect and prospect*. I. Bretherton ve E. Waters, (Ed.), Growing points of attachment theory and research. Monographs of the Society for Research in Child Development, 50 (1-2), 209.

Browne, K. (2008). *Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Konusunda Dünya Sağlık Örgütü Tarafından Yürütülen Bilgilendirme ve Eğitim Paketi*, (Çev.: İlkiz Altinoğlu-Dikmeer), Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XX. Sempozyum Sunumları, 15-16 Şubat 2007, (Ed.: Neşe Erol), Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yay., s.251-257.

Butler I., Roberts, G. (2004). *Social Work with Children and Families Getting Into Practice (2th Ed.)*, London:Jessica Kinsley.

Çağlar, D. (1982). Atatürk ve Cumhuriyet Devrinde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım ve Öğretim Olanakları. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(15).

Cassidy, J. (1999) *The nature of the child's ties*. J. Cassidy ve P. Shaver, (Ed.), Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications. New York: Guilford.

Cassidy, J., Kirsh, S. J., Scolton, K. L. ve Parke, R. D. (1996). Attachment and representations of peer relationships. *Developmental Psychology*, 32, 892-904

Cebe, F. (2005). *Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu yetiştirme yurtlarında barınan çocukların benlik saygısı, depresyon, kaygı skorlarının ailesi yanında kalan çocuklarla karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü.

Chen, X., French, C.D. (2008). Children's Social Competence in Culturel Context *Annual Review of Psychology*, 59, 591-616.

Cılga, İ., (1991). *Toplumun Koruması Altındaki Çocukların İhmali ve İstismarı*. Çocuk İstismarı ve İhmali. Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi. Ankara.

Colman, R. A. ve Thompson, R. A. (2002). Attachment security and the problem-solving behaviors of mothers and children. *Merrill-Palmer Quarterly*, 48(4), 337-359.

Cotterell, J. (1998) *Social Networks and Social Influences in Adolescence*. Canada, USA: Routhledge.

Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve Davranışı*. 14. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çatay, Z. ve Koloğlugil, D. Impact of a Support Group for the Caregivers at an Orphanage in Turkey. *Infant Mental Health Journal*, 38 (2), 289-305.

Çavuşoğlu, T. (2001). Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu ve Çocuk Bayramı. *Sosyal Hizmetler Dergisi*, 1(12), 9-17.

Çavuşoğlu, T. (2005). *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Yaprakları 1917-1983*, Ankara: Sabev Yayınları.

Çengelci, E.(1998). *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu*, Ankara: Aydınlar Matbaacılık, 1.

Çetin, H. (2014). *Türkiye’de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Değerlendirme*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Doğan, İ. (2001). Çocuk Hakları Açısından Türkiye’de Çocuk Olgusu. *Milli Eğitim Dergisi*, 151.

Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri Müdahale Yöntemleri*. Ankara: SHU Derneği Yayınları.

Ekşi, A. (2004). Koruma altında çocuklar; Dünyada beş kıtanın çeşitli ülkelerinden örnekler- Koruma Altındaki Çocuklar-Şubat 2004 (Yayına hazırlayan Runa Uslu). *Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları*, Yayın no: IX. Ankara Üniversitesi Basımevi, 9–24.

Erbay, E. (2012). Türkiye’de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştırma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23 (2), 47-74.

Erbay, E. (2013). *Çocuk Hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Ercan, R. (2011). Modern Çocukluk Paradigması. *Zeitschrift für die Welt der Türken: Journal of World of Turks*. 85-98.

Erdoğan, T. ve Tuncer, B. (2018). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3 (2), 515-527.

Erol, N. (2004). Yuva, Yetiştirme Yurtları Sorunun mu Yoksa Çözümün mü Parçası? Koruma Altındaki Çocuklar; Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunuları – 23–25 Şubat 2004 (Yayına hazırlayan Runa Uslu). *Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları*, Yayın no: IX. Ankara Üniversitesi Basımevi; 33–140.

Erol, N., Şimşek, Z., Üstüner, S. (2005). *Çiçekli Dünyamda Elimi Yalnız Bırakma; Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemleri; Kurum Bakımı, Koruyucu Aile ve Evlat Edinme*. Ankara:Ümit Matbaacılık.

Folleso, R. ve Mevik, K. (2011). In the Best Interest of the Child? Contradictions and Tensions in Social Work. H. Forsberg ve T. Kröger (Ed.). *Social Work and Child Welfare Politics Through Nordic Lenses*. (s. 97-111). İngiltere: The Policy Press.

Frankel, H. (1988). Family-Centered, Home-Based Services in Child Protection: A Review of the Research. *Social Service Review*, 62(1), 137-157.

Friedlander, A. (1966). *Sosyal Refah Hizmetine Başlangıç*. (R. Taşçıoğlu, Çev.) Ankara: Sağlık ve Sosyal Yardım.

Germain, C.B (1979). *Introduction: Ecology and Social Work* içinde C.B. Germain (ed) *Social work practice : People and environments*(ss1-22) Newyork :Columbia Universty Press

Gitterman, A., Germain, C.B. (2008). *Life Model Of Social Work Practice Advances In Theory And Practice* (3 . Baskı.), Newyork: Colombia University.

Gökçe, B. (1971). *Memleketimiz Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil ve İzahı*. Ankara: T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 55.

Gökçearslan, E. (2009). Türkiye’de ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Verilen Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi. *Aile ve Toplum*, 5 (19), 53-65.

Gökler, I. (2008). *Sistem Yaklaşımı ve Sosyal-Ekolojik Yaklaşım Çerçevesinde Oluşturulan Kavramsal Model Temelinde Kronik Hastalığı Olan Çocuklar ve Ailelerinde Psikolojik Uyumun Yordanması*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.

Güngör, S. (2009). Bakım Muhtaç Çocuklar: Türkiye ve Norveç Kurumsal Yapılarının Karşılaştırılması. *Türk İdare Dergisi*, 462,225-243.

Hall, C. ve Slembrouck, S. (2009). Communication with Parents in Child Welfare: Skills, Language and Interaction. *Child and Family Social Work*, 14, 461-470.

Hawes, J.M. (1991). *The Children's Rights Movement, A History of Advocacy and Protection*. Boston : Twayne.

Heimer, M., Nasman, E. ve Palme, J. (2018). Vulnerable Children’s Rights to Participation, Protection and Provision: The Process of Defining the Problem in Swedish Child and Family Welfare. *Child and Family Social Work*, 23, 316-323.

Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta İlişkiler Ana Baba Kardeş ve Arkadaşlar*. Ankara: İmge Kitabevi.

Holland, S. (2004). *Child and Family Assesstment in Social Work Practice*. Sage Publicatons

Kahraman, F. (2007). *Türkiye’de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti (Sakarya ve Kocaeli Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Karabekir, H.-M. (2016). *Çocuk Refahı Alanında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Savunuculuk Uygulamaları: Bir Niteliksel Araştırma*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (26. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Karataş, K. (2007). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18 (2), 7-19.

Karataş, K. ve Acar, H. (2008). Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çocuk ve Gençlerin Katılımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19 (1), 29-44.

Karataş, K., Acar, H., Cankurtaran-Öntaş, Ö., Baykara-Acar, Y. ve Gökçearslan, E. (2004). Türkiye’de Çocuğun Korunması: Osmanlı’dan Günümüze Çocuk Refahına Yönelik Düzenlemeler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 15 (1), 15-25.

Karataş, Z. (2015). Osmanlı Devleti’nde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 16-31.

Karataş, Z. (2017). Bağlanma Kuramı Açısından Kurum Bakımının Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(54).

Karatay, A. (2017). Türkiye’de Koruyucu Aile; Kökenleri, Gelişimi ve Bugünü. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 389-427.

Kontaş, Y. M. (1992). *Çeşitli Ülkelerde ve Türkiye’de Aile Politikası Uygulamaları ve Türkiye İçin Politika Önerileri*. Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Politika Genel Müdürlüğü, Araştırma Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi.

Koşar, N. G. (1987). Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, 5 (1), 69-74.

Koşar, N. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı*. Ankara:Yargıçoğlu Matbaası.

Koşay, A. (2013). *Çocuk Yuvasında ve Çocuk Evinde Kalan Korunmaya Muhtaç Çocuklar İle Ailesi Yanında Yaşayan Çocukların Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitim ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Mather, J., Lager, P.-B. ve Harris, N.-J. (2007). *Child Welfare: Policies and Best Practices (2. bs.)*. Amerika Birleşik Devletleri: Thomson Brooks/Cole.

Meadows, S. (2010). *The Child As A Social Person*. Newyork: Routhledge.

Morris, K. (2012). Thinking Family? The Complexities for Family Engagement in Care and Protection. *British Journal of Social Work*, 42, 906-920.

Mete, B. K. (2015). *Çocuk İstismarı: Stres, Aile İşlevselliği, Sosyal Yalıtım, Kabul/Red*. Yüksek Lisans Tezi .

Nalbant, Ş. (2016). *Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Çocuk Evleri Bakım Modelinin Toplumsallaşmaya İlişkin Rolü: Kayseri Örneği*. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Newman, D. (2013). *Sosyoloji (3 b.)*. (A. Arslan, Çev.) Ankara: Nobel Yayınevi.

Özbek, N. (2006). *Cumhuriyet Türkiye'sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar*. İstanbul: Tarih Vakfı Emeklilik Gözetim Merkezi Yayınları.

Özgür, Ö. (2011). Kurum Bakımı Altındaki Çocukları Anlamak Ve Onlarla Çalışmak: Bağlanma Teorisinden Bir Bakış. *Journal of New World Sciences Academy* .6(1).

Özgür, Ö. (2009). *Çokkültürcü Sosyal Hizmet Uygulamasına Eleştirel Bir Bakış: Londra'dan Bir Örnek*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, E. (2018). *Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki (Ankara İli Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Petr, C.G. (2003). *.Social Work With Children And Their Families Pragmatic Foundation (2th ed.)* Oxford: Oxford University.

Saçan, S. (2010). Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda Korunma Altında İken Aile Yanına Döndürülen 6-18 Yaş Çocuk Ve Gençlerin Duygusal Ve Davranış Sorunları; Kütahya İli Örneği, (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Salim, M. (2011). *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu*, Yüksek Lisans Tezi, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta

Schaffer, H.R. (1998). *Social Development*. Oxford : Blackwell Publishers.

Skyttner, L. (2001). *General Systems Theory Ideas and Applications*. London: World Scientific

Sheafer B. W.S., C. R. Horejsı. (2002). *Techniques and Guidelines for Socialwork Practice* Eddition. Boston.

Sherr, L., Roberts, J.-K. ve Gandhi, N. (2017). Child Violence Experiences in Institutionalised /Orphanage Care. *Psychology, Health and Medicine*, 22 (S1), 31- 57.

Sümer, N., Ünal, S., & Selçuk, E. (2009). “Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk ve Obsesif Kompulsif Bozuklukla İlişkisi”. *Türk Psikoloji Dergisi*, S. 63, s. 38-45.

Şenocak, H. (2006). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 51.

Taner (Ed.), *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları* içinde (917-932). İstanbul: Golden Print.

Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri: Uygulama İçin Bir Giriş* (A. Karatay, Çev. Ed.). Ankara: Nika Yayınevi. (2014).

Thompson, R. A. (2006). *Attachment in early years and effects on later development*. 14. Ulusal Psikoloji Kongresi, 6-8 Eylül 2006, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Thompson, R. (2002). Attachment Theory And Research. *In Child and Adolescent Psychiatry, 3rd. (Ed M Lewis), s.;* 164-172.

Turan, N. (2009). *Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aileler İçin Sosyal Hizmet*. Ankara: Aydınlar Matbaacılık.

Uluğtekin, S. (2001). *Yirminci Yüzyılda Türkiye'nin Çocukları: Sorunlar ve Beklentiler:Sosyal Hizmetlerde Yeni Yaklaşımlar ve Sorun Alanları*.H.Ü.S.H.Y.O Yay. No:8. Ankara: Aydınlar Matbaası.

Verhallen, T., Hall, C.-J. ve Slembrouck, S. (2019). Family Support and Child Protection Approaches. Historicising Perspectives on Contemporary Discourse of Social Work. *Qualitative Social Work, 18 (2), 286-301*.

Waid, J. ve Wojciak, A.-S. (2019). Evaluating the Impact of Camp-Based Reunification on the Resilience of Siblings Seperated by Foster Care. *Children and Youth Services Review, 100, 274-282*.

Webb,N. B.(2003). *Socialwork Practice with Children*. (2.th Ed.) Newyork: The Guilford .

Wilson, K. Ruch, G., Lymbery M., Cooper A. (2008) *Social Work: An Introduction to Contemporary Practice* .London:Pearson.

Wilkins, D. ve Whittaker, C. (2018). Doing Child-Protection Social Work with Parents: What are the Barriers in Practice? *British Journal of Social Work, 48, 2003-2019*.

Yağcı, C. (2017). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na Bağlı Çocuk Refahı Kurumlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının İş Yükleri ve Tükenmişlik Düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Yaşar, Ö. ve Dağdelen, N. (2013). Korunmaya Muhtaç Çocukların Yetiştirilmesinde Çocuk Yurtlarından Çocuk Evlerine Geçişin, Çocukların Sosyo-Kültürel ve Psikolojik Gelişimlerine Etkisi Üzerine Bir Çalışma: Isparta Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (18), 199-221*.

Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:9, Sayı:18, s:499-525*.

Yazıcı, E. (2013). *Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler: Kurum Bakım Hizmetinden Yararlanmış Bireyler Üzerine Bir Araştırma (Doktora*

Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İzmir.

Yıldırım, Ş. (2013). *Çocuk Evinde Kalan Çocukların İlişki Dinamikleri: İzmir Örneği*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yi, Youngmin ve Wildeman, C. (2018). Can Foster Care Interventions Diminish Justice 28 (1), 37- 58.

Yolcuoğlu, İ.-G. (2010). Sosyal Çalışmada Gereksinim Kavramı ve Çocuk Refahı Sisteminde Gereksinim Temelli Politikalar. *Aile ve Toplum*, 6 (23), 47-56.

Yörükoğlu A.(1992) *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları, 11-13.

Yörükoğlu, A.(1978). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 179-185.

Yüceer Kardeş, T. (2018) *Çocukluk Çağında Kurum Bakımı Deneyimi Olan Bireylerin Bağlanma Stillerinin ve Aile İlişkilerinin İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı.

Kanun ve Yönetmelikler

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu. Resmi Gazete Tarihi: 27 Mayıs 1983, Sayısı: 18059.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. Resmi Gazete Tarihi: 15 Temmuz 2005, Sayısı: 25876.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. Resmi Gazete Tarihi: 27.01.1995, Sayısı: 22184.

BM Çocuk Hakları Komitesi Sonuç Gözlemleri, 2001, 2006, 2009.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi. (20 Kasım 1989). *T.C. Resmi Gazete*, 22184, 27 Ocak1995.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS). (1997). T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını, Ankara.

Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 29 Mart 2015, Sayısı: 29310.

Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği. (2015). T. C. Resmi Gazete, 29310, 29 Mart 2015. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. 2018 Aralık Verileri.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti.

Çocuk Koruma Kanunu. (2005). T. C. Resmi Gazete, 25876, 15 Temmuz 2005.

Çocuk Yuvaları Yönetmeliği. (1999). T. C. Resmi Gazete, 23576, 7 Ocak 1999.

Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 05.10.2008, Sayısı: 27015.

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi:24.12.2006, Sayısı:26386.

Çocuk Yuvaları Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 7 Ocak 1999, Sayısı: 23576. Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İncelenmesi, Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına ilişkin Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 28.11.1983, Sayısı: 18235.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 1). (2018). T. C. Resmi Gazete, 30474, 10 Temmuz 2018.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine İlişkin 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 23. ve Geçici 24'üncü Maddelerinin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslar. (2018). T. C. Resmi Gazete, 30288, 1 Ocak 2018.

Korunmakta olan çocuklar hakkında Düzenlenen, raporlar formlar ve diğer belgeler konulu genelge. Resmi Gazete Tarihi: 07.06.2000, Sayısı: 18235.

Koruyucu Aile Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 14.12.2012, Sayısı: 28497.

Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evleri ile Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 30.4.2015, Sayısı: 29342

Sosyal Ekonomik Destek Uygulamaları Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 3.3.2015, Sayısı: 29284

SHÇEK Genel Müdürlüğü İç Denetim Birim Başkanlığı Yurtdışı Geçici Görev Raporu. (2011). İskoçya İngiltere Çalışma Ziyareti Rapor No:2011/1. Ankara.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü(2017) Türkiye’de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı Raporu.

Türk Ceza Kanunu. Resmi Gazete Tarihi:12.10.2004, Sayısı: 25611

Türk Medeni Kanunu. Resmi Gazete Tarihi: 08.12.2001, Sayısı: 24607

Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 13.11.1995, Sayısı: 2246.

EKLER

EK-1: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli Katılımcılar,

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, yüksek lisans programı kapsamında Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA danışmanlığında yapılmak olan 'Çocuk Yuvalarından Çocuk Evlerine Geçişte Çocukların Psiko-Sosyal Gereksinimleri- Tokat İli Örneği' konulu yüksek lisans tezidir.

Araştırmanın yapılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan Etik Komisyon Onayı alınmıştır.

Size uygulanacak olan anket formunda öncelikle yaşanan durum ve aile bilgilerinizi, sosyo- demografik bilgileri içeren sorular ardından çocuk evlerine geçiş sürecinde yapılan çalışmaları, uyum programlarını, ortaya çıkan gereksinimleri, yaşanan duygu ve davranış değişikliklerini içeren sorular yer almaktadır.

Araştırma bir tane anket formundan oluşmaktadır.

Vereceğiniz her yanıt araştırma için çok değerlidir. Bu doğrultuda istenilen konudaki düşüncelerinizi samimiyetle, doğru bir şekilde belirtmen ve soruları cevapsız bırakmaman araştırmanın sağlıklı ve başarılı bir sonuç üretebilmesi açısından son derece önemlidir.

Ankete vermiş olduğunuz yanıtlar, kesinlikle gizli kalacaktır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Feyza ÖZLER ERVÜZ

Araştırmacı

EK-2: ÇOCUKLAR İÇİN ANKET FORMU

1.Yaşınız?

2.Cinsiyetiniz?

K E

3.Öğrenim durumunuz?

İlkokul Ortaokul Lise

4. Kaçınıcı sınıfa gidiyorsunuz?.....

5.Anne-baba durumunuz?

Anne-Baba Birlikte Anne-Baba Ayrı
 Anne Vefat Baba Vefat Her İkisi de Vefat

6. Kardeş sayınız?.....

7. Korunma altına alınma yaşınız?.....

8. Kurum bakımında kaç yıldır kalıyorsunuz?

9. Koruma altında bulunan kardeş sayınız?

10. Ne kadar süredir çocuk evlerinde kalmaktasın?.....

11. Çocuk evlerine gelmeden önce hangi hizmet modelinden yararlandın?

- Aile yanında sosyal ekonomik destek
- Koruyucu aile
- Evlat edindirme
- Çocuk yuvası
- Yetiştirme yurdu
- Sevgi evi
- Çocuk evleri sitesi

12. Çocuk evlerine gelme konusunda fikir ve düşüncelerin nelerdir?

- Çocuk evlerine gelirken fikrim alınmadı
- Çocuk evlerine geldiğim için çok mutluyum
- Çocuk evlerine gelme konusunda tereddütlerim vardı
- Çocuk evleri hizmet modeli konusunda bilgim bulunmamaktadır

13. Çocuk evlerine geçiş sürecinde senin için nasıl çalışmalar düzenlendi?

- Kuruluş değiştirmeden önce çocuk evleri hakkında bilgilendirildim
- Zaten çocuk evlerini biliyordum
- Çocuk evlerine gideceğim bilgisi bana verilmedi
- Çocuk evlerine geçişim doğru planlandı ve bunun için yeterli süre ayrıldı

14. Çocuk evlerine neden geldiğini biliyor musun?

- Biliyorum Kısmen biliyorum Bilmiyorum Hiç

Bilmiyorum

15. Çocuk evlerine geçiş sürecinde uyumun konusunda nasıl çalışmalar yapıldı? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- İlk geldiğimde beni çok iyi karşıladılar
- Geldiğimde odam ve eşyalarım evin bölümleri tanıtıldı
- Arkadaşlarımızla ve çalışanlarla birlikte ev kuralları belirledik
- Burada beslenme, temizlik, sağlık, eğitim gibi ihtiyaçlarım zamanında gideriliyor
- Burada kendimi evimde gibi hissetmeme yardımcı oluyorlar
- Hepsi
- Hiçbir çalışma yapılmadı

16. Çocuk evlerine gelirken hangi ihtiyaçlarının karşılanmasını isterdin?

- Çocuk evlerine gelirken tüm özel eşyalarımı yanıma almak isterdim
- Gelmeden önce ailem ve arkadaşlarımla görüşmek isterdim
- Buradaki çalışanların bana karşı daha ilgili ve sevecen yaklaşmalarını isterdim
- Kaygı ve endişelerimin giderilmesi noktasında daha fazla bilgilendirilmek isterdim
- Hepsini

17.Çocuk evlerine geldiğinde senin için aşağıdakilerin hangisi yapıldı? (Birden fazla işaretleyebilirsin)

- Neden burada olduğum ve ne kadar süre kalacağım hakkında bilgilendirildim
- Çocuk evleri ve yaşam kuralları hakkında bilgi verildi
- Buradaki çalışanlarla ve arkadaşlarımla tanıştırdım
- Yeni okuluma alışmam için yardımcı olundu
- Aileme buraya geldiğim bilgisi verildi ve ailemle görüşme/ziyaret çizelgem oluşturuldu
- Sosyal ortamlara uyumumu kolaylaştıracak çalışmalar yapıldı
- Hiçbiri
- Hepsi

18.Çocuk evlerine gelmen konusunda daha fazla neler isterdin?

- Gelmeden önce nereye gideceğim, nasıl bir yerde/evde yaşayacağım hakkında bilgilendirilmek isterdim
- Okulum ve arkadaşlarımdan ayrılmak istemezdim
- Ailemle aynı ilde/ilçede yaşadığım için uzak bir kuruluşa gitmek istemezdim
- Önceki kurulumda devam ettiğim kurslara ve sportif faaliyetlere burada da devam etmek isterdim
- Gelmeden önce sağlık kontrollerimin ve takibinin yapılmasını isterdim
- Buraya gelirken anlaştığım arkadaşlarımla birlikte gelmek isterdim
- Buraya gelirken çalışanların bana eşlik etmesini ve alışana kadar benimle kalmalarını isterdim
- Hiçbiri

19. Çocuk evlerine geçiş sürecinde kendini yalnız hissettiğin oldu mu?

- Evet Kısmen Hayır

20.Çocuk evlerine geldiğin ilk gün neler hissettin?

- Çocuk evlerine geldiğim için mutlu oldum
- Çalışanların ve arkadaşlarımla yaklaşımı kendimi güvende hissettirdi
- Buraya geldiğimde korktum ve üzgündüm
- Nereye geldiğimi bilmediğim için kendimi rahatsız ve güvensiz hissettim

31. En yakın arkadaşın kimdir?

- Okul arkadaşlarımdan biri
 Çocuk evinde kalan arkadaşlarımdan biri
 Mahalleden biri
 Ailemin yaşadığı yerden biri
 Diğer (Belirtiniz).....

32. Önceki kuruluştaki arkadaşlarınla görüşebiliyor musun/ burada seni ziyaret edebiliyorlar mı?

- Evet Bazen Hayır Görüşmek İstemiyorum

33. Buradaki arkadaşlarının hangi davranışları seni rahatsız eder?(Birden fazla işaretleyebilirsin)

- Arkadaşlarım benimle küçük düşürücü şekilde konuşurlar
 Ortada sorun yokken tartışma çıkarırlar
 Arkadaşlarım benimle alay eder
 Diğer arkadaşlarım benden büyük olduğu için beni korkutup tehdit ederler
 Arkadaşlarım benim düşüncelerime saygı göstermezler
 Hiçbiri

34. Çocuk evlerine geldiğinde buraya gelmen konusunda ailen bilgilendirildi mi?

- Evet Kısmen Hayır

35. Burada aile üyeleriyle güven ortamında görüşebiliyor musun/ belirli bir plan dahilinde seni ziyaret edebiliyorlar mı?

- Evet Kısmen Hayır

36. Komşularınız sizi tanır mı?

- Evet Hayır

37. Ev dışında genellikle nereye ziyarete gidersin?

- Ailemin yanına
 Okul arkadaşlarımdan evine
 Mahalle arkadaşlarımdan ya da komşularımın evine

- Gönüllü çalışanların evine ya da derneklerine
 Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

38. Çocuk evlerine geldiğinde gideceğin yeni okulun ile ilgili senin fikrin alındı mı?

- Evet Kısmen Hayır

39. Okula alışma sürecinde seninle ilgili ne tür çalışmalar yapıldı? (Birden fazla işaretleyebilirsin)

- İlk gün buradaki çalışanlarla birlikte okula gittik
 Okula gittiğimde sınıfım ve öğretmenlerimle tanıştırdım
 Burada okul ihtiyaçlarımın hepsi giderildi
 Okula gidiş gelişlerle ilgili bilgilendirildim
 Buradaki çalışanlar okul toplantılarına ve etkinliklerime katılırlar
 Hepsi
 Hiçbiri

40. Çocuk evlerindeki çalışanlarla anlaşabiliyor musun? (Birden fazla işaretleyebilirsin)

- Önceki kuruluştaki çalışanlar beni daha iyi anlıyorlardı
 Çocuk evlerine geldiğimde çalışanlarla kısa sürede iyi anlaştım
 Kendimle ilgili sorunum olduğunda en az bir çalışana anlatabiliyorum
 Burada çalışanlar bana iyi davranmazlar

41. Çocuk Evlerine geldiğinde eski kuruluşundan en çok kimi özleyorsun? (Birden fazla işaretleyebilirsin)

- Kurumdaki arkadaşlarımı
 Grup sorumlumu
 Kurum idarecilerini
 Bakım personellerini
 Okul Arkadaşlarımı
 Okul Öğretmenlerimi
 Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

Genellikle haklı olduğumu düşünürüm

Her zaman Bazen Hiçbir zaman

Bana başkalarından daha ayrıcalıklı davranılmasını isterim

Her zaman Bazen Hiçbir zaman

Benden bir şey istenince “hayır” diyemem

Her zaman Bazen Hiçbir zaman

Yakınlarımla istediği gibi bir çocuk olmaya çalışırım

Her zaman Bazen Hiçbir zaman

45. Önceki kaldığım kuruluşa göre beslenme şeklini genel olarak nasıl değerlendirirsin?

İyi Orta Kötü

46. Ev içindeki ilişkileri nasıl değerlendiriyorsun?

İyi Orta Kötü

47. Evde tartışma çıkar mı?

Her zaman Bazen Hiçbir zaman

48. Yaşadığın evde en çok kimler arasında tartışma olur?

- Çocuklar arasında
 Bakım personeli ile çocuklar arasında
 Grup sorumluları ile çocuklar arasında
 Grup sorumluları ile bakım personeli arasında
 Herkes sürekli birbiriyle tartışır
 Hiç kimse birbiriyle tartışmaz

49. Sağlıklı ve mutlu bir ev ortamınız olduğunu düşünüyor musun?

Her zaman Bazen Hiçbir zaman

50. Kurum çalışanlarının genel olarak sana karşı tutumlarını nasıl değerlendirirsin?

- Eleştirici-Suçlayıcı-Cezalandırıcı
 Küçük düşürücü
 Sevgi dolu
 Destekleyici

51. Hangi çocuk bakım modelinin daha iyi olduğunu düşünüyorsun?

- Çocuk yuvası
- Yetiştirme Yurdu
- Sevgi Evleri
- Çocuk Evleri Sitesi
- Çocuk Evleri

52. Hangi kurum bakım modelinde kalmayı tercih edersin?

- Çocuk yuvası
- Yetiştirme Yurdu
- Sevgi Evleri
- Çocuk Evleri Sitesi
- Çocuk Evleri

EK-3: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYON İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 20/06/2019
Sayı: 35853172-300-E 00000639547
0000639547

Sayı : 35853172-300
Konu : Feyza ÖZLER ERVÜZ Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 19.04.2019 tarihli ve 12908312-300/00000556687 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek lisans programı öğrencilerinden **Feyza ÖZLER ERVÜZ**'ün **Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA** danışmanlığında yürüttüğü "**Çocuk Yuvalarından Çocuk Evlerine Geçişte Çocukların Psiko-Sosyal Gereksinimleri**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **11 Haziran 2019** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 4fad991e-4062-406f-8944-6fba1d77934b kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Duygu Didem İLFRİ

EK-5: BAKANLIK İZİNLERİ

T.C
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
EĞİTİM VE YAYIN DAİRESİ BAŞKANLIĞI
Eğitim Planlama ve Uygulama Birimi

Sayı : 94952863-605.01-E.2435720 01.10.2019
Konu : Veri Toplama(Feyza Özler ERVÜZ)

DAĞITIM YERLERİNE

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 03.07.2019 tarihli ve E.1613591 sayılı yazısı ile, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Feyza ÖZLER ERVÜZ'ün "Çocuk Yuvalarından Çocuk Evlerine Geçişte Çocukların Psiko-Sosyal Gereksinimleri" konulu tez çalışmasını Tokat İl'indeki çocuk yuvalarından çocuk evlerine geçen tüm çocuklara uygulayabilme talebi bildirilmiş olup ilgili talep Bakanlık Makamının 26.09.2019 tarihli ve (605.01)-007 sayılı Oluru ile uygun görülmüştür.

Talebin uygun görüldüğüne dair Bakanlık Makam Oluru Ek'te sunulmuştur.
Bilgilerinizi arz, gereğini rica ederim.

 e-İmza
Yavuz YAMAN
Daire Başkan V.

Ek : Bakanlık Makamının 26.09.2019 tarihli ve (605.01)-007 sayılı Oluru.

Dağıtım:

Gereği:

TOKAT VALİLİĞİNE

(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)

Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne

(Sosyal Hizmet Bölümü Anabilim Dalı)

Bilgi:

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Leyla Zeynep ÇAMLI
Sosyolog

EK-6: TURNİTİN RAPORU

Feyza ÖZLER ERVÜZ- Çocuk Yuvalarından Çocuk Evlerine Geçişte Çocukların Psiko-Sosyal Sorunları

ORJİNALLIK RAPORU

% 15	% 11	% 3	% 10
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 2
2	Submitted to Yildirim Beyazit Universitesi Öğrenci Ödevi	% 2
3	acikerisim.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
4	www.manevisosyalhizmet.com İnternet Kaynağı	% 1
5	newwsa.com İnternet Kaynağı	% 1
6	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	% 1
7	Submitted to Üsküdar Üniversitesi Öğrenci Ödevi	% 1
8	tc İnternet Kaynağı	<% 1